

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

केन्द्रीयविश्वविद्यालयः

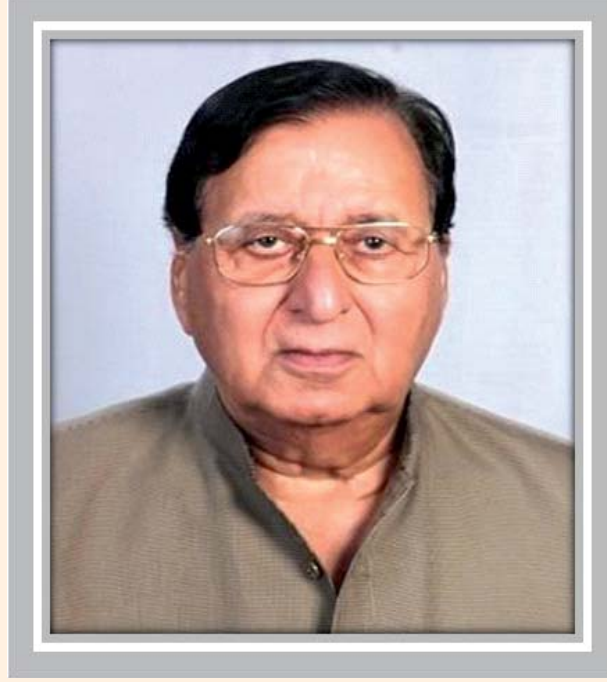
नैकद्वारा 'ए' श्रेण्यां प्रत्यायितः

वार्षिकप्रतिवेदनम्

2024-25

कुलाधिपतिः

डॉ. हरिगौतमः

डॉ. हरिगौतमस्य विलक्षणे व्यावसायिके जीवने औषधविद्याविषये उच्चशिक्षायाः क्षेत्रे च तस्य विशेषयोगदानम् अस्ति। सः देशस्य अतीवप्रतिष्ठितासु संस्थासु महत्त्वपूर्णेषु पदेषु कार्यम् अकरोत् यथा विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य अध्यक्षत्वेन, बनारसहिंदूविश्वविद्यालयस्य, लखनऊ-नगरे किंग् जॉर्ज-मेडिकल-विश्वविद्यालयस्य भुवनेश्वर-नगरे KIIT विश्वविद्यालयस्य च कुलपतित्वेन कार्यम् अकरोत्। सः जयपुरस्थ महात्मा-गांधी-यूनिवर्सिटी-ऑफ-मेडिकल-साइंसेस-एंड-टेक्नोलॉजी इत्यस्य अध्यक्षः आसीत्, तथा च तेन नेशनल-अकादमी-ऑफ-मेडिकल-साइंसेस इत्यस्य अध्यक्षपदम् अपि अलङ्करोत्। डॉ. हरि गौतमः जालंधरे नेशनल् इंस्टिट्यूट-ऑफ-टेक्नोलॉजी-बोर्ड-ऑफ-गवर्नर्स इत्यस्मिन् अध्यक्षपदम् अपि आरूढः आसीत्।

डॉ. हरिगौतममहोदयं देशे दशविश्वविद्यालयाः गौरव-डॉक्टर्स ऑफ साइंस् इति सम्मानेन सम्मानितवन्तः। अस्य प्रभावः सुदूरपर्यन्तम् अनुभूयते। यस्य 40 अधिकेषु विश्वविद्यालयेषु दीक्षान्तसमारोहेषु भाषणानि आसन्। अस्य न केवलं नवदेहलीस्थ श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य कुलाधिपतित्वेन भूमिका अपितु संस्कृतशिक्षाक्षेत्रे उत्कृष्टतायै अपि महती भूमिका वर्तते।

कुलपति:

प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः

आचार्यः मुरलीमनोहरपाठकः मान्येन भारतस्य राष्ट्रपतिना 27 अक्टूबरमासस्य 2021 तमे दिने श्रीलालबहादुरशास्त्री-राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य, नवदेहली, कुलपतिपदे नियुक्तः अपि च 29 अक्टूबरमासस्य 2021 तमे दिने पदभारग्रहणम् अकरोत्। आचार्यस्य मुरलीमनोहरपाठकस्य शैक्षिक-प्रशासनिक-अनुसन्धानकर्मसु च व्यापकानुभवः यः पदाय अपेक्षितः अस्ति। अयम् एकः प्रतिष्ठितः विद्वान् अस्ति। अयं इलाहाबादविश्वविद्यालयात् संस्कृते स्नातकोत्तरं विद्यावारिधि उपाधिं च प्राप्नोत्। कुलपतिपदभारग्रहणात् पूर्वम्, आचार्यः मुरलीमनोहरपाठकः उत्तरप्रदेशस्यगोरखपुरस्थ दीनदयाल-उपाध्याय-गोरखपुरविश्व-विद्यालये, संस्कृतप्राकृतभाषासु विभागाध्यक्षरूपेण कार्यं कुर्वन् आसीत्।

आचार्यः मुरलीमनोहरपाठकः स्वस्य पञ्चत्रिंशत् वर्षाधिकस्य प्रभावशालीशिक्षणजीवनस्य व्यवसाये व्यापकशिक्षणेन अनुसन्धानमार्गदर्शनेन मेंटरशिप् माध्यमेन च शिक्षां प्रति स्वप्रतिबद्धतां प्राकटयत्। आचार्यः मुरलीमनोहरपाठकस्य विद्वत्तापूर्णं योगदानं कक्षां यावत् न सीमितम् आसीत् अपि च आचार्यः पाठकः राष्ट्रिय-अन्तरराष्ट्रियपत्रिकासु तथा च सम्मेलनेषु स्वीयशोधपत्राणि प्रकाशयत्। उज्जयिन्यां महर्षि-पाणिनि-संस्कृतम् एवं वैदिक-विश्वविद्यालये वेदवेदाङ्गसाहित्य-संकायाध्यक्षः, आचार्यः, तथा संस्कृतसाहित्यस्य साहित्यशास्त्रविभागस्य च प्रधानः आसीत्। आचार्यस्य मुरलीमनोहरपाठकस्य शैक्षणिकप्रशासने च सफलस्य एकस्य सिद्धस्य च ट्रैक रिकॉर्ड् इति प्रशस्तिः वर्तते। अयं महर्षि-पाणिनि-संस्कृत-वैदिक-विश्वविद्यालयस्य स्थापने अपि सहभागित्वं अकरोत्, यत् शैक्षणिकप्रशासनयोः उत्कृष्टतायै अस्य समर्पणस्य च प्रमाणं दर्शयते।

नवदेहल्याः श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः आचार्यमुरलीमनोहरपाठकस्य नेतृत्वं प्राप्य सन्माननम् अनुभवति। अस्य दूरदर्शनेतृत्वेन विश्वविद्यालयोऽयम् अभ्युन्नतिमार्गं प्रवर्तितोऽस्ति।

वित्ताधिकारी कुलसचिव: (प्रभारी) च

श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवः

(9 अगस्त 2023 तः)

श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तववर्यः अगस्त 9, 2023 दिनाङ्के श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालये वित्ताधिकारि-रूपेण कार्यभारमग्रहीत्। स्वीय-व्यापकानुभवेन संस्थामग्रेसारयितुमेव अयमत्र प्रविष्टः अयं वित्त-लेखा-क्रय-सम्पत्ति-लेखापरीक्षा-स्थापना-प्रशासनमेवं भर्तीसम्बन्धित-विविध क्षेत्रेषु विस्तृतानुभवशाली। तस्य रणनीतियुक्तनेतृत्वेन तस्य आशयः स्पष्टं यत् महत्त्वपूर्णकार्याणि विश्वविद्यालयस्य दीर्घकालिकलक्ष्यानुसारं सुसम्बद्धानि स्युः इति। तस्य नैपुण्यं प्रत्यक्षीकृत्य विश्वविद्यालयः 15 दिसम्बर, 2023 तमे दिने तं कुलसचिवपदे नियोज्य अतिरिक्तकार्यभारः समर्पितः येन जटिलप्रबन्धनक्षमतायाः बहुमुखी-प्रतिभाऽपि सुप्रकाशिता।

पञ्चत्रिंशत्यधिकवर्षाणां प्राशासनिक-प्रबन्धकीयानुभववैशिष्ट्यं श्री श्रीवास्तवमन्येभ्यः व्यावर्तयति। कुमाउँ-विश्वविद्यालयात् वाणिज्यविषये स्नातकोत्तरोपाधिं प्राप्तवत्याः तस्य शैक्षणिकपृष्ठभूमिः तस्य वित्तीय-प्रशासनकौशलाय दृढतराऽधारो जातः। स्वकीयकार्यजीवने सः बहुविधसमस्याः तासां समाधानानि च सफलतया अभिमुखी कृतवान् तथा परिवर्तनकारी-परिवर्तनानाम् आनयनस्य सामर्थ्यमदर्शयत् येन विश्वविद्यालये उत्कृष्टतायाः नवाचारस्य संस्कृतिः प्रोत्साहिता भवति। तस्य नेतृत्वेन न केवलं संस्थाने सञ्चालन-संरचना सुदृढीकृता अपि तु शैक्षणिकोत्कृष्टता तथा वित्तीयविवेकोऽपि संवर्धितः।

2024-25 शैक्षणिकवर्षम् यदि वयं अवलोकयामः तर्हि विश्वविद्यालयाय श्री श्रीवास्तवस्य योगदानं विश्वविद्यालयस्य उन्नत्यां महत्त्वपूर्णमस्तीति स्पष्टं भवति। तस्य दूरदृष्टिः, समर्पणभावश्च भाविकालीप्रगत्यै दृढतरं बीजम् अवाप। अनेन विश्वविद्यालयः नैरन्तर्येण उत्कृष्टप्रगतिपथे अग्रेसरः भविष्यति।

पीठानां पीठाध्यक्षाः

वेदवेदाङ्गपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी

दर्शनशास्त्रपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. ए.एस. अरावमुदन्

साहित्यसंस्कृतिपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. कल्पनाजैनः

आधुनिकविषयपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. मीनूकश्यपः

शिक्षापीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. रचनावर्मा मोहनः

पुराणविद्यापीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः

छात्रकल्याणप्रभागः

पीठाध्यक्षः - प्रो. शिवशङ्करमिश्रः

शैक्षणिकार्यप्रभागः

पीठाध्यक्षः - प्रो. भागरिथिनन्दः

विषयानुक्रमणिका

क्र.सं.	विवरणम्	पृष्ठ संख्या
1.	प्रस्तावना (कुलाधिपतिः)	301
2.	प्रस्तावना (कुलपतिः)	302
3.	परिचयः	309
4.	विश्वविद्यालय दृष्टिः लक्ष्यं उद्देश्यञ्च	310
5.	सङ्गठनसारिणी	312
6.	प्राधिकारिवर्गः मण्डलानि एवञ्च समितयः	313
7.	पीठानुसारं शैक्षणिकविवरणम्	329
8.	शैक्षणिकेतरकर्मचारिणां विवरणम्	333
9.	विश्वविद्यालयेन प्रस्तावितकार्यक्रमाः	337
10.	नूतनशिक्षानीतेः क्रियान्वयनम्	339
11.	अनुदानानि/विद्यमानज्ञापनानि/योजनाः परियोजनाश्च	339
छात्राणां विवरणम्		
12.	कार्यक्रमानुसारं स्वीकृतानां पञ्जीकृतानां छात्राणां विवरणम्	349
13.	राज्यानुसारं नामाङ्कितानां छात्राणां कृते नियमितानां तथा च अंशकालीनपाठ्यक्रमाणां विवरणम्	342
14.	श्रेण्यनुसारं नियमितकार्यक्रमाणां नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम्	343
15.	श्रेण्यनुसारं स्ववित्तपोषितानाम् अंशकालीनकार्यक्रमाणां नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम्	345
16.	कार्यक्रमानुसारं प्रविष्टोत्तीर्णानुत्तीर्णच्छात्राणां विवरणम्	347
17.	छात्रवृत्तिः, जे.आर.एफ. एवञ्च राष्ट्रीयमध्येतावृत्तिभिः सम्मानिताः छात्राः	348
पीठानि		
18.	वेदवेदाङ्गपीठम्	351
19.	दर्शनशास्त्रपीठम्	361
20.	साहित्यसंस्कृतिपीठम्	371
21.	आधुनिकविषयपीठम्	376
22.	शिक्षापीठम्	380
23.	पुरणविद्यापीठम्	388

24. शैक्षणिकपीठम्	389
25. छात्रकल्याणपीठम्	390

केन्द्राणि

26. मालवीयमिशनशिक्षकाधिगमकेन्द्रम्	393
27. महिलाध्ययनकेन्द्रम्	397
28. सङ्गणककेन्द्रम्	399
29. स्वास्थ्यसंरक्षणकेन्द्रम्	403

विश्वविद्यालयस्य प्रकोष्ठाः विशेषनिकायाश्च

30. आन्तरिकगुणवत्ताSSआश्वासनप्रकोष्ठः (आईक्यूएसी)	405
31. नियुक्तिः परामर्शप्रकोष्ठः	405
32. वृत्तिपरामर्शप्रकोष्ठः	405
33. समानावसरप्रकोष्ठः	405
34. प्रकाशनप्रकोष्ठः	406
35. अनुसूचितजाति-अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः	407
36. राष्ट्रियच्छात्रसेना (एन्.सी.सी)	410
37. राष्ट्रियसेवायोजना (एन्.एस्.एस्.)	412

विश्वविद्यालयस्यानुभागाः विभागाश्च

38. प्राशासनिकविभाग-विश्वविद्यालयनिर्माणविभाग-आर.टी.आई. विभागाधिकारिणाञ्च वर्णनम्	413
39. लेखाविभागः	414
40. शैक्षणिकविभागः	415
41. प्रशासनम् (I, II, III)	418
42. विकासानुभागः	418
43. परीक्षानुभागः	418
44. आभियान्त्रिकी (विश्वविद्यालयकार्यविभागः)	420

विश्वविद्यालयस्य संरचना सौलभ्यानि च

45. केन्द्रीयग्रन्थागारः	427
46. आहारसदनम्	431

47. परिसरे दिव्याङ्गजनसौलभ्यम्	431
48. इको-सुरक्षितपरिसरस्य शाद्वलम् : हरितयुक्तम्, 24x7 सुरक्षा तथा ई-चार्जिंग-स्थानकैः सह स्थायि-यानस्थलम्	432
49. उत्कृष्टतायाः क्रीडाक्षेत्रम् : विश्वविद्यालयस्य परिसरे क्रीडा (ओडिसी)	433
50. बहुमुखीस्थलानि : अत्याधुनिकसौविध्यादिभिः शैक्षणिक-अनुभवानाम् उन्नतिः	434
51. आभासीयकक्षाकक्षः/स्टूडियो	435
52. विश्रान्तिनिलयम्/अतिथिगृहम्	435
53. छात्रावासः	436
54. मनोरञ्जनकक्षम्	437
55. व्यायामशाला	437
56. देवसदनम् (मन्दिरम्)	437
57. आवासीयभवनानि	438
58. शिशुसदनम्	438
59. वेधशाला	439
60. यज्ञशाला	394
61. श्रौतयज्ञ प्रयोगशाला	439
62. वर्षाजलसञ्चयनप्रणाली	441
63. छदिः-सौर-ऊर्जा-यन्त्रम्	441
64. मलजलोपचार-संयन्त्रम्	442

क्रीडा, शैक्षणिकम् एवं पाठ्येतरा गतिविधयश्च

65. क्रीडासम्बद्धाः गतिविधयः	433
66. मातृभाषा-दिवसः	445
67. अन्ताराष्ट्रीयमहिलादिवसः	445
68. राष्ट्रिय-सङ्क-सुरक्षा-मासः	446
69. युवा-मंथन-मॉडल-संयुक्तराष्ट्रम्	446
70. मादकद्रव्याणां दुरुपयोगः तथा च अवैधव्यापारविरुद्धम् अन्ताराष्ट्रीयदिवसः	446
71. भारतीयभाषा-उत्सवः	447
72. सर्वकारीय-उपलब्धयः योजनाश्च एक्सपो (प्रदर्शिनी)	448

73. एकः वृक्षः मातुः नाम्ना (एक पेड़ माँ के का नाम) अभियानम्	448
74. श्रीलालबहादुरशास्त्री एवं च श्रीमहात्मागांधीजयन्तीसमारोहः	449
75. दीपावलीपूजनम्	449
76. स्वच्छताभियानम् 4.0 (एससीडीपीएम) मित्रसुरक्षा-शिविरम्	449
77. जनजातीयगौरवदिवसः	450
78. संविधानदिवसः	450
79. गणतन्त्रदिवसः	451
80. विभाजन-विभीषिकास्मरणदिवसः	452
81. स्वतन्त्रतादिवसः	452
82. हर-घर-तिरंगा	453
83. फिट-इंडिया-सप्ताहः	454
84. उत्कर्षमहोत्सवः	455
85. सतर्कताजागरूकतासप्ताहः	455
86. अंतर्राष्ट्रीययोगदिवसः	456
87. सरस्वतीपूजन	457

परिचयः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः (SLBSNSU) पूर्वं श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीय-संस्कृतविद्यापीठम्, नवदेहली इति नाम्ना प्रसिद्धः, शास्त्रपरम्परायाः, उच्चशिक्षणस्य, शास्त्रव्याख्यायाः च दीपरूपेण विद्यते। भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयेन स्थापितस्य अस्य विश्वविद्यालयस्य उद्देश्यम् आधुनिकसन्दर्भे तस्य प्रासङ्गिकतां सुनिश्चित्य संस्कृतज्ञानस्य समृद्धपरम्परां रक्षितुं वर्तते। अखिलभारतीयसंस्कृतविद्यापीठ-समाजस्य संस्थापकाध्यक्षस्य श्रीलालबहादुरशास्त्रीवर्यस्य चिन्तनप्रेरणया अस्याः संस्थायाः आधिकारिकरूपेण नामकरणं 1966 तमे वर्षे अक्टूबरमासस्य द्वितीये (2) दिनाङ्के तत्कालीनप्रधानमन्त्रीभिः 'श्रीमतीइन्दिरागान्धी' महोदयाभिः कृतम्।

1987 तमे वर्षे श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः (SLBSNSU) मानितविश्व-विद्यालयोपाधिं प्राप्नोत्। विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य (यूजीसी) वित्तपोषणेन 1991 तमे वर्षे नवम्बरमासस्य प्रथमे दिने पूर्णतया कार्यं समारब्धवान्। अयं विश्वविद्यालयः संस्थायाः बाह्यनियमैः यूजीसी-विनियमैः, नियमैः, उपनियमैः च नियन्त्रितः अस्ति। शास्त्र-शिक्षां प्रति प्रतिबद्धरूपेण कार्यं कृत्वा विकासदिशि अग्रसरः वर्तते।

केन्द्रीयविश्वविद्यालयरूपेण परिवर्तनम्

श्रीलालबहादुरशास्त्रीमहोदयस्य दूरदर्शिस्वप्नस्य अथ च संस्कृतप्रेमिणाम् निरन्तराभियाचनां मनसि निधाय माननीयराष्ट्रपतेः श्रीरामनाथकोविन्दमहोदयस्य माननीयप्रधानमन्त्रिणः श्रीनरेन्द्रमोदीमहोदयस्य च नेतृत्वे माननीयशिक्षामन्त्रिणा डॉ. रमेशपोखरियालनिशङ्कमहोदयेन भारतसर्वकारस्य राष्ट्रव्यापिसंस्कृतोत्साहिनां कृते श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीय-संस्कृतविद्यापीठं केन्द्रीयविश्वविद्यालयरूपेण परिवर्तयितुम् अनुमोदितम्। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य (केन्द्रीयविश्वविद्यालयस्य) स्थापना 2020 तमे वर्षे अप्रैलमासस्य त्रिंशत्तमात् (30) दिनाङ्कात् प्रभावरूपेण प्रवृत्ता यत् संस्थायाः यात्रायां महत्त्वपूर्णः पदक्षेपः वर्तते।

शैक्षणिकदृष्टिः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः (SLBSNSU) इत्यत्र षष्ठ पीठानि सन्ति, प्रत्येकं पीठं विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकदृष्टिविकासे योगदानं ददाति। तानि यथा वेदवेदाङ्गपीठम्, दर्शनपीठम्, साहित्यसंस्कृतिपीठम्, आधुनिकविषयपीठम्, शिक्षापीठं, पुराणविद्यापीठं च। इमानि पारम्परिकशास्त्रविषयाणां, शिक्षकप्रशिक्षण-कार्यक्रमाणां, उन्नतपाठ्यक्रमाणाञ्च अध्ययनार्थं व्यापकं स्थानं भजन्ते। तदतिरिक्तं स्वतन्त्रः प्रकाशनविभागः ऐतिहासिककृतीनां संरक्षणं प्रकाशनं च करोति, यत्र प्रामुख्येण शोधपत्रिका शोधप्रभा प्रकाशयते।

उपलब्धयः मान्यता च :

NAAC इत्यनया संस्थया 'ए' श्रेणी-संस्थारूपेण मान्यता शिक्षायाः गुणवत्तायाः प्रमाणं वर्तते। तथा च विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकोत्कृष्टतां प्रति अविरलप्रतिबद्धता च सर्वेषु शैक्षणिकप्रकल्पेषु स्पष्टा अस्ति। अपि च आन्तरिकगुणवत्ताऽऽशवासनप्रकोष्ठेन (IQAC) मान्यतायाः तृतीयचरणस्य कृते स्वस्य SSR तथा DVV इत्यस्य च प्रस्तुतं वर्तते। NAAC इत्यस्य समूहस्य आगमनम् आगमिवर्षेनिर्धारितम् अस्ति।

दृष्टिः लक्ष्यञ्च

विश्वविद्यालयस्य दृष्टिः

शास्त्रीयपरम्परायाः शास्त्राणां च व्याख्याननेन संरक्षणेन च आधुनिकसन्दर्भे समस्यासमाधानं प्रति तत्प्रासङ्गिकतानिर्धारणं वर्तते।

विश्वविद्यालयस्य लक्ष्यम्

- अत्यन्तं विशेषशाखासु विशेषतया अवधानपुरस्सरं पारम्परिकसंस्कृतशास्त्राणां शिक्षणम्।
- संस्कृतशिक्षायां भारतीयज्ञानव्यवस्थायां च उच्चस्तरीयानुसंधानप्रवर्धनम्।
- शास्त्रीयसंस्कृतस्य संस्कृतस्य समकालिकसाहित्यस्य च अध्ययनम्।
- अनुसन्धानेन संस्कृतधरोहरस्य ज्ञानसम्बर्धनम्।
- पारम्परिक-समकालीनदृष्टिकोणानां विशेषसन्दर्भे शास्त्राणां व्याख्यानम्।
- संस्कृतस्य सहायकघटकानाम् अर्थात् ज्योतिषवास्तुशास्त्रयोः उच्चाध्ययनस्य अवसरप्रदानम्।
- तस्य समीक्षात्मकविश्लेषणाय, चिन्तनाय च पाण्डुलिपीनां संरक्षणम्।
- विद्यालयशिक्षायाः कृते घटकसंस्कृतशिक्षकाणां सज्जीकरणम्।
- शिक्षाशास्त्राय शिक्षकशिक्षकाणां सज्जीकरणम्।
- संस्कृतशिक्षायां विविधविषयेषु च उत्कृष्टताप्राप्तेः स्वीयविशिष्टचरित्रनिर्माणम्।

उद्देश्यम्

विश्वविद्यालयस्य स्थापना संस्कृतभाषायाः अभिवर्धनाय शिक्षणानुसन्धानयोः सौलभ्यप्रदानाय ज्ञानप्रसाराय, उन्नतये अधिगमस्यान्यासां शाखानां च वर्धनाय यथा-शैक्षिककार्यक्रमेषु मानविकी, सामाजिकविज्ञानं चेत्यादीनामेकीकृतपाठ्यक्रमानां कृते विशिष्टप्रावधानाय, शिक्षणाधिगमप्रक्रियायाम् अन्तर्विषयकाध्ययने अनुसन्धाने च नवाचारवर्धनाय, संस्कृतपरम्परागतविषयानां क्षेत्रे समग्रविकासाय, संवर्धनाय, संरक्षणाय, अनुसन्धानाय जनशक्तिशिक्षण-प्रशिक्षणाय च जाता। उच्चशिक्षायाः क्षेत्रे विशिष्टयोगदानाय विश्वविद्यालयस्य अधोलिखितानि उद्देश्यानि सन्ति।

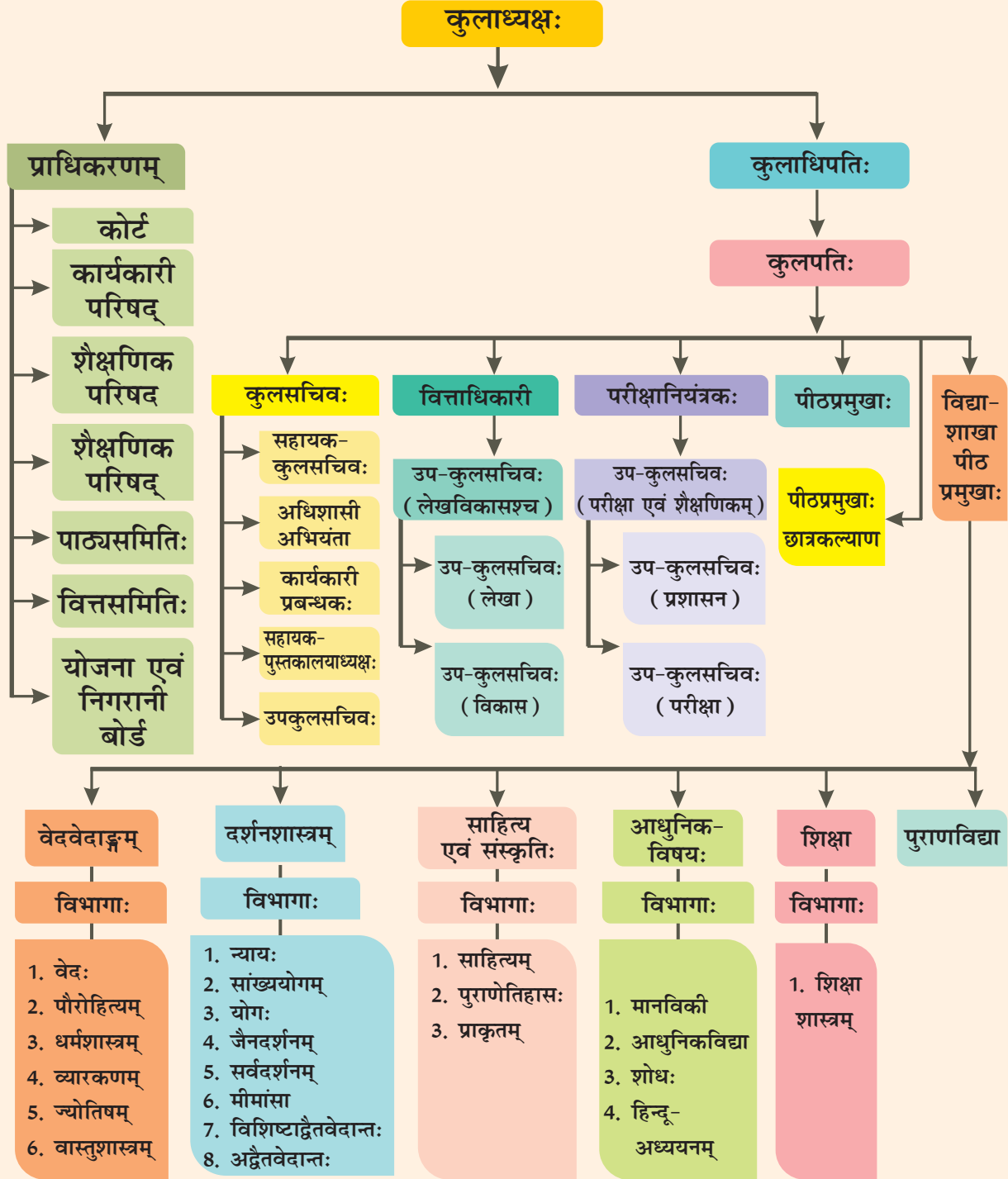
- I. नानाशास्त्राणाम् अन्तर्निहितज्ञानस्य अन्वेषणं विकासश्च।
- II. शास्त्राणां व्याख्यानार्थं योग्यतायाः विकासः।
- III. आधुनिकसन्दर्भे समस्याभिः सह शास्त्राणां प्रासंगिकतायाः सम्बर्द्धनम्।
- IV. आधुनिकस्य शास्त्रविज्ञानस्य च गहनप्रशिक्षणस्य साधनानाम् अन्वेषणम्।
- V. संस्कृतशिक्षायां तस्य विविधविषयेषु च शोधार्थम् अवसरप्रदानम्।

- VI. भारतीयज्ञानव्यवस्थायाः विशेषतया संस्कृतानुशासनस्य आधुनिकविषयैः सह सम्बन्धस्य अन्वेषणं समकालीनसन्दर्भे च प्रासंगिकतायाः विकासश्च।
- VII. विशेषरूपेण संस्कृतं सर्वाणि शास्त्राणि च पाठयितुं शैक्षणिककौशलानां दक्षतानाञ्च विकासः।

उपर्युक्तानामुद्देश्यानाम् अनुसरणाय, विश्वविद्यालयेन एते निर्णयाः स्वीकृताः-

1. संस्कृतशिक्षकाणां प्रशिक्षणं, संस्कृतशिक्षायाः शिक्षाशास्त्रीयपक्षेषु शोधकार्यं च करणीयम्।
2. एशियायाः एतादृशीनां भाषासाहित्यानाम् अध्ययनार्थं सौविध्यं प्रदातव्यम्। येषां संस्कृताध्ययनस्य प्रभावः भवति, यथा पाली, ईरानी, तिब्बती, मंगोलियाई, चीनी, जापानी, आदि।
3. भारतीयसंस्कृतेः मूल्यानां च विषये विशेषबलपूर्वकं विविधपाठ्यक्रमाणां निर्धारणेन संस्कृतेन तत्सम्बद्धविषयेषु च परीक्षाः करणीयाः।
4. साहित्यं प्रकाशनीयम्, संस्कृते संस्कृते विषये च मुद्रित-अमुद्रित-सामग्रीणां विकासः करणीयाः, यत्र मौलिकग्रन्थाः, टिप्पणी, पाण्डुलिपीनाम् अनुवादाः च सन्ति।
5. शोधनिष्कर्षाणां, पत्रिकाणां, शोधसहायकानां च प्रकाशनस्य व्यवस्था करणीया यथा सूचकाङ्काः, पाचकाः, ग्रन्थसूचीसामग्री च।
6. पाण्डुलिपीनां संग्रहणेन, संरक्षणेन, प्रकाशनेन च राष्ट्रियसंस्कृतपुस्तकालयस्य संग्रहालयस्य च निर्माणेन पाण्डुलिपिविज्ञानस्य विशेषतया संस्कृताध्ययनेषु प्रयुक्तेषु लिपिषु प्रशिक्षणार्थं साधनानि प्रदातुं शक्यन्ते।
7. संस्कृते तान्त्रिकसाहित्यसहितस्य मूलसंस्कृतग्रन्थानां सार्थकव्याख्यानार्थम् आवश्यकेषु आधुनिकविषयेषु शिक्षायाः साधनप्रदानम्।
8. विद्वतासम्बद्धविविधविषयेषु परस्परं बोधार्थम् आधुनिकपारम्परिकविदुषां मध्ये अन्तरक्रियाप्रवर्तनम्।
9. शास्त्रपरिषद्-गोष्ठी-सम्मेलन-कार्यशालानाम् आयोजनम्।
10. अन्येषां शैक्षिकनिकायानां, संस्थानां च उपाधि-डिप्लोमा-प्रमाणपत्रादिभ्यः विश्वविद्यालयस्य समकक्ष-मान्यताप्रदानम्।
11. विश्वविद्यालयस्य उद्देश्यस्य पूर्तये आवश्यकाः भवेयुः संकायानां स्थापनाकरणम् तथा च तादृशानां बोर्ड इत्यादीनां समितीनां च घटनम्।
12. काले-काले स्वीकृतानां नियमानाम् उपनियमानाञ्च अनुसारेण अध्येतावृत्तिः, छात्रवृत्तिः, पुरस्काराः, पदकादि प्रदानम्।
13. विश्वविद्यालयस्य समानं पूर्णं वा आंशिकरूपेण वा सदृशस्य अन्यस्य कस्यापि संघस्य, समाजस्य वा संस्थायाः सदस्यताग्रहणं तत्सदस्यसहकारश्च।
14. विश्वविद्यालयस्य सर्वेषाम् उद्देश्यानां प्राप्त्यर्थम् आवश्यकतानुकूलोक्तानां समेषां गतिविधीनाम् आयोजनम्।

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य संगठनसारणी

प्राधिकरणानि

1. न्यायालयः
2. कार्यकारिपरिषद्
3. शैक्षिकपरिषद्
4. अध्ययनमण्डलम्
5. वित्तसमितिः
6. योजनापर्यवेक्षणमण्डलम्

मण्डलानि

1. अनुसन्धानमण्डलम्
2. परीक्षामण्डलम्
3. सम्पादनमण्डलम्
4. कुलानुशासकमण्डलम्

समितयः

1. विभागीयानुसन्धानसमीक्षासमितिः
2. शैक्षणिक-दिनदर्शिका-समितिः
3. भवनसमितिः
4. प्रवेशसमितिः
5. छात्रावाससमितिः
6. छात्रवृत्तिसमितिः
7. शोध-एवं-प्रकाशन-समितिः
8. पुस्तकालयसमितिः
9. परिचयनियमावलीसमितिः
10. हिन्दीराजभाषासमितिः
11. रोस्टरसमितिः
12. समस्यानिवारणसमितिः
13. अनुशासनसमितिः
14. शोधोपाधिसमितिः
15. आन्तरिकगुणवत्ता-प्रकोष्ठसमितिः (सी.ए.एस्.)

प्राधिकरणानि

1. न्यायालयः

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयाधिनियमस्य, 2020 अनुपालनेन विश्वविद्यालयः भविष्ये निर्माय-माणन्यायालयावधारणायाम् अवधानतया कार्यं कुरुते। वैधानिकप्रावधानानुसारेण अधिनियमस्य दिशानिर्देशानुरूपं भविष्यमानन्यायालयसंरचनायाः सदस्यसत्त्वस्य च सावधानेन विचारः क्रियते। भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयः सम्प्रति प्रस्तावितस्य घटनस्य समीक्षां करोति। अयम् उपक्रमः विश्वविद्यालयस्य शासनपारदर्शितायाः अधिनियमानुपालनस्य च प्रतिबद्धतां प्रतिबिम्बयति। विश्वविद्यालयः न्यायालयस्य आधिकारिकस्थापनस्य उत्सुकतापूर्वकं प्रतीक्षां करोति यः कार्यावगमनस्य निर्णयस्वीकरणस्य वा महत्त्वभूतः निकायः वर्तते। एषा प्रगतिः आगामिनि वार्षिकप्रतिवेदने विस्तरेण वर्णिता भविष्यति। उत्कृष्टतायाः परिषदः अध्यक्षः सदस्याश्च निम्नलिखिततालिकायां वर्तन्ते-

1.	डॉ. हरीगौतमः	अध्यक्षः (पदेन सदस्यः)
2.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः, कुलपतिः	सदस्यः (पदेन)
3.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	सदस्यः
4.	प्रो. ए.एस.आरावमुदन्	सदस्यः
5.	प्रो. मीनूकश्यप	सदस्या
6.	प्रो. मार्कण्डेयतिवारी	सदस्यः
7.	प्रो. वीरुपक्षजड्डीपालः	बाह्यसदस्यः
8.	प्रो. हिमांशुरायः	बाह्यसदस्यः
9.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	सदस्यः
10.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
11.	प्रो. प्रेमकुमारशर्मा,	सदस्यः
12.	डॉ. मनोजकुमारमीणा	सदस्यः
13.	डॉ. सवितारायः	सदस्या
14.	प्रो. भीमरावपांडाभोषले	बाह्यसदस्यः
15.	प्रो. कमलाभारद्वाजः	बाह्यसदस्या
16.	प्रो. रामप्रकाशः	बाह्यसदस्यः
17.	प्रो. नीरजगुप्ता	बाह्यसदस्यः

18.	प्रो. सुरेन्द्रदुबे	बाह्यसदस्यः
19.	प्रो. जी.एस.आर. कृष्णमूर्तिः	बाह्यसदस्यः
20.	प्रो. मोहनकृष्णरावखेडकरः	सदस्यः (पदेन)
21.	प्रो. सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः, कुलसचिवः	सचिवः (पदेन सदस्यः)

न्यायालयपरिषदः प्रथमसभा – 27.02.2025

2. कार्यकारिपरिषद्

विश्वविद्यालयस्य प्रमुखकार्यकारिसंस्था कार्यकारिपरिषद् सावधानेन परिभाषितविधानैः निर्दिष्ट-स्पष्टतया अधिकारेण संचाल्यते। इयं परिषद् निपुणान् जनान् संयोज्य संस्थानस्य कार्यपरां दृष्टिं स्पष्टयति। उत्कृष्टतायाः परिषदः अध्यक्षः सदस्याश्च निम्नलिखिततालिकायां वर्तन्ते –

1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः, कुलपतिः	अध्यक्षः
2.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	सदस्यः
3.	प्रो. ए.एस. आरावमुदन्	सदस्यः
4.	प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः
5.	डॉ. मनोजकुमारमीणा	सदस्यः
6.	प्रो. रामप्रकाशः	बाह्यसदस्यः
7.	प्रो. सुरेन्द्रदुबे	बाह्यसदस्यः
8.	प्रो. नागेश्वरराव, कुलपतिः, इग्नू	बाह्यसदस्यः
9.	श्रीमती नीताप्रसादः, संयुक्तसचिवा (भाषाः)	पदेन सदस्या
10.	प्रो. सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः, कुलसचिवः (प्रभारी)	सचिवः (पदेन सदस्यः)

अवधिमध्ये एकः कार्यकारिणीपरिषदः सभा तस्यैव विवरणं च अधः दत्तम् अस्ति-

कार्यकारिणीपरिषदः एकादश-द्वादशदशसभा – 19.06.2024, 17.12.2024

अन्तर्जालसूत्रम् – Minutes of Committee Meetings | Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University
(slbsrsv.ac.in)

3. विद्यापरिषद्

शैक्षणिकपरिषद्, प्रमुखशैक्षणिकनिकायोऽस्ति। या अधिनियमस्य, विधानस्य, अध्यादेशस्य च परिधौ कार्यं करोति। इयं विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकनीतिः परिश्रमपूर्वकं समन्वयति, निरीक्षणं च करोति, उत्कृष्टतायाः प्रतिबद्धतां निश्चिनोति। परिषदः अध्यक्षः सदस्याः च निम्नलिखितसारण्यां चित्रिताः सन्ति -

1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. दीप्तित्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
3.	प्रो. प्रयागनारायणमिश्रः	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. जयप्रकाशद्विवेदी	बाह्यसदस्यः
5.	प्रो. वीरुपक्षजड्डीपालः	बाह्यसदस्यः
6.	प्रो. हिमांशुरायः	बाह्यसदस्यः
7.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
8.	प्रो. ए.एस्. अरावमुदनः	सदस्यः
9.	प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्या
10.	प्रो. कल्पना जैनः	सदस्या
11.	प्रो. रचनावर्मा	सदस्या
12.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	सदस्यः
13.	प्रो. वीरसागरजैनः	सदस्यः
14.	प्रो. सुदीपकुमारजैनः	सदस्यः
15.	प्रो. यशवीरसिंहः	सदस्यः
16.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	सदस्यः
17.	प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	सदस्यः
18.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	सदस्यः
19.	प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
20.	प्रो. रामराज-उपाध्यायः	सदस्यः
21.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	सदस्यः
22.	प्रो. सुमनकुमारझा	सदस्यः
23.	प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	सदस्यः
24.	प्रो. के. अनन्तः	सदस्यः
25.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	सदस्यः

26.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	सदस्यः
27.	प्रो. आदेशकुमारः	सदस्यः
28.	प्रो. जगदेवकुमारशर्मा	सदस्यः
29.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	सदस्यः
30.	प्रो. मिनाक्षीमिश्रा	सदस्या
31.	प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
32.	प्रो. एस. सुदर्शनन्	सदस्यः
33.	डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
34.	प्रो. विनोदकुमारशर्मा	सदस्यः
35.	प्रो. शुकदेवभोई	सदस्यः
36.	डॉ. मनोजकुमारमीणा	सदस्यः
37.	डॉ. सविताराय	सदस्या
38.	श्री संतोषकुमारश्रीवास्तव	सदस्य-सचिवः

अवधौ शैक्षणिकपरिषदः नवम-दशमोपवेशनं 24.06.2024 , 04.10.2024 तमे आयोजितम्।

अन्तर्जालसूत्रम् - Minutes of Committee Meetings | Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University
(slbrsv.ac.in)

4. अध्ययनमण्डलम्

अध्ययनमण्डलं संविधिना अधिकारानां, कार्याणां च विधानैः मार्गं दर्शयति। प्रत्येकं विभागः पीठानुसारं कार्यं करोति, तदनु रूपं शैक्षणिकशासनं सुनिश्चितं करोति। विभिन्नपीठानुसारेण अध्ययनमण्डलस्य विवरणं विभागानुसारेण निम्नप्रकारेण अस्ति-

I. वेद-वेदाङ्गपीठम्	
1. वेदविभागः	
प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	अध्यक्षः
प्रो. राजेश्वरप्रसादमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. राममूर्तिचतुर्वेदी	बाह्यसदस्यः
प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	सदस्यः
प्रो. रामानुज-उपाध्यायः	सदस्यः
प्रो. सुन्दरनारायणझा	सदस्यः
प्रो. रामराज-उपाध्यायः	सदस्यः

प्रो. हनुमानमिश्रः	सदस्यः
डॉ. ओंकारयशवन्तसेलुकरः	सदस्यः
2. पौरोहित्यविभागः	
प्रो. बृन्दावनदाशः	अध्यक्षः
प्रो. श्रीकिशोरमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. वेदप्रकाश-उपाध्यायः	बाह्यसदस्यः
प्रो. बृन्दावनदाशः	सदस्यः
प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	सदस्यः
3. धर्मशास्त्रविभागः	
प्रो. यशवीरसिंहः	अध्यक्षः
प्रो. वाचस्पतिशर्मात्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
प्रो. बृजकिशोरस्वाई	बाह्यसदस्यः
प्रो. सुधांशुभूषणपण्डा	सदस्यः
डॉ. हिमांशुशेखरत्रिपाठी	सदस्यः
डॉ. मीनाक्षीमिश्रा	सदस्यः
4. व्याकरणविभागः	
प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	अध्यक्षः
प्रो. ललितत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
प्रो. ओमनाथबिमली	बाह्यसदस्यः
प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	सदस्यः
प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः
प्रो. सुजातात्रिपाठी	सदस्यः
डॉ. दयालसिंहः	सदस्यः
डॉ. नरेशकुमारबैरवा	सदस्यः
श्री धर्मपालप्रजापतः	सदस्यः
5. ज्योतिषविभागः	
प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	अध्यक्षः
प्रो. सदानन्दशुक्लः	बाह्यसदस्यः
प्रो. श्रीपदभट्टः	बाह्यसदस्यः

प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः
प्रो. विनोदकुमारशर्मा	सदस्यः
प्रो. परमानन्दभारद्वाजः	सदस्यः
प्रो. सुशीलकुमारः	सदस्यः
प्रो. फणीन्द्रकुमारचौधरी	सदस्यः
प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	सदस्यः
डॉ. रत्नलालः	सदस्यः
डॉ. देशबन्धु	सदस्यः
6. वास्तुशास्त्रविभागः	
प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	अध्यक्षः
प्रो. विनयकुमारपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. श्यामदेवमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	सदस्या
प्रो. अशोकथपलियालः	सदस्यः
डॉ. प्रवेशव्यासः	सदस्यः
डॉ. देशबन्धुः	सदस्यः
II. दर्शनशास्त्रपीठम्	
1. न्यायविभागः	
प्रो. रामचन्द्रशर्मा	अध्यक्षः
प्रो. रामपूजनपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. सच्चिदानन्दमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	सदस्यः
प्रो. महानन्दझा	अध्यक्षः
प्रो. प्रभाकरप्रसादः	सदस्यः
2. साङ्ख्ययोगविभागः	
प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	अध्यक्षः
प्रो. हरिप्रसाद-अधिकारी	बाह्यसदस्यः
प्रो. रामनाथझा	बाह्यसदस्यः
प्रो. ए.एस. आरावमुदन्	सदस्यः

3. योगविभागः	
प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	अध्यक्षः
प्रो. सुरेन्द्रत्यागी	बाह्यसदस्यः
डॉ. सत्यप्रकाशपाठकः	बाह्यसदस्यः
प्रो. एस. सुदर्शनन्	सदस्यः
डॉ. विजयगुसाई	सदस्यः
डॉ. रमेशकुमारः	सदस्यः
4. जैनदर्शनविभागः	
प्रो. वीरसागरजैनः	अध्यक्षः
प्रो. फूलचन्द्रजैनः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कमलेशजैनः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कुलदीपकुमारः	सदस्यः
प्रो. अनेकान्तजैनः	सदस्यः
5. सर्वदर्शनविभागः	
प्रो. जवाहरलालः	अध्यक्षः
प्रो. सन्तोषकुमारशुक्लः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कृष्णाकान्तशर्मा	बाह्यसदस्यः
प्रो. प्रभाकरप्रसादः	अध्यक्षः
डॉ. विजयगुप्ता	सदस्यः
6. मीमांसाविभागः	
प्रो. ए.एस. आरावमुदन्	अध्यक्षः
प्रो. माधवजनार्दनरटाटे	बाह्यसदस्यः
प्रो. टी.एस.आर. नारायणः	बाह्यसदस्यः
प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
डॉ. राजेशकुमारगुर्जरः	सदस्यः
7. विशिष्टाद्वैतवेदान्तविभागः	
प्रो. के. अनन्तः	अध्यक्षः
प्रो. एम्.एम्. अग्रवालः	बाह्यसदस्यः
डॉ. महेशशर्मा	बाह्यसदस्यः
प्रो. एस. सुदर्शनः	सदस्यः

8. अद्वैतवेदान्तविभागः	
प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	अध्यक्षः
प्रो. रामकिशोरत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
प्रो. के. गणपतिभट्टः	बाह्यसदस्यः
प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	सदस्यः
III. साहित्यसंस्कृतिपीठम्	
1. साहित्यविभागः	
प्रो. सुमनकुमारझा	सदस्यः
प्रो. रमाकान्तपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. रञ्जनत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
प्रो. शुकदेवभोई	सदस्यः
प्रो. अरविन्दकुमारः	सदस्यः
प्रो. धर्मानन्दराउतः	सदस्यः
प्रो. सुदीपकुमारजैनः	सदस्यः
डॉ. बेजवाड़ाकामाक्षम्मा	सदस्या
डॉ. अनमोलशर्मा	सदस्यः
प्रो. सुदीपकुमारजैनः	सदस्यः
2. पुराणेतिहासविभागः	
प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	अध्यक्षः
प्रो. श्रीकृष्णत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
प्रो. मखलेशकुमारउपाध्यायः	बाह्यसदस्यः
प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
3. प्राकृतविभागः	
प्रो. सुदीपकुमारजैनः	अध्यक्षः
प्रो. हरिशंकरपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
डॉ. योगेशजैनः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कल्पनाजैनः	सदस्या
डॉ. विकासचौधरी	सदस्यः

IV. आधुनिकविषयपीठम्

I. मानविकीविभागः

1. अंग्रेजी

प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षा
प्रो. अजयकुमारशुक्ला	बाह्यसदस्यः
प्रो. अमियाभूषणशर्मा	बाह्यसदस्यः
डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
डॉ. सुमितात्रिपाठी	सदस्या

2. सामाजशास्त्रम्

प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षः
प्रो. रामप्रकाशः	बाह्यसदस्यः
प्रो. शफीक-अहमदः	बाह्यसदस्यः
श्रीमती वन्दनाशुक्ला	सदस्या
डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः

3. हिन्दी

प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षः
प्रो. विमलेशकुमारमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. के.एन. तिवारी	बाह्यसदस्यः
प्रो. जगदेवशर्मा	सदस्यः
प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	सदस्यः

4. राजनीतिविज्ञानम्

प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षः
प्रो. रजनीकान्तपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. टी.पी.सिंहः	बाह्यसदस्यः
डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
डॉ. ब्रजेशकुमारमिश्रः	सदस्यः

II. आधुनिकज्ञानविभागः

1. सङ्गणकम्

प्रो. आदेशकुमारः	अध्यक्षः
प्रो. विशालभटनागरः	बाह्यसदस्यः

प्रो. उपेन्द्रनाथत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
श्री आदित्यपंचोली	सदस्यः
डॉ. सुमितात्रिपाठी	सदस्या
2. पर्यावरण-अध्ययनम्	
प्रो. आदेशकुमारः	अध्यक्षः
प्रो. आर.पी. शुक्लः	बाह्यसदस्यः
प्रो. डी.एम. कुमावतः	बाह्यसदस्यः
प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्यः
डॉ. सुमितात्रिपाठी	सदस्या
3. शोधविभागः	
प्रो. शिवशंकरमिश्रः	अध्यक्षः
प्रो. दीप्तित्रिपाठी	बाह्यसदस्या
प्रो. रामबहादुरशुक्लः	बाह्यसदस्यः
प्रो. आदेशकुमारः	सदस्यः
4. हिन्दू-अध्ययनम्	
प्रो. शिवशंकरमिश्रः	अध्यक्षः
प्रो. रामनाथझा	बाह्यसदस्यः
प्रो. सदाशिवद्विवेदी	बाह्यसदस्यः
V. शिक्षापीठम्	
1. शिक्षाशास्त्रविभागः	
प्रो. रचनावर्मा मोहनः	सदस्या
प्रो. एच.सी.एस. राठौड़	बाह्यसदस्यः
प्रो. बी.पी. भारद्वाजः	बाह्यसदस्यः
प्रो. के. भरतभूषणः	सदस्यः
प्रो. मीनाक्षीमिश्रा	सदस्या
प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः	सदस्या
प्रो. एम. जयकृष्णन्	सदस्यः
डॉ. सुरेन्द्रमहतो	सदस्यः
डॉ. मनोजकुमारमीणा	सदस्यः

डॉ. सवितारायः	सदस्या
डॉ. तमन्नाकौशलः	सदस्या

अवधिमध्ये विंशतिः अध्ययनमण्डलस्य उपवेशनानि आयोजितानि।

5. वित्तसमितिः

नियन्त्रितायाः वित्तसमित्याः सावधानेन परिभाषितसंविधानं, अधिकाराः, कार्याणि च महत्त्वपूर्णा भूमिकां निर्वहन्ति। अध्यक्षः समितिसदस्यश्च निम्नलिखितसारण्यां चित्रितः अस्ति :-

क्र.सं.	नाम	पदनाम
1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. बिरेन्द्रचौबे	बाह्यसदस्यः
3.	श्री नागेश्वररावः	बाह्यसदस्यः
4.	श्री आर.डी. सहायः	बाह्यसदस्यः
5.	श्री संजोगकपूरः	बाह्यसदस्यः
6.	डॉ. संतोषकुमारश्रीवास्तवः	सदस्यः (सचिवः)

अवधौ वित्तसमिते अष्टमोपवेशनम् 27.06.2024 तमे दिनाङ्के आयोजितम्।

अन्तर्जालसूत्रम् - Minutes of Committee Meetings | Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University (slbsrsv.ac.in)

6. योजनापर्यवेक्षणमण्डलम्

आदेशात्मकनियमानाम् अनुपालने योजना-निरीक्षण-मण्डलं सामरिक-प्रवीणतायाः दीपेरूपेण उद्भवति। अध्यक्षः मण्डलसदस्याः च निम्नलिखितसारण्यां चित्रिताः सन्ति

क्र.सं.	नाम	पदनाम
1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. चाँदकिरणसलूजा	बाह्यसदस्यः
3.	प्रो. वाई.एस. रमेशः	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. ललितकुमारत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
5.	प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
6.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
7.	प्रो. के. भरतभूषणः	सदस्यः
8.	डॉ. सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः वित्ताधिकारी/कुलसचिवः (प्र.)	सदस्य-सचिवः

मण्डलानि

1. अनुसन्धानमण्डलम्

2020 तमस्य वर्षस्य केन्द्रीयसंस्कृतनियमावलेः उल्लिखितानां प्रावधानानानुरूपम् अनुसन्धानमण्डलस्य घटनं शोधच्छात्राणां स्थायिपञ्जीकरणस्य सुगमार्थमस्ति। स्थापनानुसारं शोधकर्तृभिः अनुसन्धानमण्डलेन सम्यक् मूल्याङ्कनार्थं स्वशोधप्रस्तावः प्रस्तूयते। तदनन्तरं शोधकर्तारः स्वप्रस्तुतानां योग्यतानाम् आकलनाय व्यापकं साक्षात्कारं करिष्यन्ति। ततः सामूहिकमूल्याङ्कनाधारेण अनुसन्धानमण्डलं शोधकार्यस्य स्थायिपञ्जीकरणार्थिनाम् अभ्यर्थिनाम् अनुशंसां करिष्यति।

अनुसन्धानमण्डलस्य सदस्याः-

1. प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2. प्रो. मनोजकुमारमिश्रः	बाह्यसदस्यः
3. प्रो. सन्तोषकुमारशुक्लः	बाह्यसदस्यः
4. प्रो. कौशलेन्द्रपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
5. प्रो. पी.एन.सिंहः	बाह्यसदस्यः
6. प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
7. प्रो. ए.एस.अरावमुदन्	सदस्यः
8. प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	सदस्यः
9. प्रो. रचनावर्मा मोहनः	सदस्या
10. प्रो. मीनूकश्यप	सदस्या
11. प्रो. कल्पनाजैनः	सदस्यः
12. प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
13. प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
14. प्रो. सुमनकुमारझा	सदस्यः
15. प्रो. वीरसागरजैनः	सदस्यः
16. प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	सदस्यः
17. प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः
18. प्रो. शुकदेवभोई	सदस्यः
19. प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	सदस्यः

20.	प्रो. जगदेवकुमारशर्मा	सदस्यः
21.	प्रो. दयालसिंहपंवारः	सदस्यः
22.	डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
23.	डॉ. मनोजकुमारमीणा	सदस्यः
24.	प्रो. रतनलालः	सदस्यः
25.	डॉ. बी. कामाक्षम्मा	सदस्या
26.	प्रो. शिवशंकरमिश्रः	सदस्य-सचिवः

2. परीक्षामण्डलम्

1991तमे वर्षे स्थापितं परीक्षामण्डलं विश्वविद्यालये महत्त्वपूर्णा भूमिकां निर्वहति। परीक्षामूल्याङ्कन-प्रक्रियायाः निर्माणे अग्रणी भवति। अस्य जनादेशः परीक्षाणां व्यवस्थापनम्, परीक्षापत्राणां अखण्डतायाः रक्षणं, निरीक्षकाणां चिह्नानां च उत्तरदायित्वं परिभाषयितुम्, अङ्कानां संयमस्य निरीक्षणं, छात्राणाम् अभियाचना-प्रक्रियायाः प्रबन्धनं च समाविष्टं भवति। सामूहिकरूपेण समर्पिताः सदस्याः शैक्षणिकमूल्याङ्कने उच्चतमस्तरं निर्वाहयितुम् प्रतिबद्धाः सन्ति, सर्वेषां छात्राणां कृते निष्पक्षं पारदर्शकं च मूल्याङ्कनप्रक्रिया सुनिश्चितं कुर्वन्ति।

परीक्षामण्डलस्य रचना यथा भवति -

1.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	अध्यक्षः
2.	प्रो. संतोषकुमारशुक्लः	बाह्यसदस्यः
3.	प्रो. चाँदकिरणसलूजा	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. रचनावर्मा मोहनः	सदस्या
5.	प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्या
6.	श्री सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः (कुलसचिवः)	सदस्यः
7.	डॉ. पी.के. अग्रवालः	सदस्यः-सचिवः
8.	डॉ. कान्ता (उपकुलसचिवः)	समन्वयकः

अवधौ आयोजितम् उपवेशनम् : 08.08.2024, 11.03.2025

3. सम्पादकमण्डलम्

नवदेहलीस्थ श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य शोध-प्रकाशनविभागेन त्रैमासिकरूपेण प्रकाशिता शोधपत्रिका “शोध-प्रभा” विश्वविद्यालयानां प्रतिनिधिभिः निर्मितेन सम्पादकमण्डलेन मार्गदर्शिता अस्ति। तदतिरिक्तं वास्तुशास्त्रविभागस्य प्रमुखमण्डलं विविधविशेषज्ञतायां योगदानं ददाति। मण्डलस्य प्राथमिकभूमिका समकालीनसमाजस्य सन्दर्भे कर्गदस्य गुणवत्ता, भाषाशुद्धता, प्रासंगिकता, मौलिकता च आकलनं भवति। एतत् यत्नपूर्वकम् आवश्यकं संशोधनं, परिष्कारं, शोधपत्रेषु असम्पादित-अभावं च सम्बोधयति, यत् विशिष्टसदस्यानां विद्वान्-उत्कृष्टतायाः प्रतिबद्धतां प्रतिबिम्बयति।

सम्पादकमण्डलस्य रचना एतादृशी अस्ति।

1. प्रो. जयकांतसिंहशर्मा	अध्यक्षः
2. प्रो. भगीरथिनन्दः	सदस्यः
3. प्रो. के. भरतभूषणः	सदस्यः
4. प्रो. रामचन्द्रशर्मा	सदस्यः
5. प्रो. अशोकथपलियालः	सदस्यः
6. प्रो. रामसालाहीद्विवेदी	सदस्यः
7. डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः

अवधौ आयोजितम् उपवेशनम् :- 30.05.2024

4. कुलानुशासकमण्डलम्

कुलानुशासकमण्डलं शिक्षणसङ्कायानां विश्वविद्यालयपरिसरप्रशासनप्रतिनिधीनां कश्चन समूहः। यश्च विश्वविद्यालयनियमानां विनियमानां पालनं कारयितुं स्थापितमस्ति। अयं निकायः विश्वविद्यालयेन निर्धारित-मानकानां दिशानिर्देशानां पालनाय, शैक्षणिकप्रशासनिक-अनुपालनाय वातावरणरक्षणाय च भूमिकां निर्वहति।

कुलानुशासकमण्डलस्य सदस्याः-

1. प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	अध्यक्षः
2. प्रो. शिवशंकरमिश्रः	सदस्यः
3. प्रो. रचनावर्मा मोहनः	सदस्या
4. प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्या
5. प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	सदस्यः
6. प्रो. जगदेवशर्मा	सदस्यः

7.	प्रो. सुजातात्रिपाठी	सदस्या
8.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	सदस्यः
9.	प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
10.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	सदस्यः
11.	प्रो. दयालसिंहः	सदस्यः
12.	प्रो. अरविन्दकुमारः	सदस्यः
13.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	सदस्यः
14.	डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
15.	डॉ. दिनेशकुमारयादवः	सदस्यः
16.	डॉ. नवदीपजोशी	सदस्यः

अवधौ आयोजितम् उपवेशनम् :- 02.09.2024 , 04.09.2024

शैक्षणिकसदस्यानां विवरणम्

क्र.सं.	नाम	पदनाम	विभागः
वेद-वेदाङ्ग-पीठम्			
1.	प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	आचार्यः	वेदः
2.	प्रो. रामानुज-उपाध्यायः	आचार्यः	वेदः
3.	प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	आचार्यः	वेदः
4.	प्रो. सुन्दरनारायणझा	आचार्यः	वेदः
5.	प्रो. हनुमानमिश्रः	आचार्यः	वेदः
6.	डॉ. ओंकारयशवन्तसेलूकरः	सहायकाचार्यः	वेदः
7.	प्रो. रामराजउपाध्यायः	आचार्यः	पौरोहित्यम्
8.	प्रो. बृन्दावनदाशः	आचार्यः	पौरोहित्यम्
9.	प्रो. यशवीरसिंहः	आचार्यः	धर्मशास्त्रम्
10.	प्रो. सुधांशुभूषणपण्डा	आचार्यः	धर्मशास्त्रम्
11.	डॉ. हिमांशुशेखरत्रिपाठी	सहायकाचार्यः	धर्मशास्त्रम्
12.	डॉ. सुदेशसिंहः	सहायकाचार्यः	धर्मशास्त्रम्
13.	डॉ. मीनाक्षीमिश्रा	सहायकाचार्या	धर्मशास्त्रम्
14.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	आचार्यः	व्याकरणम्
15.	प्रो. सुजातात्रिपाठी	आचार्या	व्याकरणम्
16.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	आचार्यः	व्याकरणम्
17.	प्रो. दयालसिंहः	आचार्यः	व्याकरणम्
18.	डॉ. नरेशकुमारबैरवा	सहायकाचार्यः	व्याकरणम्
19.	डॉ. धर्मपालप्रजापतः	सहायकाचार्यः	व्याकरणम्
20.	श्रीनरेशकुमारः	सहायकाचार्यः	व्याकरणम्
21.	प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	आचार्यः	ज्योतिषम्
22.	प्रो. बिहारीलालशर्मा (प्रतिनियुक्तिः)	आचार्यः	ज्योतिष
23.	प्रो. विनोदकुमारशर्मा	आचार्यः	ज्योतिषम्
24.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	आचार्यः	ज्योतिषम्
25.	प्रो. परमानन्दभारद्वाजः	आचार्यः	ज्योतिषम्
26.	प्रो. सुशीलकुमारः	आचार्यः	ज्योतिषम्

27.	प्रो. फणीन्द्रकुमारचौधरी	आचार्यः	ज्योतिषम्
28.	प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	आचार्या	ज्योतिषम्
29.	डॉ. रतनलालः	सहाचार्यः	ज्योतिषम्
30.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	आचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
31.	प्रो. अशोकथपलियालः	आचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
32.	डॉ. प्रवेशव्यासः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
33.	डॉ. देशबन्धुः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
34.	डॉ. योगेन्द्रकुमारशर्मा	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
35.	डॉ. दीपकवशिष्ठः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
36.	डॉ. नवीनपाण्डेयः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
III. दर्शनशास्त्रपीठम्			
37.	प्रो. विष्णुपदमहापात्रः	आचार्यः	न्यायः
38.	प्रो. महानन्दझा	आचार्यः	न्यायः
39.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	आचार्यः	न्यायः
40.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	आचार्यः	साङ्ख्ययोगः
41.	डॉ. रमेशकुमारः	सहायकाचार्यः	योगः
42.	डॉ. विजयसिंहगुसाई	सहायकाचार्यः	योगः
43.	डॉ. नवदीपजोशी	सहायकाचार्यः	योगः
44.	प्रो. वीरसागरजैनः	आचार्यः	जैनदर्शनम्
45.	प्रो. अनेकान्तजैनः	आचार्यः	जैनदर्शनम्
46.	प्रो. कुलदीपकुमारः	आचार्यः	जैनदर्शनम्
47.	प्रो. हरeramत्रिपाठी	आचार्यः (प्रतिनियुक्तिः)	सर्वदर्शनम्
48.	प्रो. प्रभाकरप्रसादः	आचार्यः	सर्वदर्शनम्
49.	प्रो. जवाहरलालः	आचार्यः	सर्वदर्शनम्
50.	डॉ. विजयगुप्ता	सहायकाचार्यः	सर्वदर्शनम्
51.	प्रो. ए.एस. आरावमुदन्	आचार्यः	मीमांसा
52.	डॉ. राजेशकुमारगुर्जरः	सहायकाचार्यः	मीमांसा
53.	प्रो. के. अनन्तः	आचार्यः	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः
54.	प्रो. एस्. सुदर्शनन्	आचार्यः	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः

III. साहित्यसंस्कृतिपीठम्			
55.	प्रो. शुकदेवभोई	आचार्यः	साहित्यम्
56.	प्रो. भागीरथिनन्दः	आचार्यः	साहित्यम्
57.	प्रो. धर्मानन्दराउतः	आचार्यः	साहित्यम्
58.	प्रो. सुमनकुमारझा	आचार्यः	साहित्यम्
59.	प्रो. अरविन्दकुमारः	आचार्यः	साहित्यम्
60.	डॉ. बी. कामाक्षम्मा	सहायकाचार्या	साहित्यम्
61.	डॉ. सौरभदुबे	सहायकाचार्यः	साहित्यम्
62.	डॉ. अनमोलशर्मा	सहायकाचार्यः	साहित्यम्
63.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	आचार्यः	पुराणेतिहासः
64.	प्रो. सुदीपकुमारजैनः	आचार्यः	प्राकृतम्
65.	प्रो. कल्पनाजैनः	आचार्या	प्राकृतम्
66.	डॉ. विकासचौधरी	सहायकाचार्यः	प्राकृतम्
IV. आधुनिकविषयपीठम्			
67.	प्रो. जगदेवशर्मा	आचार्यः	मानविकी
68.	प्रो. मीनूकश्यपः	आचार्या	मानविकी
69.	डॉ. अभिषेकतिवारी	सहायकाचार्यः	मानविकी
70.	श्रीमती वन्दनाशुक्ला	सहायकाचार्या	मानविकी
71.	डॉ. ब्रजेशकुमारमिश्रः	सहायकाचार्यः	मानविकी
72.	प्रो. आदेशकुमारः	आचार्यः	आधुनिकविद्या
73.	श्री आदित्यपञ्चोली	सहायकाचार्यः	आधुनिकविद्या
74.	डॉ. सुमिता त्रिपाठी	सहायकाचार्या	आधुनिकविद्या
75.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	आचार्यः	शोध-प्रकाशनम्
V. शिक्षापीठम्			
76.	प्रो. के. भरतभूषणः	आचार्यः	शिक्षा
77.	प्रो. रचनावर्मा मोहनः	आचार्या	शिक्षा
78.	प्रो. मिनाक्षीमिश्रः	आचार्या	शिक्षा
79.	प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः	आचार्या	शिक्षा
80.	प्रो. एम. जयकृष्णन्	आचार्यः	शिक्षा

81.	डॉ. मनोजकुमारमीणा	सहाचार्यः	शिक्षा
82.	डॉ. सवितारायः	सहायकाचार्या	शिक्षा
83.	डॉ. सुरेन्द्रमहतो	सहायकाचार्यः	शिक्षा
84.	डॉ. प्रेमसिंहसिकरवारः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
85.	डॉ. तमन्नाकौशलः	सहायकाचार्या	शिक्षा
86.	डॉ. पिंग्कीमलिकः	सहायकाचार्या	शिक्षा
87.	डॉ. अजयकुमारः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
88.	डॉ. शिवदत्त-आर्यः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
89.	श्रीमती ममता	सहायकाचार्या	शिक्षा
90.	डॉ. परमेशकुमारशर्मा	सहायकाचार्यः	शिक्षा
91.	डॉ. आरतीशर्मा	सहायकाचार्या	शिक्षा
92.	डॉ. विचारीलालमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षा
93.	डॉ. जितेन्द्रकुमारः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
94.	डॉ. प्रदीपकुमारझा	सहायकाचार्यः	शिक्षा
95.	डॉ. दिनेशकुमारयादवः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
96.	डॉ. इक्कुर्ती-वेङ्कटेश्वर्लुः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
97.	डॉ. सुनीलकुमारशर्मा	सहायकाचार्यः	शिक्षा
98.	डॉ. कैलाशचन्दमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षा
99.	श्रीमती अनिता	सहायकाचार्या	शिक्षा
100.	डॉ. लोकेशः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
101.	डॉ. कपिलदेवः	सहायकाचार्यः	शिक्षा
102.	डॉ. भारतीकौशलः	सहायकाचार्या	शिक्षा
103.	डॉ. हरिप्रसादमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षा

शैक्षणिकेतरकर्मचारिणां विवरणम्

क्र.सं.	नाम	पदनाम	विभागः
'अ' वर्गः			
1.	श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवः	कुलसचिवः (प्रभारी)	वित्त एवं कुलसचिवकार्यालयः
2.	डॉ. प्रदीपकुमार-अग्रवालः	परीक्षानियन्त्रकः	परीक्षा
3.	श्री अजयकुमारटण्डनः	उप-कुलसचिवः	लेखा
4.	डॉ. कान्ता	उपकुलसचिवा	परीक्षा
5.	श्रीरमाकान्त-उपाध्यायः	अधिशोषी-अभियन्ता	अभियान्त्रिकी
6.	श्रीबनवारीलालवर्मा	कार्यकारीप्रबन्धकः	सङ्गणककेन्द्रम्
7.	श्रीमती सुषमा	सहायककुलसचिवा	लेखा
8.	श्रीसुच्चासिंहः	सहायककुलसचिवः	शैक्षणिकम्
9.	श्रीमञ्जीतसिंहः	सहायककुलसचिवः	प्रशासनम्-II
10.	श्रीजयप्रकाशसिंहः	सहायककुलसचिवः	भारतीयभाषासमिति
11.	श्रीमती भारतीत्रिपाठी	सहायककुलसचिवा	प्रशासनम्-I
12.	श्री राजेशकुमारः	सहायककुलसचिवः	विकासः
13.	डॉ. राजेशकुमारपाण्डेयः	सहायकपुस्तकालयाध्यक्षः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
'ब' वर्गः			
14.	श्री अञ्जनीकुमारः	सहायक-अभियन्ता	अभियान्त्रिकी
15.	श्री बिपिनकुमारत्रिपाठी	अनुसंधान-सह-सांख्यिकी- अधिकारी विशेषकर्तव्याधिकारी	कुलपतिकार्यालयः
16.	श्रीमती रजनीसञ्जोत्रा	अनुभागाधिकारिणी	परीक्षा
17.	श्रीराजकुमारः	अनुभागाधिकारी	प्रशासनम्-III
18.	श्रीराकेशकाण्डपालः	अनुभागाधिकारी	लेखा
19.	श्रीमती सावित्रीकुमारी	अनुभागाधिकारिणी	प्रशासनम्-II
20.	श्रीमतीवन्दना	अनुभागाधिकारिणी	प्रशासनम्-I
21.	श्रीदिनेशकुमारः	निजीसचिवः	कुलसचिवकार्यालयः
22.	श्रीप्रमोदचतुर्वेदी	निजीसचिवः	कुलपतिकार्यालयः
23.	श्रीमती हिमानीशदानी	निजीसचिवा	विकासः
24.	श्रीज्ञानचन्द्रशर्मा	प्रोग्रामरसहायकः	सङ्गणककेन्द्रम्

25.	डॉ. ज्ञानधरपाठकः	अनुसन्धानसहायकः	प्रकाशनम्
26.	श्रीमती तरुणा-अवस्थी	अनुसन्धानसहायिका	महिलाध्ययनकेन्द्रम्
27.	डॉ. नवीनराजपूतः	वृतिकसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
28.	श्रीजयकृष्णनकमिला	वृतिकसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
29.	श्रीसुनीलकुमारमिश्रः	वृतिकसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
30.	श्रीशशिभूषणशुक्लः	वृतिकसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
31.	श्रीमती ललिताकुमारी	सहायिका	शैक्षणिकम्
32.	श्रीओमप्रकाशकौशिकः	सहायकः	लेखा
33.	श्रीमती रानीपंवारः	सहायिका	परीक्षा
34.	श्रीधर्मेन्द्रः	सहायकः	शैक्षणिकम्
35.	श्रीमहेशपांचालः	सहायकः	लेखा
36.	श्रीमतीप्रीतियादवः	सहायकः	प्रशासनम्-I
37.	श्रीमनीषलोहानी	सहायकः	प्रतिनियुक्ति
38.	श्रीमहेन्द्रसिंहः	सहायकः	शैक्षणिकः
39.	श्रीसंजीवसिंहचौहानः	सहायकः	लेखा
40.	श्रीनरेन्द्रपालः	कनिष्ठाभियन्ता	अभियान्त्रिकी
41.	श्रीमती सन्ध्यासिंहः	कनिष्ठाभियन्तृ	अभियान्त्रिकी
42.	सुश्री नेहागुसाई	निजीसहायिका	कुलसचिवकार्यालयः
'स' वर्ग			
42.	डॉ. भावना	अर्धवृतिकसहायिका	केन्द्रीयग्रन्थालयः
44.	श्रीबलरामसिंहः	अर्धवृतिकसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
45.	श्रीपदमचंदसैनी	अर्धवृतिकसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
46.	श्रीसुरेन्द्रनागरः	तकनीकीसहायकः (प्रयोगशाला)	शिक्षापीठम्
47.	श्रीईश्वरसिंहबिष्टः	तकनीकीसहायकः (सङ्गणकम्)	सङ्गणककेन्द्रम्
48.	श्रीसचिनकुमाररायः	तकनीकीसहायकः (सङ्गणकम्)	सङ्गणककेन्द्रम्
49.	डॉ. जीवनकुमारभट्टराई	संशोधकः (प्रूफ रीडर)	शोध-प्रकाशनम्
50.	श्रीमती रुचिकाभट्टनागरः	वरिष्ठलिपिका	परीक्षा
51.	श्रीरजनीशकुमाररायः	वरिष्ठलिपिकः	शैक्षणिकम्
52.	श्रीमती प्रीतित्यागी	वरिष्ठलिपिका	प्रशासनम्-I

53.	श्रीमती प्रतिभायादवः	वरिष्ठलिपिका	आधुनिकविषयपीठम्
54.	श्रीमती ललितायादवः	वरिष्ठलिपिका	शिक्षापीठम्
55.	श्रीरमेशकुमारः	वरिष्ठलिपिकः	लेखा
56.	श्री-श्रीनाथ के. नैयरः	वरिष्ठलिपिकः	प्रशासनम्-III
57.	श्री अंशुमन घुर्नियालः	वरिष्ठलिपिकः	अभियान्त्रिकी
58.	श्रीमनीष-अरोड़ा	कनिष्ठलिपिकः	शैक्षणिकम्
59.	श्रीचन्द्रभूषणतिवारी	विद्युत्कारः (इलेक्ट्रिशियन)	अभियान्त्रिकी
60.	श्रीमती सौम्या राय	पुस्तकालयसहायिका	केन्द्रीयपुस्तकालयः
61.	श्रीसुनीलशार्मा	पुस्तकालयसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
62.	श्रीराजेंद्रसिंहः	पुस्तकालयसहायकः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
63.	श्रीमती दीपिकाराणा	कनिष्ठलिपिका	लेखा
64.	श्रीवैभवखन्ना	कनिष्ठलिपिकः	प्रशासनम्-I
65.	श्रीनीतेशः	कनिष्ठलिपिकः	कुलपतिकार्यालयः
66.	श्रीलोकेशः	कनिष्ठलिपिकः	प्रशासनम्-II
67.	श्री ओङ्केश्वरतिवारी	कनिष्ठलिपिकः	अभियान्त्रिकी
68.	श्रीमती ऋचाभसीनः	कनिष्ठलिपिका	प्रशासनम्-II
69.	श्रीराहुलरायः	कनिष्ठलिपिकः	अभियान्त्रिकी
70.	श्री अजयकुमारः	कनिष्ठलिपिकः	प्रतिनियुक्ति
71.	श्रीरामकुमारः	कनिष्ठलिपिकः	परीक्षा
72.	श्रीमनीषजैरथः	कनिष्ठलिपिकः	परीक्षा
73.	श्रीश्रवणकुमारः	चालकः	कुलसचिवकार्यालयः
74.	श्रीशम्भूदत्तः	पाचकः	अतिथिगृहम्
75.	श्रीनितिननागरः	पाचकः	अतिथिगृहम्
76.	श्रीजंगापल्लीमहेन्द्रः	पुस्तकालयपरिचरः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
77.	श्रीसोनू	पुस्तकालयपरिचरः	केन्द्रीयपुस्तकालयः
78.	श्री उपरापल्लीकुमारस्वामी	स्वास्थ्यकेन्द्रपरिचरः	विकासस्वास्थ्यकेन्द्रञ्च
79.	श्री कलदीपसिंहः	तकनीकीपरिचरः (सङ्गणकशाला)	सङ्गणककेन्द्रम्
80.	श्रीविजयरञ्जनपाण्डेयः	तकनीकीपरिचरः (मनोविज्ञानशाला)	शिक्षापीठम्
81.	श्रीरमेशचन्दमीणा	बहुकार्यकर्मचारी	साहित्य एवं संस्कृतिपीठम्

82.	श्रीदयाचन्दः	बहुकार्यकर्मचारी	छात्रकल्याणपीठम्
83.	श्रीसुन्दरपालः	बहुकार्यकर्मचारी	वेदवेदाङ्गपीठम्
84.	श्रीरमेशचन्दः	बहुकार्यकर्मचारी	शैक्षणिकम्
85.	श्रीनरेन्द्रमहतो	बहुकार्यकर्मचारी	महिला-अध्ययनकेन्द्रम्
86.	श्रीधीरजसिंहः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
87.	श्रीराममिलनः	बहुकार्यकर्मचारी	लेखा
88.	श्रीदिनेशचन्द्रः	बहुकार्यकर्मचारी	कुलसचिवकार्यालयः
89.	श्रीसन्तोषकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
90.	श्रीभीमसिंहः	बहुकार्यकर्मचारी	प्रशासनम्-I
91.	श्रीमथुराप्रसादः	बहुकार्यकर्मचारी	आधुनिकविषयपीठम्
92.	श्रीराजकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	कुलपतिकार्यालयः
93.	श्रीपङ्कजः	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
94.	श्रीपिन्टूबैनर्जी	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
95.	श्रीगङ्गाधरमुदली	बहुकार्यकर्मचारी	शोध-प्रकाशनम्
96.	श्रीबिनोदकुमारनाथः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
97.	श्रीगिरीशचन्दपन्तः	बहुकार्यकर्मचारी	कुलपतिकार्यालयः
98.	श्रीमुनीशचन्दबडोला	बहुकार्यकर्मचारी	शैक्षणिकम्
99.	श्रीवीरेन्द्रकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
100.	श्रीनवलसिंहः	बहुकार्यकर्मचारी	दर्शनपीठम्
101.	श्री-अमितकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
102.	श्रीकङ्कणनाथः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
103.	श्रीदीपकः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
104.	श्रीकरुणेशरावः	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
105.	श्रीराहुलः	बहुकार्यकर्मचारी	शिक्षापीठम्
106.	श्रीरोहितवशिष्ठः	बहुकार्यकर्मचारी	प्रशासनम्-III
107.	श्रीनरेशकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
108.	श्रीसतीशः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी

पीठानुसार-प्रस्तावितपाठ्यक्रमाः

1. नियमितपाठ्यक्रमाः

पीठस्य नाम	पाठ्यक्रमाः	विषयाः
वेद-वेदाङ्गपीठम् दर्शनशास्त्रपीठम् सहित्य-संस्कृतिपीठम्	शास्त्री (बी.ए.) (त्रि/चत्वारिवर्षीया) बी.ए. (योगा) (त्रि/चत्वारिवर्षीया)	वेदः, पौरोहित्यम्, धर्मशास्त्रम्, प्राचीनव्याकरणम्, नव्यव्याकरणम्, फलितज्योतिषम्, सिद्धान्त- ज्योतिषम्, वास्तुशास्त्रम्, प्राचीनन्यायः, नव्यन्यायः, सर्वदर्शनम्, साङ्ख्ययोगः, अद्वैतवेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, जैनदर्शनम्, मीमांसा, साहित्यम्, पुराणेतिहासम्, प्राकृतम् एवञ्च योगः।
वेद-वेदाङ्गपीठम् दर्शनशास्त्रपीठम् सहित्य-संस्कृतिपीठम्	आचार्यः (एम.ए.) (द्विवर्षीयः) एम.ए. (योगः) (द्विवर्षीयः)	वेदः, पौरोहित्यम्, धर्मशास्त्रम्, प्राचीनव्याकरणम्, नव्यव्याकरणम्, फलितज्योतिषम्, सिद्धान्त- ज्योतिषम्, वास्तुशास्त्रम्, प्राचीनन्यायः, नव्यन्यायः, सर्वदर्शनम्, साङ्ख्ययोगः, अद्वैत- वेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, जैनदर्शनम्, मीमांसा, साहित्यम्, पुराणेतिहासम्, प्राकृतम् एवञ्च योगः।
वेद-वेदाङ्गपीठम् दर्शनशास्त्रपीठम् सहित्य-संस्कृतिपीठम्	विद्यावारिधिः (पीएच.डी)	वेदः, पौरोहित्यम्, धर्मशास्त्रम्, प्राचीनव्याकरणम्, नव्यव्याकरणम्, फलितज्योतिषम्, सिद्धान्त- ज्योतिषम्, वास्तुशास्त्रम्, प्राचीनन्यायः, नव्यन्यायः, सर्वदर्शनम्, साङ्ख्ययोगः, अद्वैत- वेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, जैनदर्शनम्, मीमांसा, साहित्यम्, पुराणेतिहासम्, एवञ्च प्राकृतम्।
आधुनिकविषयपीठम्		आंग्ल, हिन्दी, हिन्दू-अध्ययनम्
आधुनिकविषयपीठम्	एम.ए. हिन्दी एम. ए. हिन्दू-अध्ययनम् एम.ए. अंग्रेजी एम.ए. समाजशास्त्रम्	
शिक्षापीठम्	शिक्षाशास्त्री (बी.एड.) शिक्षाचार्यः (एम. एड.) विद्यावारिधिः (पीएच.डी)	

2. स्व-वित्तपोषिताः अंशकालीनपाठ्यक्रमाः

पाठ्यक्रमस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम
प्रमाणपत्रीय-पाठ्यक्रमाः (षण्मासात्मकाः)	1. ज्योतिषप्रवेशिकापाठ्यक्रमः 2. वास्तुशास्त्रप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः 3. योगप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः 4. पौरोहित्यप्रशिक्षणपाठ्यक्रमः 5. जैनविद्याप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः 6. पाण्डुलिपि-शिलालेखपाठ्यक्रमः
डिप्लोमा-पाठ्यक्रमाः (एकवर्षात्मकाः)	1. ज्योतिषप्राज्ञडिप्लोमापाठ्यक्रमः 2. मेडिकलज्योतिषडिप्लोमापाठ्यक्रमः 3. वास्तुशास्त्रडिप्लोमापाठ्यक्रमः 4. स्नातकोत्तरयोगडिप्लोमापाठ्यक्रमः 5. पौरोहित्यडिप्लोमापाठ्यक्रमः 6. डिप्लोमासंस्कृतभाषापत्रकारिता- स्नातकोत्तरडिप्लोमापाठ्यक्रमः 7. जैनविद्याडिप्लोमापाठ्यक्रमः 8. संस्कृतवाङ्मयडिप्लोमापाठ्यक्रमः 9. कंप्यूटरएप्लीकेशनडिप्लोमापाठ्यक्रमः 10. संस्कृतव्याकरणप्रायोगिकप्रशिक्षण एवं सम्भाषणडिप्लोमापाठ्यक्रमः 11. योग एवं प्राकृतिकचिकित्सा-स्नातकोत्तर- डिप्लोमापाठ्यक्रमः
एडवांस-डिप्लोमा-पाठ्यक्रमाः (द्विवर्षात्मकाः)	1. ज्योतिषभूषणएडवांसडिप्लोमापाठ्यक्रमः 2. वास्तुशास्त्रएडवांसडिप्लोमापाठ्यक्रमः 3. स्नातकोत्तरवास्तुशास्त्रडिप्लोमापाठ्यक्रमः

राष्ट्रीयशिक्षानीते: (एनईपी)-2020 प्रभाविक्रियान्वयनम्

विश्वविद्यालये NEP-2020 इत्यस्य क्रियान्वयनं 2021-22 तमे वर्षे जातम्। अस्मिन् सन्दर्भे कृतप्रयासाः एवं रूपेण सन्ति -

- व्यवसायिकपाठ्यक्रमाणामारम्भः।
- मूल्यवर्धितपाठ्यक्रमाणामारम्भः।
- यूजीसी स्वरूपानुसारं प्रस्तावितसमस्तस्नातकपाठ्यक्रमाणां कृते पाठ्यक्रमाः सञ्चालिताः पाठ्यक्रमेषु बहुवारं प्रवेशः एवम् आगमनसुविधा प्रदत्तासीत्।
- क्रेडिट हस्तान्तरणं, क्रेडिट् विमोचनम् एवं क्रेडिट् सञ्चयनिमित्तं एकडमिक् बांक् आफ क्रेडिट् अपि प्रवर्तितमस्ति(कार्यान्वितमस्ति)
- समस्त-स्नातक-पाठ्यक्रमेषु व्यावहारिकपाठ्यक्रमोपि अस्ति।
- क्षमतासंवर्धनकार्यक्रमोपि पाठ्यक्रमेषु सम्मिलितमस्ति।
- विश्वविद्यालय-अनुदान-आयोगद्वारा समये समये एन्.ई.पी. 2020 सम्बन्धीदिशानिर्देशकानां विश्वविद्यालये प्रक्रियानुसारं प्रवर्तितमस्ति।

अनुदानसहयोगः

क्र.सं.	विवरणम्	राशि: (लक्षेषु)
1.	विश्वविद्यालयेन विश्वविद्यालयानुदानायोगतः प्राप्ता राशिः	8313.86
2	विश्वविद्यालयेन स्वीकृताः आन्तरिकचिटिकाः	73.02
3	विश्वविद्यालयेन कृतः कुलव्ययः	8406.78

विद्यमानज्ञापनानि

क्र.सं.	संस्थायाः नाम	ज्ञापनवर्षम्
1.	इन्फ्लेबनेट (INFLIBNET)	2014
2.	संस्कृतपत्रकारिता	2017
3.	इंदिरागांधीराष्ट्रीयमुक्तविश्वविद्यालयः	2019
4.	योजना एवं वास्तुकला विद्यालयः (एसपीए), नवदेहली	2021
5.	श्रीमद्जगद्गुरुशारदासर्वज्ञपीठम्	2021
6.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली एवं च राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपति:	2022
7.	महर्षिविश्वविद्यालयः (विश्वव्यापी)	2023
8.	कविकुलगुरुकालिदाससंस्कृतविश्वविद्यालयः, रामटेक	2024
9.	बाबासाहेबभीमराव-अम्बेडकरबिहारविश्वविद्यालयः	2024
10.	आस्था-सेवासंस्थानम्, उत्तराखण्डः	2025

योजनाः

1.	उच्चशिक्षासंस्थासु महिला-अध्ययनम्।
2.	मालवीयराष्ट्रीयशिक्षकाशिक्षणयोजना।
3.	'मूक्स' पाठ्यक्रमे पुनर्प्रयोजनम् : भारतीयसंस्कृतिः इतिहासश्च।

परियोजनाः

1.	परियोजनायाः नाम- भारतीय दर्शनस्य क्रमिकविकासः (ऐतिहासिक सैद्धांतिकपरिप्रेक्ष्ये) भारतीय- ऐतिहासिक- अनुसंधान- परिषदा प्रो. हरeramत्रिपाठिनः कृते स्वीकृता।
2.	भारतीय- दार्शनिक- अनुसंधान- परिषदा प्रो. शिवशङ्करमिश्रवर्यस्य कृते लघु- अनुसंधान- परियोजना स्वीकृता।
3.	केन्द्रीयसंस्कृतसंस्थानेन डॉ. प्रेमसिंहसिकरवारवर्यस्य कृते अष्टादशीपरियोजना स्वीकृता।
4.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयेन प्रो. शिवशङ्करमिश्रवर्यस्य कृते अष्टादशीपरियोजना स्वीकृता।
5.	भारतीयसामाजिकविज्ञान- अनुसंधानपरिषद् द्वारा डॉ. देशबन्धोः कृते लघुशोधपरियोजना स्वीकृता।

छात्रविवरणम्

क. कार्यक्रमानुसारं स्वीकृतानां पञ्जीकृतानां छात्राणां विवरणम्

क्र.सं.	कार्यक्रमः	छात्राः	
		स्वीकृताः	पञ्जीकृताः
1.	विद्यावारिधिः (पीएच.डी)	212	47
2.	शिक्षाचार्यः (एम.एड)	50	13
3.	शिक्षाशास्त्री (बी.एड)	200	193
4.	आचार्यः (एम.ए.)	722	93
5.	शास्त्री (बी.ए.)	185	132
6.	एम.ए. (योगः)	50	33
7.	बी.ए. (योगः)	50	39
8.	एम.ए. (हिन्दी)	20	15
9.	एम.ए. (हिन्दू-अध्ययनम्)	20	16
10.	एम.ए. (समाजशास्त्रम्)	20	19
11.	एम.ए. (अंग्रेजी)	15	10
12.	प्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमाः (षण्मासिकः)	275	08
13.	डिप्लोमापाठ्यक्रमाः (एकवर्षीयाः)	740	228
14.	एडवांसडिप्लोमापाठ्यक्रमाः (द्विवर्षीयाः)	150	106

ग. श्रेण्यनुसारं नियमितकार्यक्रमाणां छात्राणां विवरणम्

पाठ्यक्रमः	शैक्षणिक सत्र 2024-25 में श्रेणी के अनुसार नामांकित छात्रों की कुल संख्या												आर्थिक रूपेण दुर्बलवर्गः	विदेशी	T G	आ हत्य									
	आहत्य नामांकितछात्राः			सामान्यः			अनु. जातिः			अनु. जनजातिः							अन्यवञ्चितवर्गः								
	M	W	T	M	W	T	M	W	T	M	W	T					M	W	T						
स्त्री	शास्त्री-I	116	16	132	103	10	113	4	0	4	1	0	1	4	5	9	2	1	3	0	0	0	2	0	132
	शास्त्री-II	91	16	107	86	14	100	0	1	1	1	0	1	2	1	3	2	0	2	0	0	0	0	0	107
	शास्त्री-III	54	7	61	50	5	55	0	0	0	0	0	0	3	2	5	1	0	1	0	0	0	0	0	61
	बी.ए.योग:-I	18	21	39	12	15	27	3	2	5	0	0	0	3	4	7	0	0	0	0	0	0	0	0	39
	बी.ए.योग:-II	11	10	21	8	5	13	1	3	4	0	0	0	1	2	3	1	0	1	0	0	0	0	0	21
	बी.ए. योग:-III	8	6	14	4	6	10	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	14
Total U.G.	298	76	374	263	55	318	10	6	16	2	0	2	13	14	27	8	1	9	2	0	2	0	0	374	
पुरुष	आचार्य:-I	69	24	93	60	18	78	0	2	2	1	1	2	8	3	11	0	0	0	0	0	0	0	0	93
	आचार्य:-II	63	18	81	55	16	71	2	1	3	0	0	0	2	1	3	4	0	4	0	0	0	0	0	81
	एम.ए. योग:-I	13	20	33	8	16	24	1	0	1	0	0	0	3	4	7	1	0	1	0	0	0	0	0	33
	एम.ए. योग:-II	17	22	39	9	18	27	2	2	4	0	0	0	5	1	6	1	1	2	0	0	0	0	0	39
	एम.ए. हिन्दी-I	7	8	15	5	7	12	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	2	0	0	0	0	0	15
	एम.ए. हिन्दी-II	7	5	12	5	5	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	12
	एम.ए. हिन्दू अध्ययनम्-I	9	7	16	5	7	12	2	0	2	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	16
	एम.ए. हिन्दू अध्ययनम्-II	6	5	11	4	4	8	0	0	0	0	0	0	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	11
	एम.ए. अंग्रेजी-I	4	6	10	1	5	6	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1	2	0	0	0	0	0	10
	एम.ए. अंग्रेजी-II	5	6	11	4	5	9	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11
एम.ए. समाज शास्त्रम्-I	13	6	19	5	1	6	1	2	3	0	0	0	3	3	6	4	0	4	0	0	0	0	0	19	
एम.ए. समाज शास्त्रम्-II	8	5	13	2	3	5	2	0	2	0	0	0	2	2	4	2	0	2	0	0	0	0	0	13	

घ. श्रेण्यनुसारं स्ववित्तपोषितकार्यक्रमाणां छात्राणां विवरणम्

क्र. सं	पाठ्यक्रमस्य नाम	सामान्यः		अनु. जातिः		अनु. जन जातिः		अन्य पिछड़ा वर्गः		आर्थिक रूपेण दुर्बलवर्गः		विदेशी		दिव्यांगः		अल्पसंख्याकः		आहत्य		आहत्य
		पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	
1	षण्मासिकज्योतिषप्रवेशिका	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	एकवर्षीयज्योतिषप्राज्ञडिप्लोमा	61	13	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	63	13	76
3	एकवर्षीयज्योतिषचिकित्साडिप्लोमा	16	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	2	19
4	द्विवर्षीयज्योतिषभूषणएडवांसडिप्लोमा-प्रथमवर्षम्	20	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	13	33
	द्विवर्षीयज्योतिषभूषणएडवांसडिप्लोमा-द्वितीयवर्षम्	17	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	6	24
5	षण्मासिकवास्तुशास्त्रप्रमाणपत्रीयकोर्स	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	एकवर्षीयवास्तुशास्त्रडिप्लोमा	12	9	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	10	22
7	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रपी.जी.डिप्लोमा-प्रथमवर्षम्	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	4
	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रपी.जी.डिप्लोमा-द्वितीयवर्षम्	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	4
8	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रएडवांसडिप्लोमा-प्रथमवर्षम्	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रएडवांसडिप्लोमा-द्वितीयवर्षम्	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4
9	षण्मासिकयोगप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः	4	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	7
10	एकवर्षीयपी.जी.योगडिप्लोमा	13	15	1	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	17	32
11	पौरोहित्य(कर्मकांड)प्रशिक्षणसंभाषणम् प्रमाण-पत्रम्	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
12	एकवर्षीयपौरोहित्य (कर्मकांड) डिप्लोमा	49	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	53	0	53
13	संस्कृतव्याकरणप्रायोगिक-प्रशिक्षणसंभाषणे एकवर्षीयडिप्लोमा	5	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	9	14
14	एकवर्षीयसंस्कृतवाङ्मयडिप्लोमा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

15	एकवर्षीयपी.जी.संस्कृतपत्रकारिताडिप्लोमा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
16	षण्मासिक-जैनविद्यासर्टिफिकेटकोर्स	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	एकवर्षीयजैनविद्याडिप्लोमा	4	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	7
18	पांडुलिपिशिलालेखप्रमाणपत्रीयपाठक्रमः	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	एकवर्षीयकम्प्यूटरएप्लीकेशनडिप्लोमा	3	4	1	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	7	12
20	योगः नेचुरोपैथी इत्यन्त्र पी.जी. डिप्लोमा	11	10	3	1	1	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	12	30	30
	आहत्य	225	86	11	5	1	1	8	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	247	95	342	342

ड. कार्यक्रमानुसारं प्रविष्टोत्तीर्णानुत्तीर्णछात्राणां सङ्ख्याविवरणम्

पाठ्यक्रमः	प्रविष्ट- छात्राणां संख्या	आहत्य छात्राणां संख्या	उत्तीर्ण- छात्राणां संख्या		अनुत्तीर्ण- छात्राणां संख्या	
			पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
बी.ए. (योगः)	41	33	17	16	06	02
शास्त्री (बी.ए.)	72	57	44	13	14	01
एम.ए. (योगः)	41	34	14	20	5	02
आचार्यः (एम.ए.)	56	43	33	10	13	00
एम.ए. हिंदूअध्ययनम्	07	06	03	03	01	00
एम.ए. हिंदी	11	10	04	06	01	00
एम.ए. समाजशास्त्रम्	01	01	01	00	00	00
एम.ए. अंग्रेजी	07	07	02	05	00	00
शिक्षाशास्त्री (बी.एड)	195	193	100	93	01	01
शिक्षाचार्यः (एम.एड.)	10	10	08	02	00	00
विद्यावारिधिपाठ्यक्रमः (सत्रीयपाठ्यक्रमः)	87	85	63	22	01	01
विद्यावारिधि-उपाधिः	50	34	16	00	00	

स्व-वित्तपोषितांशकालीनपाठ्यक्रमाः

पाठ्यक्रमः	प्रविष्ट- छात्राणां संख्या	आहत्य छात्राणां संख्या	उत्तीर्ण- छात्राणां संख्या		अनुत्तीर्ण- छात्राणां संख्या	
			पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
पौरौहित्य(कर्मकाण्ड)प्रशिक्षणम् (षाण्मासिकम्)	01	0	0	0	1	0
योगप्रमाणपत्रीयः (षाण्मासिक)	06	05	0	5	1	0
ज्योतिषप्राज्ञ (एकवर्षीयः)	50	39	29	10	6	5
वास्तुशास्त्रडिप्लोमा (एकवर्षीयः)	14	12	6	6	2	0
ज्योतिषचिकित्सा (एकवर्षीयः)	11	9	3	6	2	0
पी.जी योगडिप्लोमा (एकवर्षीयः)	53	46	15	31	3	4
पौरौहित्य(कर्मकाण्ड)डिप्लोमा (एकवर्षीयः)	96	73	72	1	23	0

संगणक-अनुप्रयोगडिप्लोमा (एकवर्षीयः)	17	9	6	3	4	4
संस्कृत व्याकरण प्रायोगिकप्रशिक्षणम् (एकवर्षीयः)	7	7	2	5	0	0
पीजीयोग-नेचुरोपैथी-डिप्लोमा (एकवर्षीयः)	24	21	11	10	3	0
ज्योतिषभूषणम् (द्विवर्षीयः)	10	5	2	3	4	1
स्नातकोत्तरवास्तु-एडवांसडिप्लोमा (द्विवर्षीयः)	1	1	1	0	0	0

छात्रवृत्तिः

विश्वविद्यालयः शास्त्रपरम्परायां पाठ्यक्रमं प्रोत्साहयितुं विभिन्नकार्यक्रमेषु नामाङ्कनाय छात्रवृत्तिं छात्रेभ्यः प्रददाति। छात्रवृत्तीनां संख्या तत्सम्बद्धराशिः च निम्नलिखितविस्तृततालिकायां प्रदीयते। यच्च छात्राणां शैक्षणिकगतिविधिषु साहाय्यार्थं विश्वविद्यालयस्य प्रतिबद्धतां दर्शयति।

छात्रवृत्तीनां सङ्ख्यासहितराशेः विवरणं निम्नतालिकायां प्रस्तूयते -

क्र.सं.	पाठ्यक्रमः	वर्षम्	छात्रवृत्तीनां सङ्ख्या	छात्रवृत्तेः राशिः (प्रतिमाहम्)
1.	शास्त्री (बी.ए.)	प्रथमवर्षम्	120	रु. 800/-
2.	शास्त्री (बी.ए.)	द्वितीयवर्षम्	120	रु. 800/-
3.	शास्त्री (बी.ए.)	तृतीयवर्षम्	120	रु. 800/-
4.	शिक्षाशास्त्री (बी.एड.)		60	रु. 800/-
5.	आचार्यः (एम. ए.)	प्रथमवर्षम्	25 प्रतिविषयम्	रु. 1000/-
6.	आचार्यः (एम. ए.)	द्वितीयवर्षम्	25 प्रतिविषयम्	रु. 1000/-
7.	शिक्षाचार्यः (एम.एड.) विशेषानुदानम्		13	रु. 1000/- रु. 750/-
8.	विद्यावारिधिः (नेटरहित-अध्येतृछात्रवृत्तिः)		224	रु. 8000/-

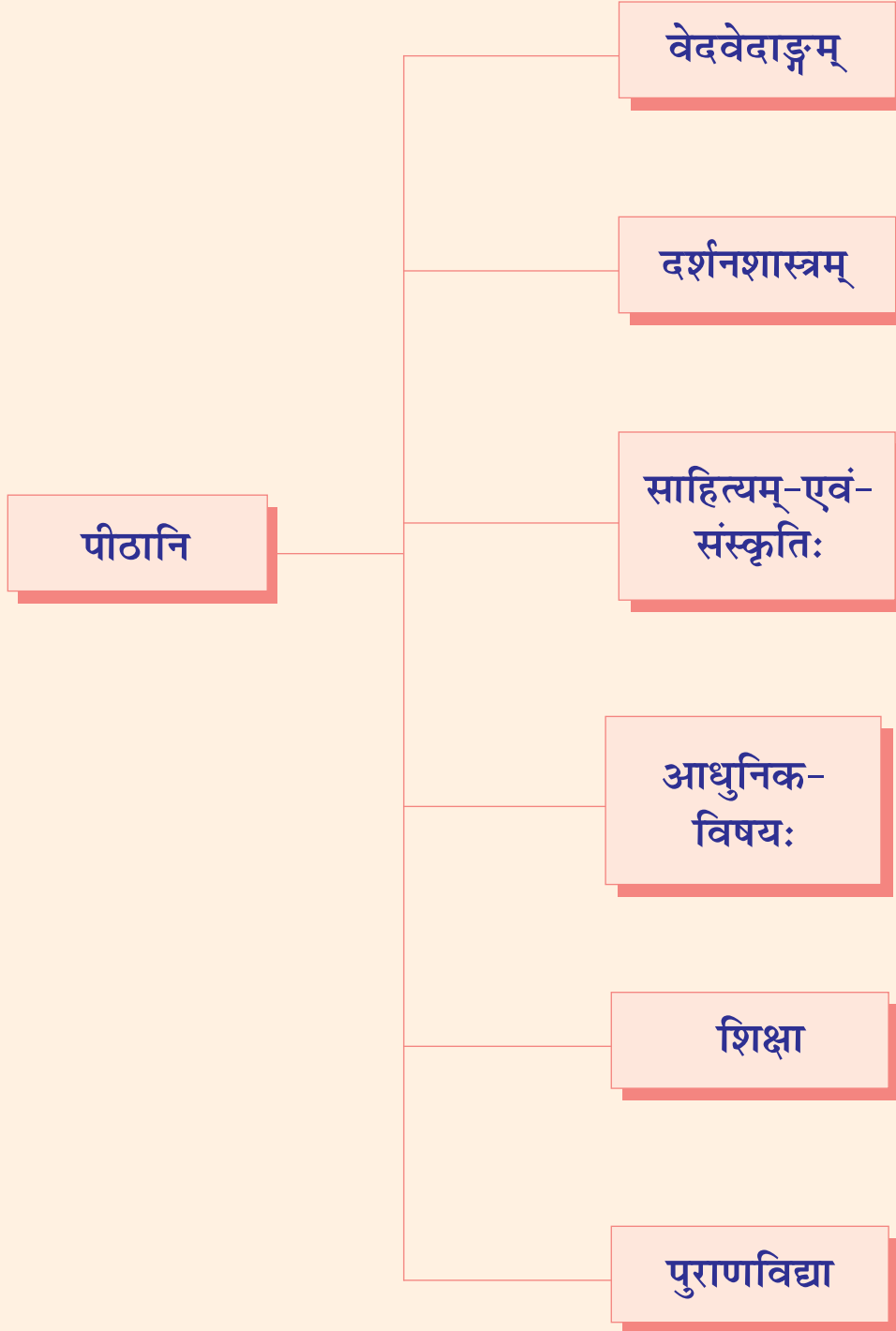
कनिष्ठाध्येतृवृत्ति (JRF) इत्यनेन सम्मानिताः छात्राः

क्र.सं.	पीठस्य नाम	विभागः	छात्रस्य नाम	पुरस्कारस्य पत्रसंख्या
1.	दर्शन-शास्त्रम्	मीमांसा	लक्ष्मी	240520015963
2.	साहित्यसंस्कृतिः	साहित्यम्	संगीता धारा	240510230794
		प्राकृतभाषा	समर्पणजैनः	240510077022
3.	आधुनिकविषयः	हिंदी	अमितः	240510744221
			अनुरागशुक्ला	240510622212
		हिंदू-अध्ययनम्	मलकीतसिंहः	240510530349
4.	वेद-वेदांगः	वास्तुशास्त्रम्	गजेन्द्रशर्मा	240520197876

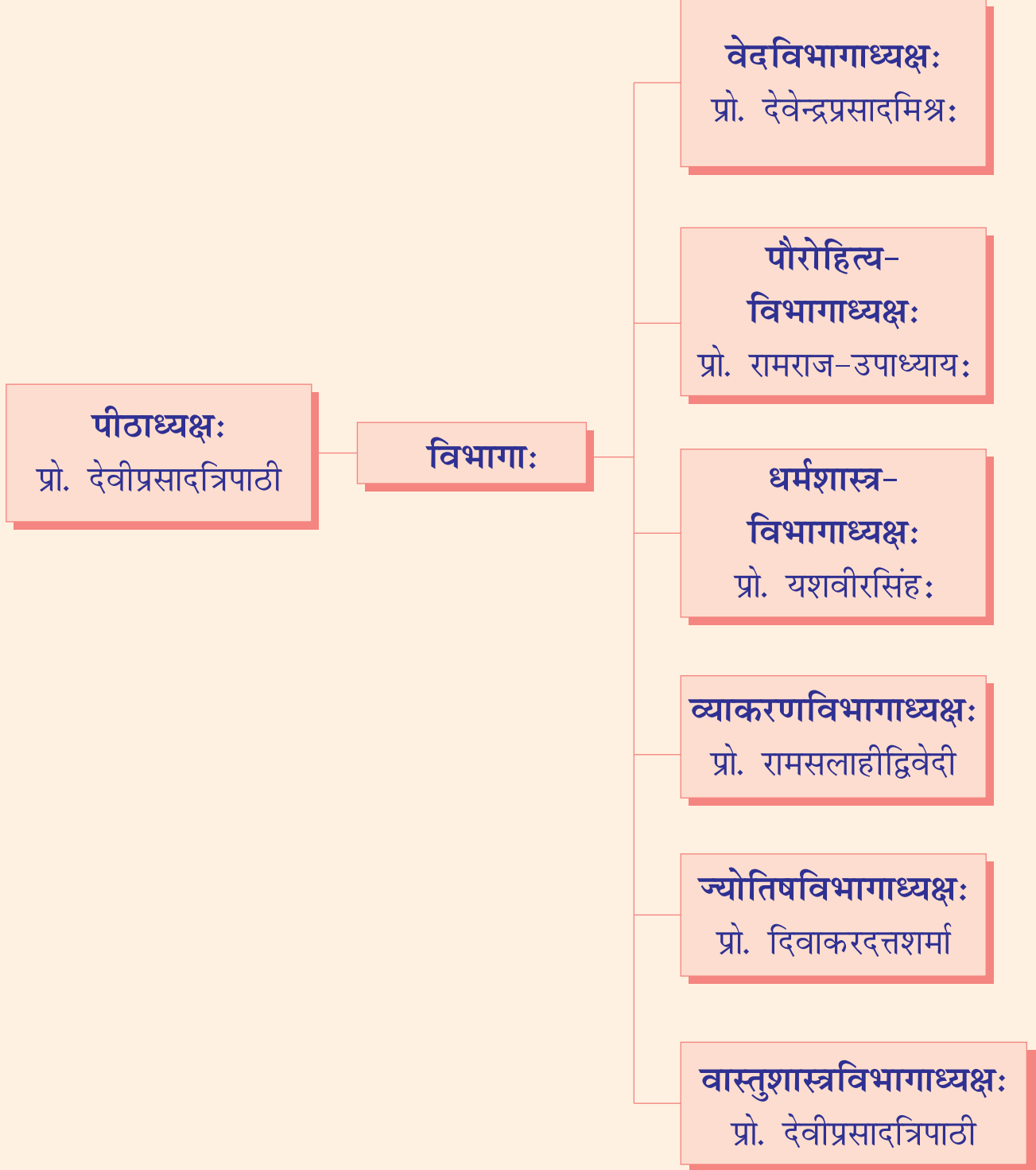
राष्ट्रीयध्येतावृत्तिः (SRF) इत्यनेन सम्मानिताः छात्राः

क्र.सं.	पीठस्य नाम	विभागः	छात्रस्य नाम	उपवेशनतिथिः
1.	वेद-वेदाङ्गम्	वेदः	कृ. गुलशनपाठकः	24.3.2025
2.	साहित्य-संस्कृतिः	साहित्यम्	विक्रमभट्टः	28.3.2025

पीठानि

1. वेदवेदाङ्गपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

क. पीठविषये

1971 तमे वर्षे स्थापितं वेदवेदाङ्गपीठं विश्वविद्यालये शुक्लयजुर्वेदस्य ज्ञानप्रदानाय समर्पितं वर्तते। वेदानां समृद्धपरम्परायां निहितेऽस्मिन् पीठे षट् विभागाः सम्मिलिताः सन्ति। तत्र वेद-पौरोहित्य-व्याकरण-ज्योतिष-वास्तुशास्त्र-धर्मशास्त्रदयः। ये धर्मशास्त्रस्य व्यापकशिक्षां प्रददति। ये स्मृतिपरम्परां संरक्षितुं महत्त्वपूर्णभूमिकां निर्वहन्ति। धर्मशास्त्रविभागः समकालीनसमाजसन्दर्भे विशिष्य महिलासम्पत्ति-अधिकाराणां सामाजिकरूपेण दुर्बलानां वर्गाणां सम्बद्धप्राचीनन्यायप्रणालीनां समावगने महत्त्वं प्रख्यापयति। विशेषरूपेण जागरूकतावर्धनाय प्रिवी-काउंसिल-सुप्रीम-कोर्ट-अन्यन्यायालयानां निर्णयानाम् अंशाः सम्मिलिताः सन्ति। पीठस्य विविधरुचिषु मानवाधिकारः, संस्कृतिः, न्यायाध्ययनम्, पर्यावरणं च सम्मिलितानि सन्ति। यानि सम्कालीनसार्थकतां दर्शयन्ति। अध्येतारः पौरोहित्यविज्ञानं, वेदः, धर्मशास्त्रम्, ज्योतिषस्यान्वेषणं वैश्विकपूजानुष्ठानानि इत्यादीनि परीक्षण-योग्य-बहुविषयकपरियोजनाः सम्मिलिताः भवन्ति।

ख. लक्ष्यम्

वेदवेदाङ्गपीठं छात्रान् वेद-वेदाङ्गेषु निहितभारतीयसंस्कृतेः गहनसम्पत्तिं परिचाययति। अस्य पीठस्य लक्ष्यं ग्रन्थेषु निहितवैज्ञानिकगुणानां वैश्विकदर्शकानां पुरतः समानयनाय अनुसन्धानस्य लाभः च वर्तते।

प्रबलनक्षेत्राणि

1. वेदानां विज्ञानम्।
2. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये वेदः।
3. वेदः - विश्वकल्याणसाधनम्।
4. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये व्याकरणम्।
5. भाषाविज्ञानसम्बद्धः।
6. संगणकं पाणिनीयव्याकरणम्।
7. धर्मशास्त्रे व्याकरणम्।
8. आधुनिकसामाजिकसमस्यानां सन्दर्भे स्मृतिग्रन्थानां पुनरावलोकनम्।
9. प्रौद्योगिकीपरिप्रेक्ष्ये वास्तुशास्त्रम्।
10. आधुनिकवास्तुकलाया प्राचीनभारतीयवास्तुविज्ञानस्य उपयोगिता।
11. ज्योतिषशास्त्रे विज्ञानम्।
12. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये ज्योतिषम्।
13. प्राचीनवैदिकानुष्ठानेषु अनुसन्धानम्।

- विशेषविशेषताः ● स्वरसहितवेदानामभ्यासः।
● श्रौतयज्ञानामभ्यासः।
● श्रौतयज्ञपात्र-स्मार्टपात्राणां संग्रहः।
● प्रदर्शनयज्ञशाला वेधशाला च।
● तारामण्डलम्।
● एसपीए इत्यस्य विश्वविद्यालयस्य च वास्तुविभागस्य पञ्चाङ्गनिर्माणसमञ्जनज्ञानम्।

ग. सङ्कायविवरणम्

क्र.सं. विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां सङ्ख्या
1. वेदः	आचार्यः सहाचार्यः	05 01
2. पौरोहित्यम्	आचार्यः	02
3. धर्मशास्त्रम्	आचार्यः सहायकाचार्यः	02 03
4. व्याकरणम्	आचार्यः सहाचार्यः	04 03
5. ज्योतिषम्	आचार्यः सहाचार्यः	08 01
6. वास्तुशास्त्रम्	आचार्यः सहाचार्यः	02 05

घ. शोधदिशानिर्देश विवरणम्

क्र.सं	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां सङ्ख्या
1.	प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	वेदः	2
2.	प्रो. हनुमानमिश्रः	वेदः	1
3.	प्रो. सुन्दरनारायणझा	वेदः	2
4.	प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	वेदः	1
5.	प्रो. बृन्दावनदासः	पौरोहित्यम्	4

वार्षिकप्रतिवेदनम् 2024-2025
श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

6.	प्रो. रामराज-उपाध्यायः	पौरोहित्यम्	4
7.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	नव्यव्याकरणम्	2
8.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	नव्यव्याकरणम्	2
9.	प्रो. दयालसिंहपवारः	नव्यव्याकरणम्	3
10.	डॉ. नरेशकुमारबैरवा	प्राचीनव्याकरणम्	1
11.	डॉ. धर्मपालप्रजापतः	प्राचीनव्याकरणम्	1
12.	प्रो. यशवीरसिंहः	धर्मशास्त्रम्	6
13.	डॉ. मिनाक्षीमिश्रा	धर्मशास्त्रम्	2
14.	डॉ. विनोदकुमारशर्मा	ज्योतिषम्	1
15.	प्रो. परमानन्दभारद्वाजः	ज्योतिषम्	3
16.	प्रो. फणीन्द्रकुमारचौधरी	ज्योतिषम्	3
17.	प्रो. सुशीलकुमारः	ज्योतिषम्	5
18.	प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	ज्योतिषम्	5
19.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	वास्तुशास्त्रम्	2
20.	प्रो. अशोकथपलियालः	वास्तुशास्त्रम्	1
21.	डॉ. देशबन्धु	वास्तुशास्त्रम्	1
22.	डॉ. प्रवेशव्यासः	वास्तुशास्त्रम्	1
योगः			53

ड. श्रेणीवारेण नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम्

क्र. सं.	पाठ्यक्रमः	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु. जन जातिः		दिव्याङ्गवर्गः		वञ्चितवर्गः		अल्पसङ्ख्यकाः		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्गः		योग		समस्त योगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातकः	180	10	3	2	1	0	0	0	6	3	0	0	1	0	191	15	206
2	स्नातकोत्तरम्	80	13	1	1	0	0	0	0	3	1	0	0	3	0	87	15	102
3	विद्यावारिधिः	66	24	5	2	0	0	0	0	10	3	0	0	32	7	113	36	149
4	कुल	326	47	9	5	1	0	0	0	19	07	0	0	36	7	391	66	457

च. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	जर्नल/पीयर रिब्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/ प्रकाशितपुस्तकानि/ अध्याय/शोधपत्रम् इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	भगवान् श्री परशुराम एवं सोहनाग धाम	प्रकाशित पुस्तक	978-81-952904-2-0
प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	वर्ण समीक्षा में विवृति का स्वरूप शुक्लयजुर्वेदमाध्यन्दिनघनपाठः (पूर्वविंशतिः)	जर्नल पीयर रिब्यूइंग प्रकाशित पुस्तक	0974-8946 978-81-19380-55-8
	शुक्लयजुर्वेदमाध्यन्दिनघनपाठः (उत्तरविंशतिः)	प्रकाशित पुस्तक	978-81-19380-53-4
प्रो. रामानुज-उपाध्यायः	दर्शपौर्णमासकालयोः सूक्ष्मविमर्शः	जर्नल पीयर रिब्यूइंग	05071410
प्रो. सुन्दरनारायणझा	मिथिलायां वेदाध्ययनपरम्परा रक्षाबन्धनविषयक अथर्ववेदीय वैज्ञानिक विवेचन	पीयर रिब्यूइंग पीयर रिब्यूइंग (इम्पेक्ट फेक्टर)	0974-8946 2454-9177
	अन्तरिक्षनाडी का अंशानुक्रम विभाग वाजपेययाग-निरूपण	पीयर रिब्यूइंग पीयर रिब्यूइंग	0976-4321 0974-8946
	भारतीय स्वतन्त्रता के समय वैदिक अध्ययन की स्थितियाः एक अध्ययन	पीयर रिब्यूइंग (इम्पेक्ट फेक्टर)	2454-9177
	वेदविज्ञानवैभवम्	प्रकाशित पुस्तक	978-93-89329-41-4
	शतपथब्राह्मणम् द्वितीयकाण्ड 1-3 अध्याय (भाग-4)	प्रकाशित पुस्तक	978-93-89329-29-2

डॉ. ओंकारयशवंत- सेलूकरः	अग्नितत्व श्रौतयज्ञानां महत्त्वम्	जर्नल पीयर रिब्यूइंग, वैल्यूम- 56 (Sept-Oct. 2024) जर्नल पीयर रिब्यूइंग, वैल्यूम-58 (Jan-Feb. 2025)	2454-9177 2454-9177
प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	शरीरलक्षणसमीक्षा बह्विज्ञासेत्यत्र प्रसज्यमाना समाससमालोचना	शोधप्रभा-यूजीसी केयर लिस्टेड शोधप्रभा-यूजीसी केयर लिस्टेड	0974-8946 0974-8946
प्रो. सुजातात्रिपाठी	तिरु तोल्काप्पियर कृत तोल्कापियम् ग्रन्थ एवं आचार्य पाणिनि कृत अष्टाध्यायी ग्रन्थ में वर्णित नाम पदों की तुलनात्मक समीक्षा	शोधप्रभा-यूजीसी केयर लिस्टेड, 2024	0974-8946
प्रो. दयालसिंहपंवारः	कृतज्ञता संघर्षों का नहीं अन्त है भारतीय ज्ञान परम्परा आणि संस्कृत व्याकरण भारतीय विवाह परम्परा तथा महत्त्व षड्दर्शन	आस का दीप आस का दीप भारतीय ज्ञान परम्परा भारतीय धरोहर भारतीय धरोहर	978-93-94275-83-6 978-93-94275-83-6 978-93-92204-61-6 2455-1120 2455-1120
डॉ. नरेशकुमारबैरवा	वैयाकरणानां मते शब्दार्थविचारः वैयाकरणभूषणसारमते विभक्त्यर्थविचारः विविधाचार्याणां मते फलस्य धात्वर्थविचारः भारतीयज्ञानपरम्परायां पाणिनिव्याकरणस्य वैशिष्ट्यम् स्फोट सिद्धान्त एवं ध्वनिविज्ञान	NJHSR, Vol. 57, 2024 NJHSR, Vol. 56, 2024 NJHSR, Vol. 58, 2025 NJHSR, Vol. 59, 2025 प्रकाशित पुस्तक-पाठ्यक्रमान्तर भाषा पर आधारित स्व शिक्षण सामग्री, SCERT, नई दिल्ली, 2024	2454-9177 2454-9177 2454-9177 2454-9177 978-81- 971630-7-4
श्रीनरेशकुमारः	श्रीमद्भगवद्गीता में भगवत्प्राप्ति के उपाय	शब्दार्णव, 2024	2395-5104
प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	नैसर्गिक पंचांग 2025-26 वेद एवं विश्वशान्ति (2024)	सम्पादकः गणितकर्ता च नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली सम्पादकः के.बी.डी.पब्लिकेसन्स, 4262/3, प्रथम मंजिल, अंसारी रोड, दरियागंज, दिल्ली	2395-1699 978-81- 960260-2-8

वैदिक साहित्य में गणित की अवधारणा	लेखक: वेद एवं विश्वशान्ति (2024) के.बी.डी.पब्लिकेसन्स, 4262/3, प्रथम मंजिल, अंसारी रोड, दरियागंज, दिल्ली	978-81-960260-2-8
वास्तुशास्त्रविमर्श, षोडश पुष्प	सम्पादक: संस्करण-2023, मुद्रण-2024	0976-4321
वास्तुशास्त्रविमर्श, सप्तदश पुष्प	सम्पादक: संस्करण-2024, प्रकाशनाधीन	0976-4321
प्रो. अशोकथपलियाल: नैसर्गिक पंचांग 2025-26	सहसम्पादक: नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
वैदिक वाङ्मय में स्थापत्य	लेखक: वेद एवं विश्वशान्ति (2024) के.बी.डी.पब्लिकेसन्स, 4262/3, प्रथम मंजिल, अंसारी रोड, दरियागंज, दिल्ली	978-81-960260-2-8
वाल्मीकिरामायणानुसारं गृहकक्षाणां समीक्षा	सह-लेखक: वास्तुशास्त्रविमर्श, षोडश पुष्प संस्करण-2023, मुद्रण-2024	0976-4321
वास्तुशास्त्रीय दृष्टि से तीर्थ एवं मन्दिर	शोधलेखक: वास्तुशास्त्रविमर्श, सप्तदश पुष्प संस्करण-2024, प्रकाशनाधीन	0976-4321
वास्तुशास्त्र में मापन की अवधारणा	शोधलेखक: - शोधप्रभा (जनवरी-दिसम्बर संयुक्ताङ्कः, 2024)	0974-8946
टोडरमल का वास्तुसौख्यम् (भाग-3)	पाठलेखक: भारतीय वास्तुकला प्रणाली (मई 2024)	978-93-6106-848-5
1. अध्याय 6 की विषयवस्तु	मानविकी विद्यापीठ	
2. पंचविधगृह, शाल अलिन्द प्रमाण, वीथिका प्रमाण	इन्दिरा गान्धी राष्ट्रीय मुक्त विश्वविद्यालय, नई दिल्ली	
3. अध्याय 6 की विषयवस्तु		
4. द्वारज्ञान, स्तम्भप्रमाण, पंचचतुश्शालगृह		
मन्दिर व तीर्थ प्रबन्धन के वास्तुशास्त्रीय सिद्धान्त	लेखक: मन्दिर एवं तीर्थ प्रबन्धन (2025 ई.) 48 कोस कुरुक्षेत्र तीर्थ शोध एवं प्रशिक्षण केन्द्र महर्षि वाल्मीकि संस्कृत विश्वविद्यालय, कैथल, हरियाणा	978-81-957336-6-8

डॉ. देशबन्धुः	संवत्सरफलम् नैसर्गिकशोधसंस्थान, दिल्ली श्रीविश्वनाथ मन्दिर का सामाजिक, सांस्कृतिक और वास्तुशास्त्रीय अध्ययन (सह-लेखक) वेदकालीन शिल्पी	नैसर्गिकपंचांग 2025-26, वास्तुशास्त्रविमर्श, वास्तुशास्त्रविभाग, 0976- 4321 श्रीला.ब.शा.रा.स.वि,नई दिल्ली वेद एवं विश्वशान्ति, 978-81-960260-2-8 के.बी.डी. पब्लिकेशन, दरियागंज, दिल्ली-110002	2395-1699
डॉ. प्रवेशव्यासः	राशिफलविचार	नैसर्गिक पंचांग 2025-26 नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
डॉ. योगेन्द्रकुमारशर्मा	गृहप्रवेशादिमुहूर्त आमेरदुर्गस्थशिलादेवीमन्दिरस्य स्थापत्यकला (सह लेखक) वैदिक वाङ्मय में ऋतुओं की अवधारणा	नैसर्गिक पंचांग 2025-26 नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली सह-लेखक: वास्तुशास्त्रविमर्श, षोडश पुष्प संस्करण-2023, मुद्रण-2024 श्रीलाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय, नई दिल्ली लेखक: 978-81-960260-2-8 वेद एवं विश्वशान्ति (2024) के.बी.डी.पब्लिकेसन्स, 4262/3, प्रथम मंजिल, अंसारी रोड, दरियागंज, दिल्ली	2395-1699 0976-4321
डॉ. दीपकवशिष्ठः	नामकरण-चूडाकर्मादिमुहूर्त वैदिक वास्तु विमर्श	नैसर्गिक पंचांग 2025-26 नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली लेखक: 978-81-960260-2-8 वेद एवं विश्वशान्ति (2024) के.बी.डी.पब्लिकेसन्स, 4262/3, प्रथम मंजिल, अंसारी रोड, दरियागंज, दिल्ली	2395-1699
डॉ. नवीनपाण्डेयः	विविधशुभाशुभयोग	नैसर्गिक पंचांग 2025-26 नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
प्रो. सुधांशुभूषणपंडा	दत्तकतिलकविमर्शः आधुनिकहिन्दु- विधेरालोके	प्रकाशित पुस्तक	9788189149000
डॉ. मिनाक्षीमिश्रा	गृहस्थधर्म विश्लेषणम्	प्रकाशित पुस्तक	2395-5104

छ. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

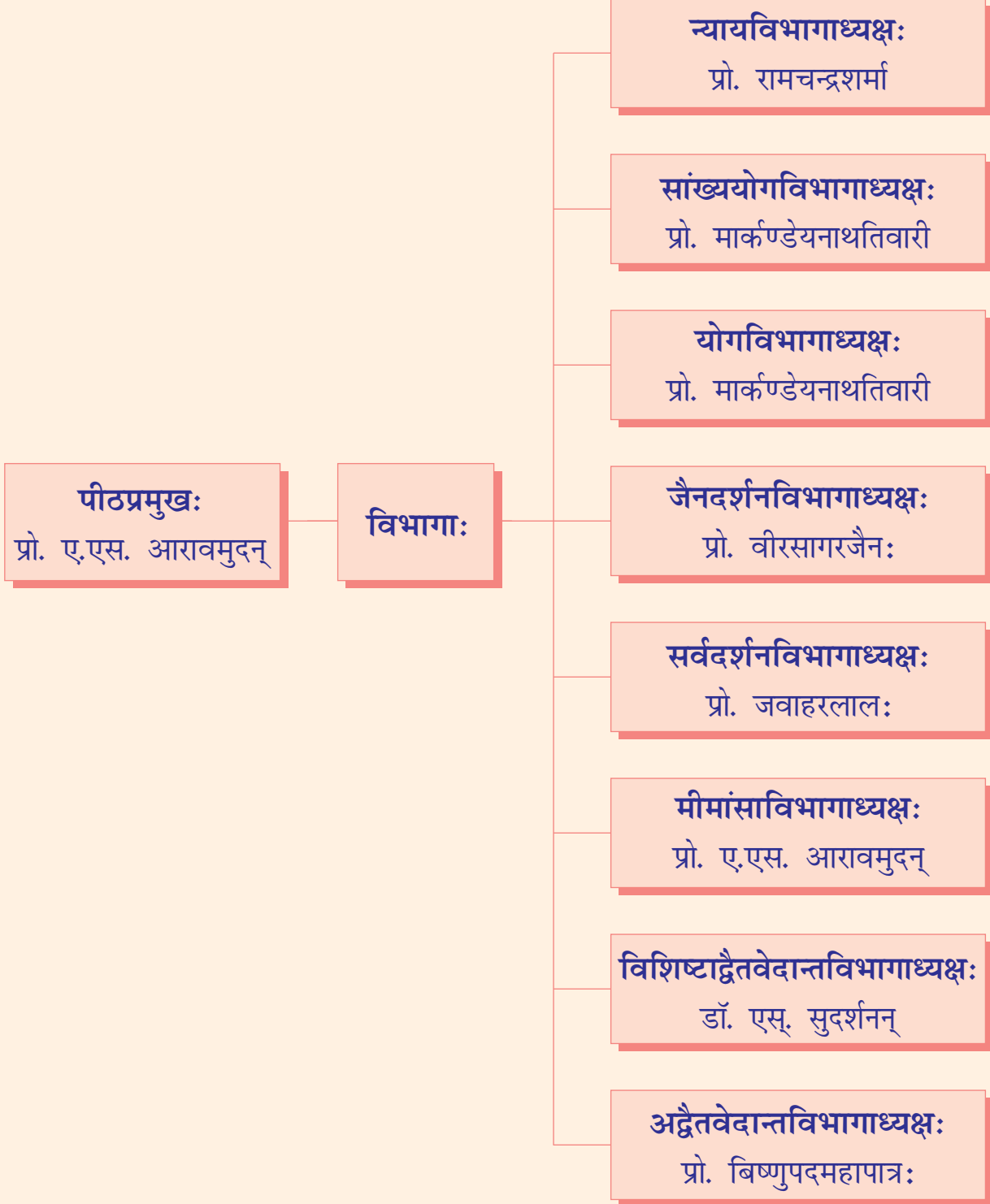
क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधि:
1.	वेदः	अन्ताराष्ट्रीयवैश्विकसम्मेलनम् (के.सं.वि.वि. एवं एस्.एल्.पी.ओ.एस संयुक्ततत्त्वावधाने) प्रो. जयकान्तसिंहशर्मणां व्याख्यानम् (एकलम्) विभागीयव्याख्यानम् विभागीयव्याख्यानम् (एकलम्) प्रो. उपेन्द्र कुमार त्रिपाठी विश्वविद्यालयस्तरीयत्रिदिवसीयराष्ट्रीयसंगोष्ठी वेदविभागीय आयोजनम् मासे द्विवारं इष्टियज्ञस्य आयोजनम् (पूर्णिमा एवम् अमावस्यायाः इष्टिः) 12 मासाः ० 2 कार्यक्रमाः = 24 कार्यक्रमाः वर्षे।	09-10.11.2024 10.12.2024 16.01.2025 18.03.2025
2.	पौरोहितम्	सप्तदिवसीय-कार्यशाला-‘यज्ञ-मन्त्र-योगानामन्तःसम्बन्धः’ (पौरोहित्य एवं सांख्योगविभागयोः संयुक्ततत्त्वावधाने) श्रावणी-उपाकर्म दीपावलीपूजनकार्यक्रमः सत्रारम्भपूजनसमारोहः विभागीय-धीवर्धिनीसभा	23-29.10.2024 19.08.2024 31.10.2024 17.09.2024 19.01.2025
3.	ज्योतिषम्	फ्यूचर फेस पॉइंट एवं ज्योतिषविभागयोः के संयुक्ततत्त्वावधाने एकदिवसीय-राष्ट्रीयसम्मेलनम् वि.सं. 2082 (2025-26) त्रिदिवसीय-पञ्चाङ्गकार्यशाला ‘भैषज्यज्योतिषम्’ विशिष्टव्याख्यानमाला म.म.प. कल्याणदत्तशर्मस्मारकव्याख्यानमाला	08.09.2024 10-12.09.2024 22-30.01.2025 14-28.02.2025 12-28.03.2025 03.02.2025
4.	धर्मशास्त्रम्	पाठ्यक्रमनिर्माणकार्यशालामानवाधिकारपाठ्यक्रमः, पुरातत्त्व-अभिलेखपाठ्यक्रमः, पर्यावरणपाठ्यक्रमः	01.04.2024 - 30.03.2025
5.	व्याकरणम्	वेदवेदाङ्गपीठद्वारा आयोजित-त्रिदिवसीयराष्ट्रीयसंगोष्ठी- भारतीयज्ञानपरम्पराशिक्षानीतेः अन्तर्गतत्वेन व्याकरणविभागद्वारा “देवताप्रत्ययार्थविचारः” इति विषयं पुरस्कृत्य राष्ट्रियसंगोष्ठी आयोजिता। भारतीयदार्शनिकानुसन्धानपरिषदः तथा श्रीलालबहादुरशास्त्री- राष्ट्रीयदूसंस्कृतद्विविश्वविद्यालयस्य व्याकरणविभागस्य संयुक्ततत्त्वावधाने राष्ट्रियसंगोष्ठ्याः आयोजनम्। ऑनलाइन और ऑफलाइन-“श्रीगौरीनाथशास्त्रीस्मारक-व्याख्यानमाला” 20.02.2025	18-20.03.2025 06.02.2025

6.	वास्तुशास्त्रम्	प्रो. शुकदेवचतुर्वेदीस्मारकव्याख्यानमाला इनोवेटिव-वास्तुशास्त्रव्याख्यानमाला	11.03.2025 10-28.03.2025
----	-----------------	---	-----------------------------

पुरस्कारः

आचार्यस्य नाम	पुरस्कारस्य नाम	संस्थायाः नाम	दिनांकः
प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	श्रीशङ्कराचार्यसेवासम्मानम्	श्रीज्योतिर्मठ-बद्रीकाश्रमः, हिमालयः	06.09.2024
	स्वामीकरपात्रशास्त्रसेवा-सम्मानम्	धर्मसंघः, नवदेहली	17.09.2024
प्रो. रामराज-उपाध्यायः	श्रीशंकराचार्यशास्त्रसेवा-सम्मानम्,	नरसिंहसेवासदन-108 आदर्शनगरम्,	06.09.2024
	द्विपीठाश्वरस्वामिस्वरूपानन्द जी	पीतमपुरा, दिल्ली	
	श्रीकरपात्रीसेवासम्मानम्	श्रीदेवादित्यानन्दसरस्वतीमहाराजः, कोठी न. 6, धर्मसंघः, शकराचार्यमार्गः, दिल्ली	17.09.2024
विद्वत्सम्माननम्		स्वाध्यामणल, वैदिक-अनुधन्धानकेन्द्रम्, पं. सातवलेकरमार्गः, किल्ला पर्डी, जिला-बलसाड	18.09.2024

II. दर्शनशास्त्रपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

क. पीठविषये

दर्शनपीठस्य स्थापना पारम्परिकभारतीयदर्शनस्य क्षेत्रे उन्नतज्ञानवर्धनाय प्रेरितासीत्। यथा पूर्वाध्येतृभिः शास्त्रेषु निहितं च। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः पारम्परिकविश्वविद्यालयानां द्वारा प्रदीयमानसामान्यीकृतशिक्षणाधिमगसौविध्यानां पूरणपुरस्सरं भारतीयदर्शनस्य विशिष्टविषयाणाम् अन्तः प्रमुखदार्शनिकप्रणालीनाम् आधिक्येन केन्द्रितगहनान्वेषणाय प्रस्तावप्रदानपुरस्सरं स्वस्य पृथक्परिचयं प्रकल्पयति। जैनदर्शनविभागः उल्लेखनीयः वर्तते, यत्र हिन्दूदर्शनेन सह समानतानां समञ्जनपूर्वकं विशिष्ट-विशेषतानां संग्रहणं कृतम्। अद्यत्वे आधुनिकजगति परमाणुसिद्धान्तः, कार्यसिद्धान्तः, अनेकान्तवादसिद्धान्तः, स्यादवादसिद्धान्तः, नयवादसिद्धान्तः, अहिंसासिद्धान्तः, आध्यात्मिकता, ध्यानपद्धतयः, अहिंसा इत्यादयः अवधारणाः समाजस्य राष्ट्रस्य च व्यावहारिकानुप्रयोगे आयान्ति। एतदतिरिक्तं मीमांसाविभागः मीमांसायाः व्याख्यात्मकमानदण्डानाम् अन्तर्गतत्वेन विशिष्टनिर्णयानां राष्ट्रियप्रशंसाप्राप्तः वर्तते। यः छात्राणां प्राचीनग्रन्थानाम् उपयोगाय समसामयिकविषयाणां समबद्धकौशलानां सुसज्जीकरणे केन्द्रितः वर्तते। सांख्ययोगविषयाः परस्परं पूरकाः सन्ति। प्रकृतिपुरुषयोः अवधारणाविषये विचारशीलौ स्तः। सांख्यावधारणा सत्त्वरजस्तमसां धारणायां निहिता वर्तते। आकर्षकरूपेण न्यूटन-गतिनियमसम्बद्धा वर्तते। क्वांटमभौतिकी-अवगमः प्रेरयति। प्रसिद्धसंकायसदस्याः प्रमुखदार्शनिकप्रकरणेषु चर्चा प्रोत्साहयन्ति। आकर्षकशास्त्रार्थानां माध्यमेन छात्राणां मार्गदर्शनं कुर्वन्ति।

ख. लक्ष्यम्

विश्वविद्यालये दर्शनपीठं भारतीयदार्शनिकपरम्पराणां विषये ज्ञानप्रदानाय मूल्ययुक्तज्ञानप्रसारणाय च विश्वस्तरे समर्पितं वर्तते। पीठस्य उद्देश्येषु गहनशोधकार्यं भारतीयप्रकरणानां सामाजिकरूपेण सार्थकान्तर्दृष्ट्या चिन्तनं च वर्तते।

प्रबलक्षेत्राणि

- वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये भारतीयदर्शनम्।
- भारतीयदर्शनजीवनम्।
- दर्शनशास्त्रे वैज्ञानिकतथ्यानि।
- आधुनिकविज्ञानं दार्शनिकविचारश्च।
- दर्शनशास्त्रे मानवीयमूल्यानि।
- पारम्परिकदार्शनिकग्रन्थानां शिक्षायाः संरक्षणस्य च पद्धतेः प्रसारश्च।

आकर्षकविशेषताः

- योगस्य सैद्धान्तिकज्ञानेन सह व्यावहारिकाभ्यासः।
- वेदान्तिकग्रन्थानां दुर्लभपाण्डुलिपीनां प्रकाशनम्।

ग. सङ्कायस्य विवरणम्

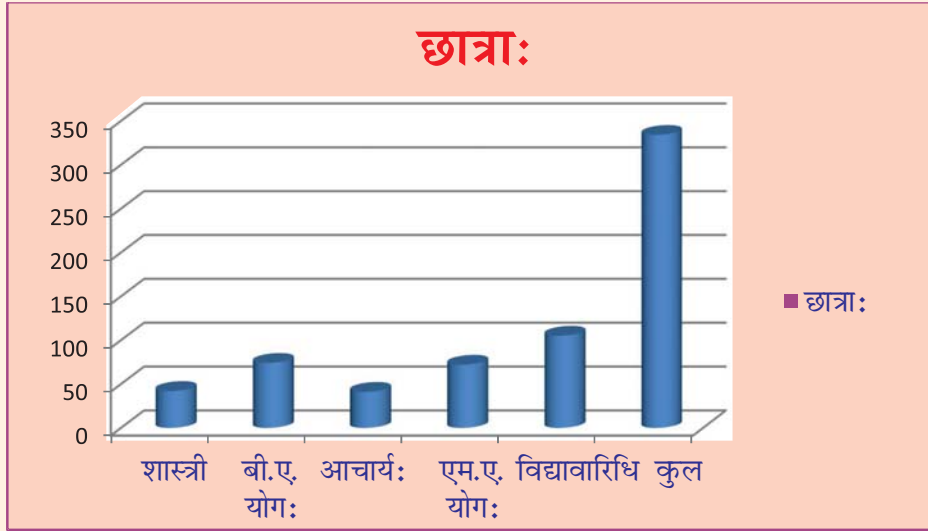
क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	न्यायः	आचार्यः	03
2.	सांख्ययोगः	आचार्यः	01
3.	योगः	सहायकाचार्यः	03
4.	जैनदर्शनम्	आचार्यः	03
5.	सर्वदर्शनम्	आचार्यः	03
		सहायकाचार्यः	01
6.	मीमांसा	आचार्यः	01
		सहायकाचार्यः	01
7.	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः	आचार्यः	02
8.	अद्वैतवेदान्तः	सहाचार्यः	00

घ. शोधदिशानिर्देशविवरणम्

क्र.सं.	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां संख्या
1.	प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	नव्यन्यायः	1
2.	प्रो. महानन्दझा	नव्यन्यायः	1
3.	प्रो. अनेकान्तकुमारजैनः	जैनदर्शनम्	2
4.	प्रो. कुलदीपकुमारः	जैनदर्शनम्	2
5.	प्रो. ए.एस. आरावमुदन्	मीमांसा	4
6.	प्रो. जवाहरलालः	योगः/सर्वदर्शनम्	2
7.	प्रो. प्रभाकरप्रसादः	सर्वदर्शनम्	3
8.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	योगः/सांख्ययोगः	2
9.	प्रो. एस्. सुदर्शनन्	विशिष्टाद्वैतः	1
		योगः	18

ड. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेणीक्रमेण)

क्र.सं.	पाठ्यक्रमः	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जाति :		दिव्यांगवर्गः		वंचितवर्गः		अल्पसंख्यकाः		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्गः		योगः		समस्त योगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	शास्त्री	23	13	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	27	15	42
2	बी.ए. योग	24	26	6	5	0	0	0	0	4	6	0	0	3	0	37	37	74
3	आचार्य	16	13	1	0	1	1	0	0	6	2	0	0	1	0	25	16	41
4	एम.ए.योग	17	34	3	2	0	0	0	0	8	5	0	0	2	1	30	42	72
5	विद्यावारिधि	32	20	11	6	1	1	0	0	10	9	0	0	11	4	65	40	105
	कुल	112	106	22	14	3	2	0	0	29	23	0	0	18	5	184	150	334

च. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	जर्नल/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तक/ अध्याय/शोधपत्रम् इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. कुलदीपकुमारजैनः	क्षमावाणी पर्व	चाणक्यवार्ता, अन्ताराष्ट्रीय पाक्षिक पत्रिका, अंक 18, 16-18 सितम्बर, 2024	2456-1207
	अर्हन्नये कायोत्सर्गः	शोधप्रभा, जनवरी-दिसम्बर, 2024 (संयुक्तांक)	0974-8946
	अद्दर्शने अनेकान्तस्याद्दौ	भारतीयदर्शनेषु वादविमर्शः, 2024	978-81-972035-6-5

प्रो. विष्णुपदमहापात्रः	न्यायशास्त्रदिशा छलतत्त्वविमर्शः	शोधप्रभा (Sodhaprabh) A Referred & Peer Review Quarterly Research Journal (April-June, 2025)	0974-8946
	वीरशैवसिद्धान्तविमर्शः	प्रज्ञा (prajñā) Peer Review Research Journal (2024-2025)	2249-8729
	न्यायवैशेषिकनये परमाणुतत्त्व-विमर्शः	मनीषा (maṇiṣā) A Research Journal of Sanskrit (2024)	2583-2271
	न्यायवैशेषिकनये अवयविसद्भावे प्रमाणप्रदर्शनम्	शिक्षाप्रियदर्शिनी (Shiksha Priyadarshini) A International Peer-Reviewed Multi Lingual Half Yearly Research Journal (Jan-June, 2025)	2454-1230
प्रो. महानन्दझा	दार्शनिकप्रस्थाने मोक्षः	शिक्षायतनम् संस्कृत संस्कृतविकास-संस्थानम्	978-93-48-433
	दार्शनिकप्रस्थाने द्वारमतत्त्वम्	शोधप्रभा	0974-8946
	आस्तिकदर्शनानामेकवाक्यत्वम्	श्रीला.ब.शा.रा.सं.वि.वि. शिक्षाप्रियदर्शिनी	24541230
प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	काव्यविधासु सांख्ययोगदर्शनम्	शब्दार्णव (An International Peer Reiveiwed Refereed Journal of Multidisciplinary Research)	2395-5104
डॉ. विजयगुप्ता	संस्कृत और प्राकृत भाषा का स्वरूप एवं उनका अन्तःसम्बन्ध	संस्कृतरत्नाकरः (सितम्बर, 2024)	2395-3055
	आयुर्वेदे अन्तःकरणविषयक-चिन्तनम्	शोधप्रभा (संयुक्ताङ्क, 2024)	0974-8946
	साङ्ख्यायुर्वेदयोरन्तःसम्बन्धः	भारत की विद्या परम्परा अतीत से वर्तमान तक (वर्ष 2025)	978-93-6729-521-2
	भारतीयदर्शनेषु वादविमर्शः	पुस्तक	978-81-972035-6-5
	कुम्भकथा : तत्त्वज्ञान एवं माहात्म्य	पुस्तक	978-93-342-2459-7
प्रो. ए.एस. आरावमुदन्	1. पूर्वोत्तर-मीमांसयोः भूमिका	शोधप्रभा, श्री ला.ब.शा.रा.सं. विश्वविद्यालय, 2024	0974-8946
	2. भारतीयादर्शनेषु वादविमर्शः (सम्पादकः)	शोधप्रकाशनविभाग, श्री ला.ब.शा. रा.सं.विश्वविद्यालय, 2024	978-81-972035-6-5
डॉ. रमेशकुमारः	योगवासिष्ठ में योग का स्वरूप	पुस्तक नाम-महर्षि वाल्मीकि का जीवन दर्शन (योगवाशिष्ठ के संदर्भ में) प्रकाशकः- शोध एवं प्रशासन विभाग, महर्षि वाल्मीकि संस्कृत विश्वविद्यालय कैथल हरियाणा	978-81-957336-7-5

योग का इतिहास	पुस्तक का नाम-सांस्कृतिक पुननिर्माण और ऋषि परंपरा प्रकाशक:- शिवालिक प्रकाशक अंसारी रोड दरयागंज दिल्ली	978-81-961002-6-1
योगवासिष्ठ में मनस तत्व	International Journal of Enhanced Research in Educational Development (IJERED)	2320-8708
मनुष्य के नैतिक मूल्यों में श्रीमद् भागवत गीता की उपयोगिता	पुस्तक नाम-आधुनिक परिपेक्ष में श्रीमद् भागवत गीता की प्रासंगिकता, डीएवी शताब्दी महाविद्यालय एच.एन. 3, एनआईटी फरीदाबाद द्वारा प्रकाशित, बुक्सक्लिनिक् पब्लिशिंग, बिलासपुर, छत्तीसगढ़, भारत	978-93-5823-860-0
वैदिक संस्कार	International Journal of All Research Education & Scientific Methods, An ISO Certified Peer-Reviewed Journal	2455-6211
डॉ. विजयसिंहगुसाई	विकलांग व्यक्तियों के मनोवैज्ञानिक परिवर्तनों पर मंत्र योग का प्रभाव : एक संक्षिप्त समीक्षा योग को समझने के तरीके	भारतीय योग व्यायाम एवं खेल विज्ञान एवं शारीरिक शिक्षा जर्नल, खंड : 9, अंक : 2, 2024
	स्वच्छता और स्वास्थ्य : प्राचीन पद्धतियाँ और आधुनिक दृष्टिकोण आनंद को अपनाना : दिल्ली, भारत के विशेष अनाथ बच्चों के बीच हास्य योग के माध्यम से मनोवैज्ञानिक स्वास्थ्य को संबोधित करने में एक व्यवहारिक प्रतिमान परिवर्तन	भारतीय प्राचीन चिकित्सा और योग जर्नल, खंड 17, संख्या 3, सितंबर, 2024. भारतीय प्राचीन चिकित्सा एवं योग जर्नल, खंड 17 अंक 4, अक्टूबर-दिसंबर 2024 जर्नल ऑफ नियोनेटल सर्जरी खंड 14, अंक 22 (2025)
डॉ. नवदीपजोशी	“योग पर त्वरित नोट्स, योग इतिहास के मूल सिद्धांत और योग के विभिन्न स्कूल”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), पृष्ठ-158.101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली

“योग पर त्वरित नोट्स, योग ग्रंथ-I, उपनिषदों के सिद्धांत, भगवद गीता, और योग वशिष्ट”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-639-1
“योग पर त्वरित नोट्स, योग ग्रंथ-II, योग उपनिषद्”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-362-8
“योग पर त्वरित नोट्स, पतंजलि योग सूत्र”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-225-6
“योग पर त्वरित नोट्स, हठ योग ग्रंथ”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-798-5
“योग, संबद्ध विज्ञान-सामान्य मनोविज्ञान, मानव जीव विज्ञान, आहार और पोषण पर त्वरित नोट्स”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-518-9
“योग, योग और स्वास्थ्य पर त्वरित नोट्स”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-404-5
“योग पर त्वरित नोट्स, चिकित्सीय योग”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-688-9
“योग पर त्वरित नोट्स, योग के अनुप्रयोग”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-237-9
“योग, व्यावहारिक योग पर त्वरित नोट्स-षट्कर्म, आसन, प्राणायाम, मुद्रा, बंध, ध्यान और सूर्यनमस्कार”	फ्रेंड्स पब्लिकेशन्स (इंडिया), 101, 4787/23, अंसारी रोड, दरियागंज, नई दिल्ली-110002	978-93-5978-919-4

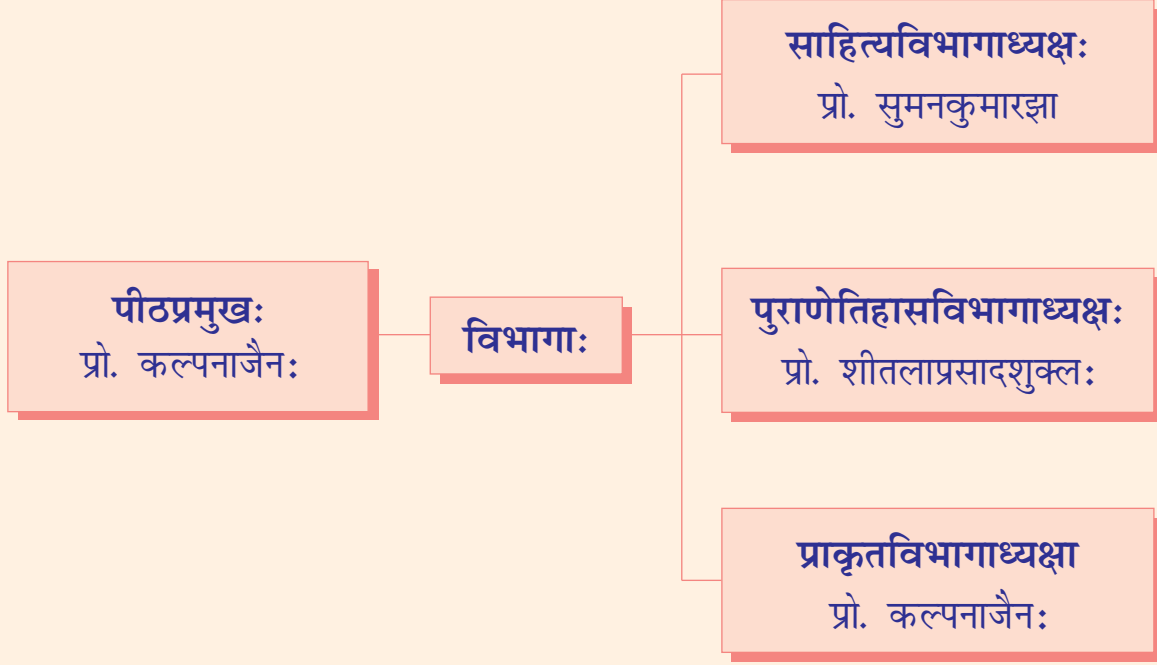
छ. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
1.	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः	महर्षि-अगस्त्यमहोत्सवः	07.02.2025
2.	संख्ययोगः	योग और कैरियर (विशिष्टव्याख्यानम्) तीन मिनट का योग (विशिष्टव्याख्यानम्) क्षेत्रीय वैदिक सम्मेलन- 2025 (विशिष्टव्याख्यानम्) शोध के विभिन्न आयाम (विशिष्टव्याख्यानम्)	19.09.2024 25-11-2024 22-24.02.2025 27-28.02.2025
3.	सर्वदर्शनविभागः	एकदिवसीया राष्ट्रियसङ्गोष्ठी-आदिशङ्कराचार्याणां वैज्ञानिकी दृष्टिः द्विदिवसीया राष्ट्रियसङ्गोष्ठी-अभिनवभरत आचार्य सीताराम चतुर्वेदी : व्यक्तित्व एवं कृतित्व बौद्धतर्कभाषा विषयकसप्तदिवसीया राष्ट्रियस्वाध्यायकार्यशाला	26.07.2024 17-18.02.2025 16-22.12.2024
4.	मीमांसाविभागः	श्रीपट्टाभिरामशास्त्रिस्मारक-व्याख्यानमाला महर्षि-अगस्त्य महोत्सवः - 2025	25.03.2025
5.	योगविज्ञानविभागः	ओजस् नेचर क्योर तथा एम.के.एस. चिकित्सालय द्वारा गुलाबी बागे, नूतन-दिल्ली-नगरे, एम.ए. द्वितीयवर्षस्य विद्यार्थिनां कृते दशदिवसीयः प्राकृतिक-चिकित्सा- प्रशिक्षण-कार्यक्रमः/शिबिरम् आयोजितम्। परियोजना-कार्यस्य एकस्य भागरूपेण एम.ए. योग (द्वितीयवर्ष) तथा योग-विषये स्नातकोत्तर-डिप्लोमा- पाठ्यक्रमस्य छात्रैः नूतन-दिल्ली-नगरे स्थितेषु विविधेषु संस्थासु, समाजेषु, सार्वजनिकेषु उद्यानेषु, चिकित्सालयेषु, स्वयंसेवी-संस्थासु (एन.जी.ओ.), विद्यालयेषु, योग-केन्द्रेषु च नूतन-दिल्ली-नगरे आयोजितं पञ्चदश-दिवसीयं निःशुल्कं योग-प्रशिक्षण-शिबिरम्। महर्षेः दयानन्दस्य द्विशततमी-जन्मजयन्त्यवसरे अष्टदिवसीयं राष्ट्रियं योग-शिबिरं तथा राष्ट्रियं कार्यशाला-कार्यक्रमं, एवञ्च त्रिदिवसीयं अन्तर्राष्ट्रीयं योग-सम्मेलनं च आभासी-तथा-प्रत्यक्ष-माध्यमाभ्यां आयोजितम्। दशमः अन्तर्राष्ट्रीयः योगदिवसः। अयं दिवसः “स्वस्य समाजस्य च कृते योगः” इति विषयस्य अधीनः आचरितः, तथा योगस्य व्यक्तिगत-सामूहिक-लाभानां प्रकाशनमेव अस्य उद्देश्यमासीत्।	02-11.04.2024 16-30.04.2024 23-30.04.2024 21.06.2024

विश्वविद्यालयस्य छात्रकल्याणविभागस्य सहकारेण, विश्व-आत्महत्या-निरोध-दिवसस्य अवसरं दृष्ट्वा, 10 सितम्बर, 2024 दिनाङ्के डॉ. विजयसिंह-गुसाई महोदयेन “आत्महत्या-निरोधः” इति शीर्षके व्याख्यानं प्रदत्तम्।	10.09.2024
“योग और करियर” इति शीर्षके, डॉ. सोमवीर आर्य, निर्देशकः, स्वामी विवेकानन्द-सांस्कृतिक-केन्द्रम्, भारतीयदूतावासः, सूरीनाम्, दक्षिण-अमेरिका इत्यत्र, विशेषं व्याख्यानं प्रदत्तवान्।	19.09.2024
“सकारात्मक मानसिक स्वास्थ्य” इत्यस्मिन् विषये द्विदिवसीयसंगोष्ठी तथा कार्यशाला च आयोजिते। नेहरूयुवाकेन्द्रस्य, जिलायाः, खेल-मन्त्रालयस्य, नूतन-दिल्ली इत्यस्य संयुक्त-सहकारेण, एकदिवसीय-राज्यस्तरीय-हिन्दीकार्यशाला आयोजिता।	30.09.2025-01.10.2024
“तीन मिनट का योग” इत्यस्मिन् विषये मानव-मन्दिर- मिशन-ट्रस्टः, रिड्-रोडः, सराय-कालेखां, नूतन-दिल्ली इत्यत्र, योगाचार्यः श्री अरुणयोगीमहाराजद्वारा विशेषं व्याख्यानं तथा कार्यशाला च सञ्चालितः।	28.10.2024
प्रो. लक्ष्मीनिवासपाण्डे, कुलपतिः, श्रीकामेश्वरसिंहसंस्कृत- विश्वविद्यालयः, दरभङ्गा इत्यनेन “भारतीयज्ञानपरम्परायाम् योगशिक्षा” इति शीर्षके विशेषं व्याख्यानं प्रदत्तम्।	27.11.2024
प्रथमं “विश्वध्यानदिवसः” श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृत- विश्वविद्यालयेन, नवदेहली इत्यनेन आयोजितः। श्री बालमकुन्दः (विश्वप्रसिद्धः योगगुरुः, योग-आसनस्य विश्वचौम्पियनः), पूर्वयोगशिक्षकः, मोरारजीदेसाईराष्ट्रीययोग- संस्थानम्, दिल्ली इत्यनेन “योगस्य शारीरिक, मानसिक, आध्यात्मिक लाभाः” इति शीर्षके विशेषव्याख्यानं प्रदत्तम् तथा प्रदर्शनं आयोजितम्।	21.12.2024
प्रो. जयप्रकाशनारायणत्रिपाठी महोदयेन “योगे आत्मसंयमः” इति शीर्षके विशेषं व्याख्यानं दत्तम्।	28.01.2025
श्रीसंकीर्तनः, ब्रह्मचर्याश्रमसंस्कृतमहाविद्यालयः, प्रयागराजः, उत्तरप्रदेशस्य सहकारेण प्रयाग-महाकुम्भ-2025 तमे अवसरं दृष्ट्वा द्विदिवसीय “योग-जागरूकता-अभियानम्” आयोजितम्।	04.02.2025
प्रो. हरिप्रसादः अधिकारी, आचार्यः, सम्पूर्णानन्दसंस्कृत- विश्वविद्यालयः, वाराणसी, उत्तरप्रदेश इत्यनेन “अनुसन्धानस्य विभिन्न-आयामाः” इति शीर्षके विशेषं व्याख्यानं प्रदत्तवान्।	11-12.02.2025
	17.02.2025

क्षेत्रीय वैदिक-सम्मेलनम्, 2025, श्रीव्याससंस्कृतमहाविद्यालयम्, 22-24.02.2025
रघुनाथपुरम्, कुल्लू, हिमाचलप्रदेशे “ भारतीयज्ञानपरम्परायां
सांख्ययोगः एवं योगविज्ञानस्य उपयोगिता” इति शीर्षके विशेषं
व्याख्यानम् एवं योगाभ्यासकार्यक्रमः आयोजितः।
हिमाचलप्रदेशकेन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, धर्मशाला, 27-28.02.2025
हिमाचलयोग-अध्ययनकेन्द्रस्य सहायकः प्रोफेसरः डॉ. सत्यानन्दः
“अनुसन्धानस्य विभिन्न-आयामाः” इति शीर्षके विशेषं व्याख्यानमादात्।

III. साहित्य-संस्कृतिपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

क. पीठविषये

विश्वविद्यालयस्य सर्वप्राचीनपीठेषु वर्तते साहित्यसंस्कृतिपीठं विश्वविद्यालयस्य स्थापनायाः परम् आधारशिलारूपेण वर्तते। साहित्य-पुराण-इतिहास-प्राकृतपाठ्यक्रमादीन् पाठयत् इदं पीठम् पारम्परिकज्ञानस्य पथप्रदर्शकं वर्तते। विशेषरूपेण अत्र पुराणानां विशेषज्ञता प्रस्तुता वर्तते। अत्र भारतीयपरम्परासु सामाजिक-प्रणालिषु, भूगोले च मूल्ययुक्ता अन्तर्दृष्टि प्रदत्ता वर्तते। पीठस्य पुराणाधारितशोधस्य भारतीयपर्यटनं चिकित्सा, भोजनं कथा परम्परा व्यवहारः इत्यादीनां विषयाणां दूरगामिप्रभावः वर्तते। यत्र वैश्वकरुचिं प्रति आकर्षणं निर्मायते। इमानि पुराणानि विविधज्ञानसंग्रहरूपेण कार्यं कुर्वन्ति, छात्रन् समृद्धभारतीयकथापरम्परया परिचाययन्ति। बहुविषयकानुसन्धानावसरवर्धने महत्त्वपूर्णभूमिकां निर्वहन्ति। पीठसदस्याः शास्त्रसम्बद्धक्षेत्रेषु अनुसन्धानपर्यवेक्षणं कुर्वन्ति। पीठेन पूर्ववर्षे अनेकसांस्कृतिककार्यक्रमाणां युवोत्सवानाम् आयोजनं कृतम्।

ख. लक्ष्यम्

साहित्यसंस्कृतिपीठं संस्कृतसाहित्यविद्यार्थिभ्यः संस्कृतिसम्बोधनस्य समृद्धेः परिचायनस्य द्वाररूपेण कार्यं करोति। यस्योद्देश्यम् आधुनिकसमाजः प्राचीनभारतीयसंस्कृति-समृद्धिं जानीयात्। पीठस्य उद्देश्यं छात्रेभ्यः संस्कृतसाहित्यस्य व्यापकज्ञानप्रदानं वर्तते। यत्र साहित्य-पुराण-इतिहास-प्राकृतभाषासु पाठ्यक्रमाः सम्मिलिताः सन्ति।

प्रबलक्षेत्राणि

1. संस्कृतसाहित्ये भारतं भारतीयसंस्कृतिश्च।
2. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये संस्कृतसाहित्यस्य महत्त्वम्।
3. भारतीयसंस्कृतौ संस्कृतसाहित्यस्य योगदानम्।
4. संस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः।
5. वैश्विकपरिप्रेक्ष्ये नाट्यशास्त्रस्य महत्त्वं योगदानञ्च।
6. आधुनिक-रङ्गमञ्चः नाट्यशास्त्रञ्च।
7. प्राच्य-पाश्चात्यकाव्यशास्त्रयोः तौलनम्।
8. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये पुराणानाम् इतिहासग्रन्थानां च महत्त्वम्।
9. पुराणेषु इतिहासग्रन्थेषु च विश्वकल्याणम्।
10. गीतायां स्वप्रबन्धनं विज्ञानं च।
11. कौटिल्य-शुक्राचार्य-बृहस्पति-ग्रन्थानाम् अध्ययनम्।
12. वेदेषु प्राकृतशब्दानां बहुलता।
13. प्राकृतसाहित्ये जीवनमूल्यानि।
14. आधुनिकसमस्यानां सन्दर्भे राजनीतिकविचारः।
15. प्राकृतापभ्रंशानाम् अप्रकाशितपाण्डुलिपीनां संरक्षणं सम्पादनं च।
16. साहित्यशास्त्रग्रन्थेषु प्रतिपादिता शोध-पद्धतिः समीक्षापद्धतिश्च।

आकर्षकविशेषताः

- बृहत्त्रयीकोषयोजना।
- नेट/जे.आर.एफ. इत्यस्य कृते अतिरिक्तकक्षाः।

ग. सङ्कायस्य विवरणम्

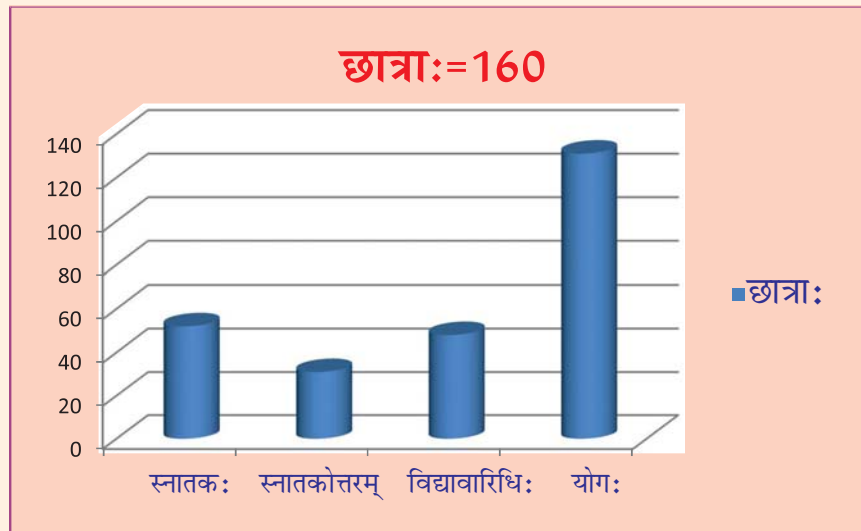
क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	साहित्यम्	आचार्यः	05
		सहायकाचार्यः	03
2.	पुराणेतिहासः	आचार्यः	01
3.	प्राकृतम्	आचार्यः	02
		सहायकाचार्यः	01

घ. शोधदिशानिर्देशविवरणम्

क्र.सं	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां सङ्ख्या
1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	साहित्यम्	1
2.	प्रो. भागीरथिनन्दः	साहित्यम्	1
3.	प्रो. सुमनकुमारझा	साहित्यम्	1
4.	प्रो. धर्मानन्दराउत	साहित्यम्	1
5.	डॉ. सौरभदुबे	साहित्यम्	1
6.	डॉ. विकासचौधरी	प्राकृतम्	1
योगः			06

ड. नामङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेणीवार)

क्र. सं.	पाठ्यक्रमः	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जातिः		दिव्यांग-वर्गः		वञ्चित-वर्गः		अल्प-संख्यकाः		आर्थिक रूपेण दुर्बल-वर्गः		योगः		समस्त-योगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातकः	40	6	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2	42	10	52
2	स्नातकोत्तरम्	18	8	0	2	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	20	11	31
3	विद्यावारिधिः	9	10	4	2	0	1	1	0	5	6	0	0	5	5	24	24	48
योगः		67	24	5	5	0	1	1	0	8	8	0	0	5	7	86	45	131

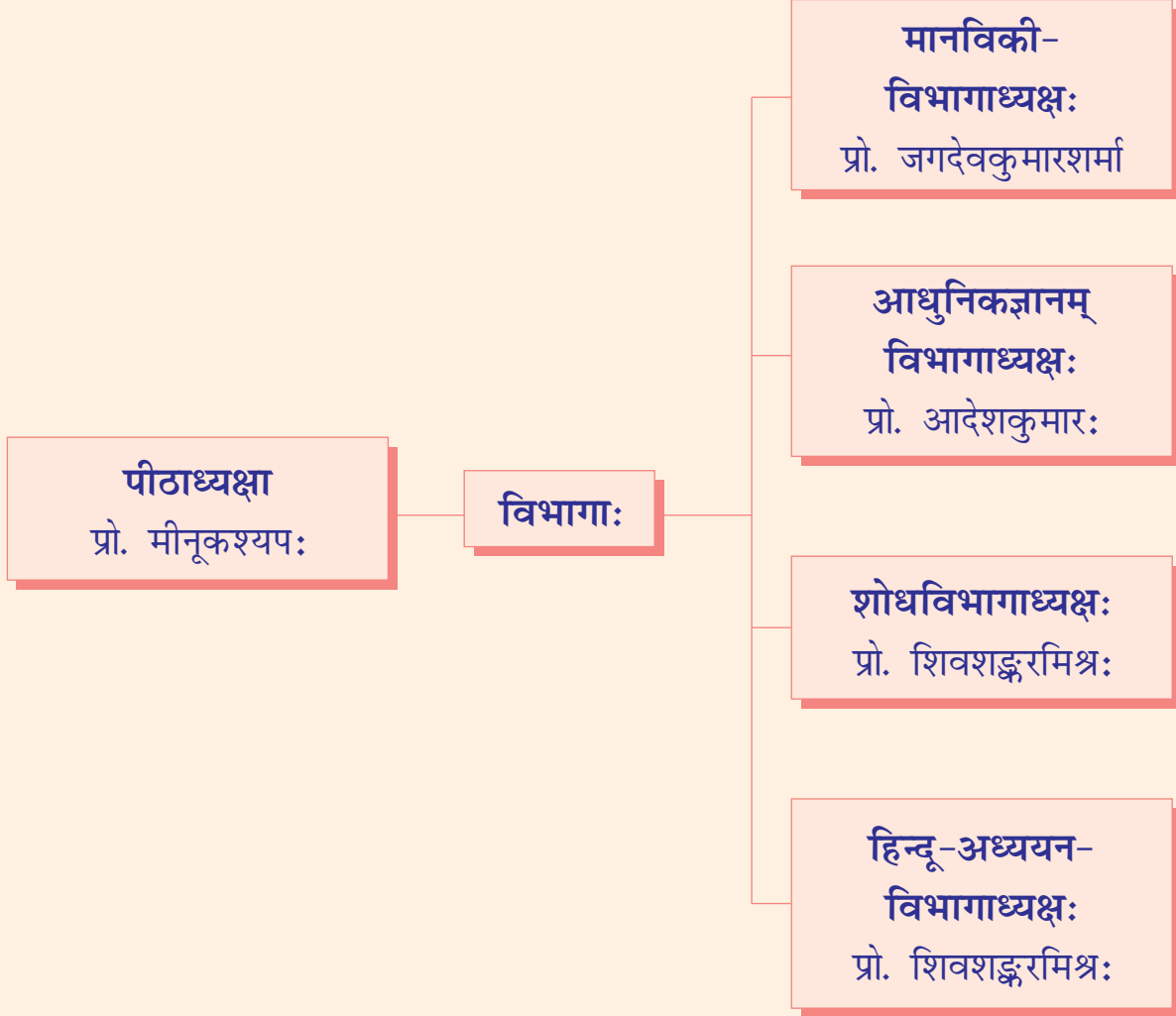
च. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	जर्नल/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तक/अध्याय/ शोधपत्रम् इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. शुकदेवभोई	कालिदास के रूपकों में छन्दविधान शिशुपालवध : एक परिशीलन 2024	नाट्यम्, कालिदास विशेषांक, पीयर रिव्यूइंग जर्नल ग्रन्थ सम्पादन, शोध-प्रकाशन विभाग, श्री ला.ब.शा.रा.सं. विश्वविद्यालय	2229-5550 978-81- 972035-7-2
प्रो. सुमनकुमारझा	कालिदासकृतिषु संस्कारनिरूपणम् साहित्यशास्त्रे रसवदाद्यलंकार- विमर्शः श्रृंगारप्रकाशमाश्रित्य शब्दार्थ- संबन्धविमर्शः	संस्कृतमंजरी, शोध-जर्नल हरिप्रभा, शोध-जर्नल श्यामला, शोध-जर्नल	2278-8360 2278-0416 2456-6853
डॉ. अनमोलशर्मा	संस्कृत साहित्य में राष्ट्रबोध उत्तररामायणमहाकव्यस्य कथावस्तुविमर्शः ध्वनिसिद्धान्तमूलम्	जयराम सन्देश, पीयर रिव्यूइंग जर्नल संस्कृत-रत्नाकरः, पीयर रिव्यूइंग जर्नल ग्रन्थः	0975-8739 2395-3055 9788197203541
प्रो. सुदीपकुमारजैनः	काव्य प्रसूनाञ्जलि भाग-2 नैतिकता के आदर्श	ग्रन्थ, प्रकाशक- महावीर परमार्थ फाउंडेशन, नई दिल्ली, वर्ष 2025 ग्रन्थ, प्रकाशक- महावीर परमार्थ फाउंडेशन, नई दिल्ली, 2025	978-93-5636-531-5 93-342-1107-8
प्रो. कल्पनाजैनः	भावणसारो में वर्णित बारह भावनाओं का वैशिष्ट्य, पृ.सं. 62-69	प्राकृताचार्य सुनील सागर का प्राकृत साहित्य को योगदान, प्राच्य विद्या एवं जैन संस्कृति संरक्षण संस्थान, जयपुर, 2024	978-81-955706-8-3
डॉ. विकासचौधरी	जनभाषा प्राकृत : दशा और दिशा, पृ.सं. 41-46 प्राकृतभाषा का विकास एक अवलोकन प्राकृत वाङ्मय में स्त्री शिक्षा : एक विवेचन	सन्मति, कोल्हापुर, मासिक शोध पत्रिका, 3-4 अक्टूबर-नवंबर, 2024 'विमर्श', शोधपत्रिका, वर्ष 18, अंक 18, सितम्बर 2024, में पृष्ठ-संख्या 127-136 तक 'श्रमण', त्रैमासिक शोधपत्रिका Vol- LXXVII, अंक 1, जनवरी- मार्च 2025, पृष्ठ-संख्या 20-24	2395-5503 0976-0849 0972-1002

छ. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधि:
1.	साहित्यम्	“आधुनिकसाहित्ये साहित्यसमालोचने च शोधस्य नवीनायामाः” इति विषये विशिष्टव्याख्यानम् श्रीलालबहादुरशास्त्रीस्मारकव्याख्यानमाला “पञ्चमी-साहित्यविद्या” इति यायावरीयः	12.04.2024 24.02.2025
2.	प्राकृतभाषा	दशदिवसीयराष्ट्रीयप्राकृतव्याकरणकार्यशाला भारतीयज्ञानपम्परा तथा राष्ट्रियशिक्षानीतिः इति विषये त्रिदिवसीयराष्ट्रीयसंगोष्ठी आचार्यकुन्दकुन्दस्मृति एवम् आचार्यविद्यानन्दस्मृतेः व्याख्यानमालायाः आयोजनम् अकरोत्। विशिष्टव्याख्यानम् “संस्कृतपालिप्राकृतभाषापरिप्रेक्ष्य- सनातनसंस्कृतेः संरक्षणोपायाः इति विषये आयोजितम्	20-29.01.2025 18-20.03.2025 03 March, 2025 21.08.2024

IV. आधुनिकविषयपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

क. पीठविषये

अस्य विभागस्य मुख्योद्देश्यं संस्कृते शिक्षां प्राप्नुवन्तः छात्रः विज्ञानक्षेत्रे प्रविधिक्षेत्रे च पूर्णशिक्षां गुणवत्तापूर्णशिक्षां प्राप्नुयुः। आधुनिकविषयपीठं शोधच्छत्रेषु शोधपद्धतिज्ञानं साहित्यसमीक्षाक्षेत्रे षाण्मासिकानिवार्यप्रशिक्षणसौविध्यप्रदानं च करोति। यूजीसी-दिशानिर्देशानुसारम् उच्चशोधक्षेत्रेषु प्रकाशप्रदानं करोति। पारम्परिकविषयान् विहाय हिन्दी-अंग्रेजी-सामाजिक-राजनीतिविज्ञान-कम्प्यूटर-अनुप्रयोग-पर्यावरण-विज्ञान-मानवाधिकारादि-आधुनिकविषयपाठनं क्रियते।

ख. लक्ष्यम्

पीठस्य लक्ष्यं छात्राणां सर्वाङ्गीणविकासः वर्तते। विभिन्नविषये शोधसामर्थ्यविकासः। अनेन न केवलं शारीरिक-मानसिकविकासः भवति, अपितु मानवीयमूल्यानां विकासः छात्रेषु भवति।

प्रबलक्षेत्राणि

1. संगणकम् एवं पाणिनीयव्याकरणं च।
2. वेदेषु पर्यावरणम्।
3. भाषाविज्ञानम्।
4. भारतीयसंस्कृतिः संस्कृतवाङ्मयश्च।
5. आधुनिकविज्ञानं संस्कृतं च।
6. संस्कृतवाङ्मये मानवाधिकारः मानीयमूल्यानि च।
7. संस्कृतसाहित्ये राजनीतिकविचाराः।
8. संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणशिक्षा।

आकर्षकविशेषताः

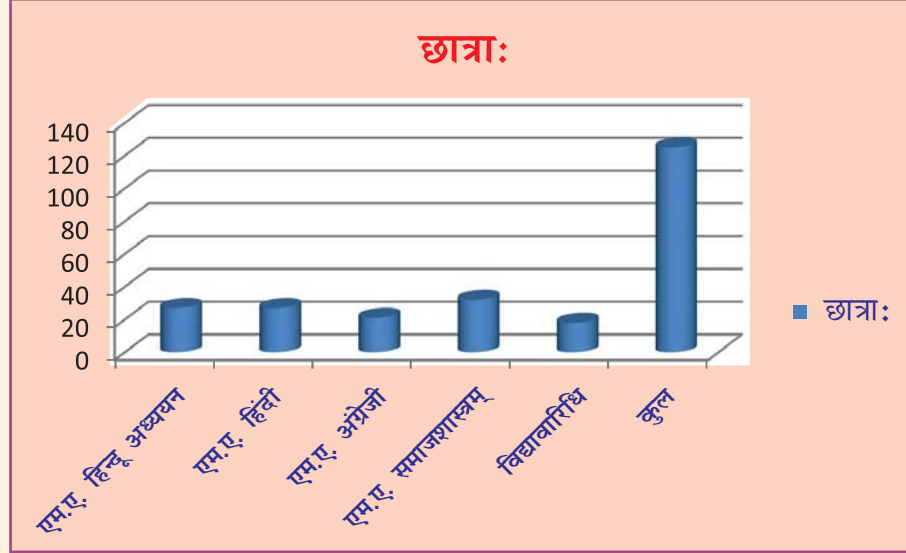
- छात्रेभ्यः नवाचाराय संगणकपर्यावरण-राजनीत्यादिज्ञानं प्रदीयते। येन छात्राः विविधक्षेत्रेषु विकासं कुर्युः।

ग. सङ्कायविवरणम्

क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	मानविकी	आचार्यः सह-आचार्य सहायक-आचार्यः	02 01 02
2.	आधुनिकविद्या	आचार्यः सहायक-आचार्यः	01 02
3.	शोधः	आचार्यः	01
4.	हिन्दू-अध्ययनम्	-	00

घ. नामांकितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेण्यानुसारम्):-

क्र.सं.	पाठ्यक्रमस्य नाम	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जातिः		दिव्यांगवर्गः		वञ्चितवर्गः		अल्पसंख्यकाः		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्गः		योगः		समस्तयोगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	एम.ए. हिंदू अध्ययनम्	9	11	2	0	0	0	0	0	4	1	0	0	0	0	15	12	27
2	एम.ए. हिन्दी	10	12	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	1	14	13	27
3	एम.ए. अंग्रेजी	5	10	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	9	12	21
4	एम.ए. समाजशास्त्रम्	7	4	3	2	0	0	0	0	5	5	0	0	6	0	21	11	32
5	विद्यावारिधि	4	1	2	3	0	0	0	0	2	1	0	0	4	1	12	6	18
	योगः	35	38	8	6	0	0	0	0	14	7	0	0	14	3	71	54	125

ङ. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	जर्नल का शीर्षक/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तक/अध्याय/शोधपत्रम् इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. शिवशंकरमिश्रः	न्यायशास्त्रीयशोधप्रविधिः	शोधप्रभा (उत्कर्ष-विशेषांकः, 2024) UGC CARE Listed	0974-8946

च. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः -

विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
शोधः	सप्तदिवसीय-लिपिविज्ञान-पाण्डुलिपिविज्ञान-कार्यशाला श्री-आदित्यनाथझास्मृतिव्याख्यानमाला	21-27.02.2025 28.02.2025
आधुनिकज्ञानम्	संस्कृतसप्ताहमहोत्सवः राष्ट्रीयसंगोष्ठी "अभिनवभरत-आचार्यपण्डितसीताराम- चतुर्वेदी-व्यक्तित्वं एवं कृतित्वं च" आचार्यसीतारामचतुर्वेदीस्मारकव्याख्यानमाला भारतीयज्ञानपरम्परा राष्ट्रीयशिक्षानीतिश्च	19.08.2024 17-18.02.2025 19.02.2025 18-20.03.2025
हिन्दू-अध्ययनविभागः	"भारतीयज्ञानपरम्परायां राष्ट्रीय-शिक्षा-नीति" इति विषयकराष्ट्रीयसंगोष्ठी	19.03.2025

V. शिक्षापीठं सम्बन्धितविभागाश्च

पीठाध्यक्षः
प्रो. रचनावर्मा मोहनः

विभागः

शिक्षाशास्त्रविभागाध्यक्षः
प्रो. रचनावर्मा मोहनः

क. पीठविषये

शिक्षापीठस्य शिक्षाविभागः श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य एकः महत्वपूर्णः अङ्गः वर्तते। विश्वविद्यालयस्य उद्देश्यं संस्कृतशिक्षकाणां शिक्षकप्रशिक्षकाणां प्रतिबद्धताक्षमतात्मविश्वासैः सह संस्कृतशिक्षाक्षेत्रे शिक्षण-अधिगम प्रणाल्याः सशक्तीकरणाय वर्तते। विभागः योग्यैः, अनुभविभिः, समर्पितैः च संकायसदस्यैः समृद्धः अस्ति येषां स्वस्वविषयेषु विशेषज्ञानं भवति। अस्मिन् शिक्षाकदर्शनं, शिक्षामनोविज्ञानं, शैक्षिकप्रौद्योगिकी, प्राचीनभारतीयशिक्षा, शास्त्रशिक्षणं च इति क्षेत्रेषु अनुसन्धानं प्रोत्साहयति। विभागः प्रत्येकशैक्षणिकवर्षे शिक्षाक्षेत्रे समकालीनविषयेषु तेषां पन्थाह्वानेषु च राष्ट्रियसंगोष्ठीः कार्यशालाः सम्मेलनानि च आयोजयति।

योग्यता, प्रतिबद्धता, उत्कृष्टता इत्यादीनां विकासाय समर्पितलक्ष्येण सह पीठं विद्यावारिधिमाध्यमेन संस्कृतभाषायाः शिक्षकाणां शिक्षक-प्रशिक्षकाणां सज्जीकरणाय प्रमुखकेन्द्ररूपेण स्थापितम् अस्ति। वैश्वीकरणम्, आधुनिकीकरणं प्रौद्योगिकीसमर्थितशैक्षिककल्याणस्य अनुरूपम् अस्ति पीठेन संस्कृतभाषाशिक्षणदक्षताविकासाय विविधकार्यक्रमाः उपस्थाप्यन्ते। अत्र शिक्षाविभागेन शिक्षाशास्त्री, शिक्षाचार्यः (B.Ed., M.Ed.) विद्यावारिधिः (Ph.D.) चेत्यादयः कार्यक्रमाः सञ्चाल्यन्ते।

ख. लक्ष्यम्

शिक्षापीठस्योद्देश्यम्- समकालीनशिक्षणसामग्रीपद्धतिमाध्यमेन मनोवैज्ञानिकबौद्धिकविकासवर्धनपूर्वकं भविष्ये समागम्यमानानां शिक्षकाणां शिक्षणं वर्तते। येन सम्मानितसामाजिकरणाह्वानानां समापनेन समाजे शिक्षायाः प्रगतिपरिकल्पना शक्येत।

प्रबलक्षेत्राणि	
	1. शिक्षायाः दार्शनिकाधारः।
	2. शिक्षायाः सामाजिकाधारः।
	3. शिक्षायाः मनोवैज्ञानिकाधारः।
	4. शिक्षाप्रविधिः।
	5. मापनं मूल्याङ्कनं च।
	6. विद्यार्थि-अनुकूलशिक्षाशास्त्रम्।

आकर्षकविशेषताः	<ul style="list-style-type: none"> ● शिक्षामन्त्रालयस्य भारतसर्वकारस्य पीएम-एमएमएनएमटीटी-योजनानुसारं शिक्षणाधिगमकेन्द्रम् (टीएलसी-टीचिंगलर्निंगसेन्टर)। ● संसाधनकक्षः। ● भाषायाः प्रयोगशालाः। ● मनोविज्ञानप्रयोगशालाः। ● विभागीयपुस्तकालयः। ● शिक्षाप्रौद्योगिकी प्रयोगशाला। ● सामाजिक-अध्ययन-प्रयोगशाला
----------------	---

ग. सङ्कायविवरणम्

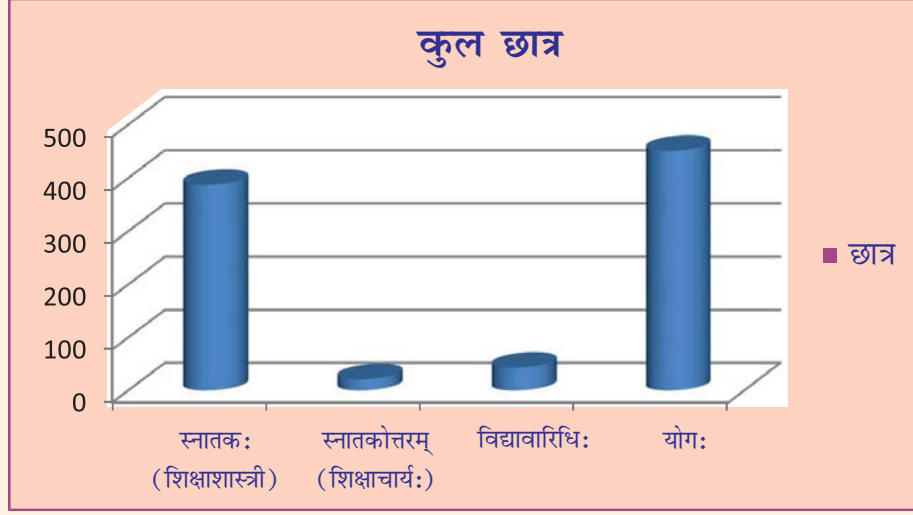
क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	शिक्षा	आचार्यः	05
		सहाचार्यः	01
		सहायकाचार्यः	22

घ. शोधदिशानिर्देशविवरणम्

क्र.सं.	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां संख्या
1.	प्रो. एम. जयकृष्णन्	शिक्षा	2
2.	प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः	शिक्षा	1
3.	डॉ. प्रेमकुमारसिकरवारः	शिक्षा	1
4.	डॉ. परमेशकुमारशर्मा	शिक्षा	1
5.	डॉ. इक्कुर्ती-वेंकटेश्वर्लुः	शिक्षा	1
	योगः		06

ङ. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेण्यनुसारम्)

क्र. सं.	पाठ्यक्रमः	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जातिः		दिव्यांगवर्गः		वंचितवर्गः		अल्पसंख्य काः		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्गः		योगः		समस्त योगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातकः (बी.एड.) स्नातकोत्तरम्	69	66	17	44	8	17	2	0	37	79	0	0	37	11	170	217	387
2	(एम.एड.)	8	4	0	1	0	1	0	0	2	0	0	0	4	1	14	7	21
4	विद्यावारिधिः	18	6	2	0	1	0	0	0	3	2	0	0	7	4	31	12	43
	योगः	95	76	19	45	9	18	2	0	42	81	0	0	48	16	215	236	451

च. संकायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	पत्रिकायाः शीर्षक/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तक/अध्याय/शोधपत्रस्य इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. रचनावर्मा	तनाव प्रबन्धने योगस्य उपयोगिता	स्वामी विवेकानंद एडवांस्ड जर्नल फॉर रिसर्च एंड स्टडीज, अंक 3 इशू 2 जनवरी-जून, 2025	2584-105X
	कंस्ट्रक्टिविस्ट अप्रोच फॉर टीचिंग स्टूडेंट्स विद डाइवर्सिटी	21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक संवर्धन, जुलाई, 2024 (संगोष्ठी कार्यवृत्त में प्रकाशित)	978-81-972035-9-6
प्रो. के. भरतभूषणः	सांवेगिकबुद्धिमौनोपवेशनञ्च हुग्ली-नगरस्य स्नातक-स्तरीयाणाम् अनुसूचितजाति-विद्यार्थिनां सामाजिक-आर्थिक-स्तरीयोः शैक्षिक-आकांक्षाणां सम्बन्धस्य अध्ययनम्।	शोधप्रभा-यू.जी.सी. केयर लिस्ट, जनवरी-दिसम्बर, 2024	0974-8946
	समसामायिकसन्दर्भे प्राचीन-व्यावसायिकशिक्षा	वेदांजलि-इम्पेक्ट फेक्टर-7.550, अन्तराष्ट्रीय समकक्ष व्यक्ति समीक्षित बहुविषयक शोध पत्रिका, जुलाई-दिसम्बर, 2024	2349-364X
		शिक्षा प्रियदर्शिनी-अन्तराष्ट्रीय समकक्ष व्यक्ति समीक्षित बहुभाषी षाण्मासिक शोधपत्रिका (जुलाई-दिसम्बर, 2024)	2454-1230

उपासनायां मनोवैज्ञानिकत्वम्	शोधमीमांसा- इम्पेक्ट फेक्टर- 7.375, अन्तराष्ट्रीय समकक्ष व्यक्ति समीक्षित (बहुभाषा) शोध पत्रिका, जनवरी-मार्च, 2025	3448-4624	
शिक्षक-प्रशिक्षणार्थिनाम् अधिगमशैली कक्षाप्रबन्धन-क्षमतायाः अध्ययनम्	वेदांजलि-इम्पेक्ट फेक्टर-7.550, अन्तराष्ट्रीय समकक्ष व्यक्ति समीक्षित बहुविषयक शोध पत्रिका, जुलाई-दिसम्बर, 2024	2349-364X	
एडुकेशन फार द अपवार्डनेस आफ सोसियल मोबिलिटी एण्ड मोडर्नाइजेशन	शिक्षा प्रियदर्शिनी-अन्तराष्ट्रीय समकक्ष व्यक्ति समीक्षित बहुभाषी षाण्मासिक शोधपत्रिका (जनवरी-जून, 2025)	2454-1230	
आध्यात्मिकचिन्तने समाजवादः	शोधशौर्यम्-अन्तराष्ट्रीय समकक्ष समीक्षित वैज्ञानिक शोधपत्रिका, मार्च-अप्रैल, 2025 (आनलाइन)	25-81-6306	
स्टुडेन्ट-टीचर एसपिरेषन लेवल अण्ड क्लासरूम मेनेजमेण्ट कम्पिटेन्सी आफ-बी.एड् लेवल-ए स्टडी शिक्षाप्रशिक्षार्थियों का आकांक्षाशास्त्र अधिगमशैली का अध्ययन	शोधमीमांसा-इम्पेक्ट फेक्टर-7.375, अन्तराष्ट्रीय समकक्ष व्यक्ति समीक्षित (बहुभाषा) शोध पत्रिका (जनवरी-मार्च, 2025) शिक्षा प्रियदर्शिनी-एक अंतर्राष्ट्रीय सहकर्मी-समीक्षित बहुभाषी वैज्ञानिक अर्धवार्षिक शोध पत्रिका, जनवरी-जून, 2025	3448-4624 2454-1230	
प्रो. एम. जयकृष्णन्	Octad on An inquiry into the Real Nature - An overview The Upadesha Panchaka: An overview	अनुकृति (समीक्षित पत्रिका), अंक 15/02, फरवरी, 2025 शोधदृष्टि (समीक्षित पत्रिका), अंक 16/03, मार्च, 2025	2250-1193 0976-6650
प्रो. मीनाक्षीमिश्रा	Quality Assessment in Education for 21st Century	21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक संवर्धन, जुलाई, 2024 (संगोष्ठी कार्यवृत्त में प्रकाशित)	978-81-972035-9-6
डॉ. मनोजकुमारमीना	राष्ट्रीय शिक्षानीति (2020) के परिप्रेक्ष्य में स्वास्थ्य एवं शारीरिक शिक्षा	वेद विपाशा (बहुभाषा), समीक्षित वार्षिक शोध पत्रिका	2348-7828
डॉ. सविताराय	बदलते सामाजिक सन्दर्भ : जेंडर जागरूकता एवं शिक्षा स्त्री शिक्षा एवं सशक्तीकरण की प्रणेता : सावित्रीबाई फूले	सामाजिक परिवर्तन और शिक्षा भारतीय शिक्षा और आचार्य परम्परा	978-81-979932-5-1 978-81-979932-6-8

वार्षिकप्रतिवेदनम् 2024-2025
श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

	जेंडर संवेदीकरण द्वारा समावेशी समाज का निर्माण	साहित्यालोक	2705-4810
डॉ. सुरेन्द्रमहतो	भारतीय वाङ्मय में संवादविधि	संस्कृत संवाद	2321-4937
	भारतीय विद्यालयीय संरचना एन.ई.पी.- 2020	राष्ट्रीय	2321-6948
	शिक्षणाधिगमस्य भारतीयपरम्परा	जम्बूद्वीप	2583-6331
	एनहान्सिंग लैंग्वेज लर्निंग इन स्कूल एजुकेशन थ्रू इन एलाइनमेन्ट विद एन.सी.एफ-2023	संस्कृत मंजरी, दिल्ली संस्कृत अकादमी (वर्ष-22/4)	2278-8360
	शिक्षणाधिगमस्य भारतीय-परम्परा	शोधप्रभा (UGC CARE Listed)	0974-8946
	मिथिलाक लोकगीत आ जनजीवन	पुस्तक संपादन, अमर ग्रन्थ पब्लिकेशन, दिल्ली- 07	978-93-93671-77-6
डॉ. प्रेमसिंहसिकरवारः	महाकविभासस्य नाटकेषु प्रतिनायकानां चरित्रचित्रणम् शिक्षकों के व्यावसायिक विकास हेतु गुणवत्ता संवर्धन के उपाय	शिक्षायतनम्, संस्कृतसंस्कृति-संस्थानन्यासः, गोवर्धनम्	978-9348433-84-8
		21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक संवर्धन	978-81-972035-9-6
डॉ. तमन्नाकौशल	भारतीयसमाजपरिप्रेक्ष्ये वर्तमानसामाजिक-प्राथमिकता विकसितभारतस्य सन्दर्भे छात्राणां समग्रविकासे व्यक्तिगुणानाम् आवश्यकता	शोधशौर्यम्, अन्तराष्ट्रीय वैज्ञानिक समीक्षित शोधपत्रिका वेदांजलि, अन्तराष्ट्रीय समीक्षित शोधपत्रिका	2581-6306 2349-364X
डॉ. पिंकीमलिक	माध्यमिकस्तरीयच्छात्रेषु सामाजिकसमायोजनसम्बन्धी-समस्या: परामर्शश्च	National Journal of Hindi and Sanskrit Research	2454-9177
	चेलैन्जेस इन द इफेक्टिव इम्प्लेमेन्टेडिब आफ वोकेशनल एण्ड स्किल डेवलोपमेन्ट प्रोग्राम इन हरियाणा	पेरिपेक्स- इण्डियन जर्नल आफ रिसर्च	2250-1991
	कोड आफ कन्डक्ट एण्ड टिचिंग वेल्यूस फार 21वीं सेंचुरी टिचर्स	प्रोफेशनल डेवलोपमेन्ट आफ टिचर्स इन पर्सपेक्टिव्स आफ 21 सेंचुरी	978-81972035-9-6

डॉ. अजयकुमारः	स्वामी विवेकानन्द	भारतीय शिक्षा प्रणाली एवं विचारक (पुस्तक अध्याय)	978-81-982576-3-5
	राष्ट्रीय शिक्षा आयोग	शिक्षा एवं विरासत (पुस्तक अध्याय)	978-93-93403-27-8
	राष्ट्रीय शिक्षा नीति-1986	भारतीय शिक्षा का इतिहास (पुस्तक अध्याय)	978-93-91435-73-8
	मूल्य, अर्थ प्रकृति और प्रकार	मूल्य एवं शान्ति शिक्षा (पुस्तक अध्याय)	978-81-966420-2-0
	भारत में उच्च शिक्षा की गुणवत्ता: वर्तमान स्थिति, चुनौतियां एवं समाधान	21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक सम्बर्धन	978-819720339-6
	आधुनिकीकरण	भारतीय सामाजिक व्यवस्था (पुस्तक अध्याय)	978-93-93403-68-1
	शिक्षा और दर्शन का सम्बन्ध	शिक्षा के दार्शनिक एवं समाजशास्त्रीय दृष्टिकोण (पुस्तक अध्याय)	978-93-93403-52-0
डॉ. शिवदत्त-आर्यः	उच्चमाध्यमिकस्तरीयशिक्षायां गुणवत्तावर्धने शिक्षकनेतृत्वस्य भूमिका	नेशनल जर्नल आफ हिन्दी एण्ड संस्कृत रिसर्च आनलाइन पियर रीव्यूड जर्नल	2454-9177
	उच्चमाध्यमिकस्तरीयशिक्षायां शिक्षणनवाचाराणां प्रयोगः अध्यापक शिक्षा में व्यावसायिक नैतिकता एवं आचार संहिता : 21वीं सदी के संदर्भ में छात्राध्यापकों का शैक्षिक प्रद्योगिकी में अभिज्ञता स्तर का अध्ययन	नेशनल जर्नल आफ हिन्दी एण्ड संस्कृत रिसर्च आनलाइन पियर रीव्यूड जर्नल 21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक सम्बर्धन शिक्षापीठ, श्री ला.ब.शा.रा.सं.वि.वि.	2454-9177
		ज्योतिर्मय (अन्तर्राष्ट्रीय समक्ष समीक्षित शोधपत्रिका (जनवरी-जून, 2024)	2454-6070
डॉ. आरतीशर्मा	मूल्यशिक्षा एवं मूल्यपरक महाकाव्य रमायण	ज्ञानशौर्यम्, अन्ताराष्ट्रीय समीक्षित शोधपत्रिका, मार्च-अप्रैल 2024, अंक 7/2, पृ.सं. 71-74	2582-0095
	शिक्षाक्षेत्रे ऐतिहासिकानु-सन्धानोप....	शिक्षाप्रियदर्शिनी, अन्ताराष्ट्रीय शोधपत्रिका, संस्कृत संस्कृति विकास संस्थान, जनवरी-जून, 2024, अंक 19	2454-4230
	भारतीयज्ञानपरम्परा के सन्दर्भ में शिल्पकला	शिक्षाप्रियदर्शिनी, जनवरी-जून, 2025	2454-1230

	21st Century Teaching Skills	संगोष्ठी कायवृत्त 21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक सम्बर्धन, 2024	978-81-972035-9-6
	प्रारम्भिक शिक्षा में शैक्षिक प्रबन्धन और नेतृत्व	शोधशौर्यम्, सितम्बर-अक्टूबर, 2024	2581-63-06
	समावेशी कक्षा कक्ष शिक्षण की विधियाँ	ज्ञानशौर्यम्, जनवरी-फरवरी, 2025	2582-0095
डॉ. विचारीलालमीना	अध्यापक शिक्षा में व्यावसायिक आचार संहिता भारतीय ज्ञान परम्परा में नैतिक मूल्य	21 वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक संवर्धन National Journal of Hindi and Sanskrit Research	978-81-972035-9-6 2454-9177
डॉ. दिनेशकुमारयादवः	योगदर्शने अभिहितशैक्षिक-तत्त्वानि भारतीयज्ञानपरम्परायां योगस्वरूपम्	शोधशौर्यम्, अन्तर्राष्ट्रीय वैज्ञानिक शोधपत्रिका शोधप्रभा, यू.जी.सी. केयर लिस्टेड शोधपत्रिका	2581-6306 0974-8946
डॉ. सुनीलकुमारशर्मा	योगशास्त्रादृष्ट्या समाधेः स्वरूपनिर्धारणम् दार्शनिकानुसन्धानोपागमः A Creativity Study connected to Intelligence and the School Environment सम्पादक भारतीय ज्ञान परम्परा के सन्दर्भ में भौतिक विज्ञान	ज्ञानशौर्यम्, अन्ताराष्ट्रीय वैज्ञानिक सन्दर्भ पत्रिका, अन्तर्जाल माध्यम से प्रकाशित शिक्षाप्रियदर्शिनी, अन्ताराष्ट्रीय समकक्ष समीक्षिता बहुभाषी षण्मासिक शोधपत्रिका, संस्कृत संस्कृति विकास संस्थान, राजस्थान शिक्षायतनम् (रविशंकरगौरवम्), प्रकाशक-संस्कृत संस्कृति विकास संस्थान न्यास, गोवर्धन, मथुरा शिक्षायतनम् (रविशंकरगौरवम्) ज्ञानशौर्यम्, अन्ताराष्ट्रीय वैज्ञानिक मूल्यांकित शोधपत्रिका (ऑनलाइन)	2582-0095 2454-1230 978-93-48433-84-8 2582-0095
डॉ. कैलाशचन्द्रमीणा	भारतीयता के संचारक के रूप में पं.दीनदयाल उपाध्याय राष्ट्रीय शिक्षानीति 2020 के परिप्रेक्ष्य में भारतीय ज्ञान परम्परा में मूल्य आधारित शिक्षा	एकात्म मानववाद के प्रणेता : पं. दीनदयाल उपाध्याय (पुस्तक अध्याय) पृष्ठ- 26-28 ज्ञानशौर्यम्, इण्टरनेशनल साइंटिफिक रेफरीड रिसर्च जर्नल (आनलाइन)	978-93-91267-99-5 2582-0095

	अध्यापक शिक्षक : राष्ट्रीय शिक्षा नीति-2020 के परिप्रेक्ष्य में	ज्ञानशौर्यम्, इण्टरनेशनल साइंटिफिक रेफरीड रिसर्च जर्नल (आनलाइन)	2582-0095
श्रीमती-अनीता	समाकलीन भारीकय समस्याएँ एवं समाधान	जातिवाद: संकुचित मानसिकता की उपज (अध्याय)	978-81-979525-4-8
	हिंदी शिक्षकों के व्यावसायिक विकास में स्व अध्ययन और ऑनलाइन संसाधनों की भूमिका	शोधशौर्यम्, International Scientific Refereed Research Journal, Page-266-276	2581-6306
	सावित्रीबाईफूले	कालिन्दी पब्लिकेशन (भारतीय शिक्षा प्रणाली एवं विचारक)	978-81-982576-3-5
	जातिवाद : संकुचित मानसिकता की उपज	समकालीन भारतीय समस्या एवं समाधान	978-81-979525-4-8
डॉ. भारतीकौशल	वर्तमान परिदृश्य में अध्यापकों के व्यावसायिक विकास हेतु सूचना एवं सम्प्रेषण प्रौद्योगिकी की उपादेयता	21वीं सदी के परिदृश्य में शिक्षकों का व्यावसायिक संवर्धन (सेमिनार प्रोसिडिंग), 2024	81-972035-9-6
	उपनिषदों में शिक्षा दर्शन	शिक्षा के दार्शनिक एवं समाजशास्त्रीय दृष्टिकोण (पुस्तक अध्याय), 2024	978-93-93403-52-0
	पं. दीनदयाल उपाध्याय का आर्थिक चिन्तन	एकात्म मानववाद के प्रणेता : पं. दीनदयाल उपाध्याय, 2025	978-93-912-67-99-5
	श्रीमद्भगवद्गीता में मनोवैज्ञानिक चिन्तन	शोधशौर्यम्, International Scientific Refereed Research Journal	2581-6306
डॉ. जितेन्द्रकुमारः	Enhancing Language Learning in School Education through Technology in Alignment with NCF 2023	संस्कृतमंजरी, दिल्लीसंस्कृत-अकादमी	2278-8360
डॉ. परमेशकुमारशर्मा	विविधयोगानां तात्त्विक- निरूपणम्	शिक्षाप्रियदर्शिनी, एकविंश-अंकः (जनवरी-जून, 2025)	24571230
	समाजीकरणस्य विकासे शारीरिकशिक्षायाः योगदानम्	शिक्षायतनम्, पृ.सं. 480-484	9789348433848
	व्याकरणशास्त्रे रचनात्मकविधेः प्रयोगः	वेदविपाशा, अंक 12, 2025, पृ.सं. 69-81	23487828

	उच्चारणशिक्षणे पूर्णताविधिः	गुरुकुलपत्रिका, पृ.सं. 70-76	09768017
	वास्तुशास्त्रादृष्ट्या संस्कृत-भाषाप्रयोगशाला	शोधप्रज्ञा, जुलाई-दिसम्बर, 2024 पृ.सं. 49-54	23479892
डॉ. लोकेशः	वेदान्त दर्शन और शिक्षा	शिक्षा के दार्शनिक एवं समाजशास्त्रीय दृष्टिकोण (पुस्तक अध्याय)	978-93-93403-52-0
	राजनीति के संत पं.दीनदयाल उपाध्याय का जीवन दर्शन भारतीय ज्ञान परम्परा प्रबन्धनं च	एकात्म मानववाद के प्रणेता पं. दीनदयाल उपाध्याय (पुस्तक अध्याय)	978-93912-67-99-5
		शोधशौर्यम्, International Scientific Refereed Research Journal	2581-6306
डॉ. कपिलदेवः	वर्तमाने ज्योतिषस्य उपादेयता	शोधशौर्यम्, International Scientific Refereed Research Journal	2581-6306
डॉ. हरिप्रसादमीना	संस्कृतभाषायां व्याकरणस्य उपादेयता	शोधशौर्यम्, International Scientific Refereed Research Journal	2581-6306

छ अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
1.	शिक्षाशास्त्रम्	श्रीरमाकांत-उपाध्यायस्मारकव्याख्यानमाला “विकसितभारतपरिप्रेक्ष्ये अध्यापकशिक्षा” (विषयक-द्विदिवसीयराष्ट्रीयसंगोष्ठी)	27.01.2025 06-7.03.2025

VI. पुराणविद्यापीठम्

श्री लालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालये पुराणविद्यापीठस्य स्थापना 2024 तमवर्षस्य जूनमासस्य 1 दिनाङ्के समभूत् । पुराणविद्यापीठमिदं विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकसंरचनायाः महत्त्वपूर्णम् अङ्गं वर्तते। अपि च पीठस्य कार्यपद्धतिः प्रक्रियाधीनं वर्तते। अग्रिमेषु मासेषु अस्य पीठस्य पाठ्यक्रमः आरभ्यते।

शैक्षणिकम्

सिंहावलोकनम्

शैक्षणिककार्याणां प्रभागः विश्वविद्यालयस्य केन्द्ररूपेण कार्यं करोति, शैक्षणिकनीतिः नियन्त्रयति, शैक्षणिककार्यक्रमान् सुचारुतया निष्पादयति। प्रतिबद्धता, एकं गतिशीलं शिक्षणसमुदायं पोषयितुं वर्तते यत्र नवाचारः उत्कृष्टता च उत्पद्यते।

महत्त्वपूर्णदायित्वम्

- पाठ्यक्रमपरिवर्धनम्।
- गुणवत्ताऽऽश्वासनम्।
- छात्रसहकारिसेवाः।
- संकायविकासः।
- शैक्षणिकयोजना।

प्रयासाः उपलब्ध्यश्च

शैक्षणिककार्याणां प्रभागः केषाञ्चन प्रमुखप्रयत्नानाम् उपलब्धीनां च प्रकाशनं कृत्वा गर्वितः अस्ति।

- **अन्तरविषयकार्यक्रमाः**— ज्ञानस्य परस्परसम्बद्धतायाः अन्वेषणार्थं छात्रान् प्रोत्साहयितुं नूतनानाम् अन्तरविषयकार्यक्रमाणाम् आरम्भः।
- **अनुसन्धासहयोगः**— छात्राणां संकायस्य च मध्ये शोधसहकार्यस्य सौविध्यं करोति तथा च विश्वविद्यालयस्य अन्तः सशक्तस्य शोधसंस्कृतेः विकासे योगदानं ददाति।
- **अन्ताराष्ट्रीयप्रतिभागिता**— विश्वे प्रतिष्ठितसंस्थाभिः सह प्रतिभागिताद्वारेण वैश्विकसंपर्कस्य स्थापनया च छात्राणां संकायस्य च बहुमूल्यम् अन्ताराष्ट्रीयम् अनुभवं प्रदातुं च भवति।

गतिविधयः

अकादमिक् बैंक् आफ् क्रेडिट् (एबीसी) इत्यस्य कार्यान्वयनम्— विश्वविद्यालयस्य अन्तः अकादमिक् बैंक् आफ् क्रेडिट् इत्यस्य कार्यान्वयनस्य निरीक्षणं कुर्वतीनां समितीनाम् अध्यक्षता कृता। निर्बाध-ऋणहस्तान्तरणस्य सौविध्याय त्रयेषु केन्द्रीयविश्वविद्यालयेषु एबीसी-अनुमोदनस्य समर्थनं कुर्वतीनां समितीनां श्री.ला.बा.शा.रा.सं. वि-संस्थायाः प्रतिनिधित्वं विहितम्।

केन्द्रीयविश्वविद्यालयेषु समन्वयः— केन्द्रीयविश्वविद्यालयत्रयेषु एबीसी-अनुमोदनस्य प्रयत्नानां समन्वयने श्री.ला.बा.शा.रा.सं.वि-संस्था नोडल-अधिकारिरूपेण कार्यं कृतवती। समितिचर्चासु सक्रियप्रतिभागिता, श्री.ला.बा.शा.रा.सं.वि-शैक्षणिकलक्ष्यैः सह संरेखणं सुनिश्चित्य कृतम्।

31 मार्च, 2023 दिनाङ्के समित्याः उपवेशनम् ख 31 मार्च, 2023 दिनाङ्के त्रयाणां केन्द्रीयविश्वविद्यालयानां प्रतिनिधिभिः सह एकं महत्त्वपूर्णम् उपवेशनम् आहूतम्। श्री.ला.बा.शा.रा.सं.विद्वारा प्रस्तावितपाठ्यक्रामाणां कृते विश्वविद्यालयस्य अन्तः निर्बाध-ऋणहस्तारन्तरणस्य (क्रेडिट्) विषये चर्चा कृता।

एन्.ई.पी. 2020 विषये कार्यशाला - संयोजकत्वेन राष्ट्रियशिक्षानीति 2020 विषये कार्यशालाया आयोजनं नेतृत्वं च कृतम्। 2023 तमस्य वर्षस्य मार्चमासस्य 14 दिनाङ्के कार्यशालाया आयोजनं श्री.ला.बा.शा.रा.सं. विसंस्थायाः आन्तरिकगुणवत्तानिश्चयप्रकोष्ठेन (IQAC) कृतम्।

संभावितदिशाः

भाविकाले संभाव्यं दृष्ट्वा शैक्षणिककार्याणां प्रभागः एतेषु प्रतिबद्धः अस्ति- विविधानां हितानां पूर्त्यर्थं शैक्षणिककार्यक्रमाणां विस्तरः। शिक्षणपरिणामवर्धनार्थम् अत्याधुनिकशिक्षणपद्धतीनां प्रयोगः। अनुसन्धानस्य मूलभूतसंरचनायाः सुदृढीकरणं, जिज्ञासासंस्कृतेः प्रवर्धनं च।

छात्रकल्याणपीठम्

सिंहावलोकनम्

छात्रकल्याणविभागः विश्वविद्यालयस्य केन्द्ररूपेण कार्यं करोति, यः सर्वेषां छात्राणां कृते सहायकं समावेशनं वातावरणं पोषयितुं समर्पितः अस्ति। अत्र न केवलं शैक्षणिकविकासस्य अपितु प्रत्येकं व्यक्तेश्च व्यक्तिगतसामाजिकविकासस्य चापि प्रवर्धनम् उद्दिष्टम् अस्ति।

महत्त्वपूर्णदायित्वम्

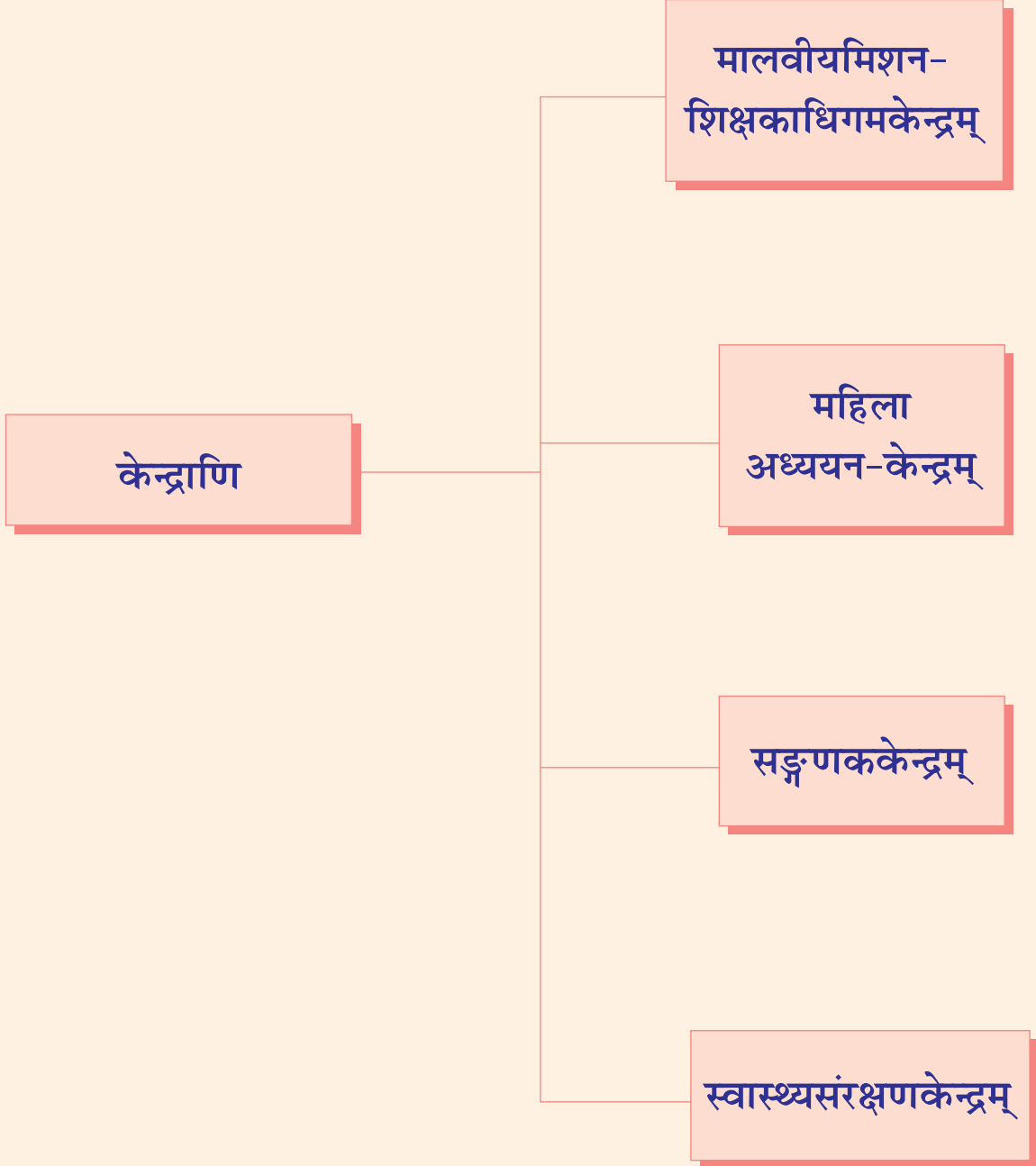
- छात्रसहकारिसेवाः।
- सांस्कृतिकाः पाठ्येतरक्रियाकलापाश्च।
- स्वास्थ्यं कल्याणप्रयत्नश्च।
- सामुदायिकसंलग्नता।
- आजीविकाविकासः।

गतिविधयः -

1. Yuvamanthan Model United Nation कार्यक्रमस्य आयोजनं 2 अप्रैलमासस्य, 2024 तमे दिनाङ्के कृतम्। कार्यक्रमस्य समन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन श्री आदित्यपंचोली दायित्वनिर्वहनम् अकुरुताम्।
2. Yuvamanthan All India Political Party Meet कार्यक्रमस्य आयोजनं 8 अप्रैलमासस्य, 2024 तमे दिनाङ्के कृतम्। कार्यक्रमस्य समन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन श्री आदित्यपंचोली दायित्वनिर्वहनम् अकुरुताम्।

3. संस्कृतसप्ताहस्य आयोजनं 16 तः 21 अगस्तमासस्य, 2024 पर्यन्तं कृतम्। कार्यक्रमसमन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन डॉ. दिनेशयादवः सह-संयोजकत्वेन डॉ. परमेशशर्मा दायित्वनिर्वहनम् अकुर्वन्।
4. विश्वविद्यालयीयछात्रहेतु अमृत-उद्यान-भ्रमण-कार्यक्रमस्य आयोजनं 13 सितम्बरमासस्य 2024 दिने कृतम्। कार्यक्रमसमन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन डॉ. दिनेशयादवः सह-संयोजक डॉ. परमेशकुमारशर्मा तथा डॉ. योगेन्द्रशर्मा च दायित्वनिर्वहनम् अकुर्वन्।
5. National Environment Youth Parliament (NEYP) कार्यक्रमस्य आयोजनं 20 नवम्बरमासस्य, 2024 दिने आचारितम्। कार्यक्रमस्य समन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन श्री आदित्यपंचोली दायित्वनिर्वहनम् अकुरुताम्।
6. Yuvamanthan Model United Nation कार्यक्रमस्य आयोजनं 3 दिसम्बरमासस्य 2024 दिने कृतम्। कार्यक्रमसमन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन श्री आदित्यपंचोली दायित्वनिर्वहनम् अकुरुताम्।
7. 62 तमयाः दिल्लीराज्यस्तरीयशास्त्रीयस्पर्धानाम् आयोजनं 4 तः 5 दिसम्बरमासस्य 2024 पर्यन्तं कृतम्। कार्यक्रमसमन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन डॉ. दिनेशयादवः सह-संयोजकत्वेन डॉ. परमेशशर्मा दायित्वनिर्वहनम् अकुरुताम्।
8. भारतीयभाषा-उत्सवकार्यक्रमस्य आयोजनं 11 दिसम्बरमासस्य 2024 दिने कृतम्। कार्यक्रम-समन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन प्रो. मार्कडेयनाथतिवारी दायित्वनिर्वहनम् अकुरुताम्।
9. अंतर्राष्ट्रीयमातृभाषादिवसकार्यक्रमस्य आयोजनं 21 फरवरीमासस्य 2025 दिने कृतम्। कार्यक्रम-समन्वयकत्वेन प्रो. शिवशंकरमिश्रः तथा संयोजकत्वेन डॉ. दिनेशयादवः दायित्वनिर्वहनम् अकुर्वन्।

विश्वविद्यालयस्य केन्द्राणि

मालवीयमिशनशिक्षकाधिगमकेन्द्रम्

क. केन्द्रविषये

श्रीनवदेहलीस्थित-श्रीलालबहादुरशास्त्री-राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालये (केन्द्रीय-विश्वविद्यालयः), मालवीय-मिशन-शिक्षक-प्रशिक्षण-केन्द्रम्, एम्.एम्.टी.टी.सी. (पूर्व शिक्षक-प्रशिक्षण-केन्द्रम्, टी.एल.सी.) इति नाम्ना विख्यातः, 2023 तमे वर्षे विश्वविद्यालय-अनुदान-आयोगेन (यू.जी.सी.), शिक्षा-मन्त्रालयेन, भारतसर्वकारेण स्थापितम्। अस्य केन्द्रस्य मुख्योद्देश्यम्- उच्चशिक्षा-संकाय-सदस्यानां कृते (राष्ट्रीय-शिक्षा-नीतिः 2020 अनुसारम्) उत्तमशिक्षणम्, अधिगमनम्, अनुसंधानं प्रति आवश्यक-कौशल-क्षमतानां विकासः।

उच्चशिक्षायाः सर्वेषु स्तरेषु संकाय-क्षमता-संवर्धनं शिक्षायां गुणवत्ता एवम् उत्कृष्टतायाः प्रमुखक्षेत्रेषु एकं भवति। एतत् कार्यं विश्वविद्यालय-अनुदान-आयोगस्य मानव-संसाधन-विकास-केन्द्रेण (एच्.आ.डी.सी.) तथा पण्डित-मदनमोहन-मालवीय-राष्ट्रीय-शिक्षक-एवं-शिक्षण-योजनाया (PMMMNTT) अन्तर्गतं भारत-सर्वकारेण सञ्चालितैः विविधैः केन्द्रैः प्रशिक्षणकार्यक्रमैः सुष्ठु प्रचाल्यते।

भौतिक-मानवीय-तथा वित्तीय-संसाधनानाम् इष्टतम-उपयोगदृष्ट्या शिक्षामन्त्रालयेन विश्व-विद्यालय-अनुदान-आयोगस्य मानव-संसाधन-विकास-केन्द्राणां तथा पण्डित-मदनमोहन-मालवीय-राष्ट्रीय-शिक्षक-एवं-शिक्षण-योजनान्तर्गत-स्थापितकेन्द्राणां मध्ये परस्पर-समन्वयस्य एकीकरणस्य च दृढाधारप्रदानार्थं तथा राष्ट्रिय-शिक्षा-नीतिः 2020 इत्यस्य प्रभावी-क्रियान्वयनार्थं सम्पूर्णः शिक्षक-क्षमता-संवर्धन-प्रयासः “मालवीय-मिशन” इति नाम्ना प्रसिद्धीकर्तुं निर्णयः मालवीय-मिशन-शिक्षक-प्रशिक्षण-कार्यक्रमेण (MMTTP) कृतः।

अस्य कार्यक्रमस्योद्घाटनं माननीयशिक्षामन्त्रिणां श्रीधर्मेन्द्रप्रधानवर्याणां करकमलाभ्यां 5 सितम्बर 2023 तमे दिने जातम्। अस्य मिशनस्य क्रियान्वयनार्थं 111 उच्च-शिक्षा-संस्थानानि (66 एच्.आ.डी.सी.)

तथा 45 पीएमएमएनएमटीटी) मालवीय-मिशन-शिक्षक-प्रशिक्षण-केन्द्रत्वेन (MMTTCs) चिह्नितानि, तेषु अस्माकं विश्वविद्यालयोऽपि अन्यतमः। अस्य केन्द्रस्योद्घाटनं विश्वविद्यालय-अनुदान-आयोगस्य अध्यक्षः माननीयः प्रो. एम्. जगदीशकुमारवर्यः 30 अक्टोबर 2023 तमे दिने अकरोत्।

2024-25 तमे शैक्षणिकवर्षे केन्द्रेण दशप्रशिक्षणकार्यक्रमाः सफलतापूर्वकमायोजिताः, भारतस्य विभिन्नराज्येभ्यः तथा केन्द्रशासितप्रदेशेभ्यः 1178 (एकसहस्रं शतम् अष्टसप्ततिः) प्रतिभागिनः लाभान्विता अभवन्। एतेषु दशसु कार्यक्रमेषु एकः ऑनलाइन-सङ्काय-अनुबोधन-कार्यक्रमः, चत्वारः ऑनलाइन-पुनश्चर्या-कार्यक्रमाः, एकः आवासीय-सङ्काय-विकास-कार्यक्रमः, तथा चत्वारः ऑनलाइन-सङ्काय-विकास-कार्यक्रमाः आसन्। आयोजित-कार्यक्रमाणां विवरणं, तेषां विषयाः, अवधिः, दिनाङ्काः, कार्यक्रमप्रकारः, स्तरः, प्रतिभागिनां संख्या च अधोलिखितायां तालिकायां (तालिका-1) प्रस्तुतास्ति।

आयोजितकार्यक्रमाणां विवरणम्

(दिनांकः 01 अप्रैल, 2024 तः 31 मार्च, 2025 पर्यन्तम्)

क्र.सं.	विषयवस्तु	अवधि (दिनेषु)	दिनांक	कार्यक्रमः प्रकारः	स्तरः	प्रतिभागिनां संख्या
1.	ई-कोर्स निर्माणम्	6	8-14 मई 2024	FDP	राष्ट्रीयः	20
2.	एक मासिक संकाय अनुबोधन कार्यक्रम	24	3 जून-5 जुलाई 2024	FIP	राष्ट्रीयः	76
3.	कृत्रिम बुद्धिमत्ताः शिक्षण, मूल्यांकन और शोध	6	9-16 जुलाई 2024	FDP	राष्ट्रीयः	161
4.	अधिगमकर्ता केन्द्रित रणनीतियाँ: अभिकल्प, उपयोग एवं अनुप्रयोग	6	28 अगस्त- 4 सितम्बर 2024	FDP	राष्ट्रीयः	128
5.	भारतीय ज्ञान परंपरा: दर्शन एवं मनोविज्ञान	12	11-27 सितम्बर 2024	Refresher Course	राष्ट्रीयः	167
6.	शोध आधारित कौशल संवर्द्धन	6	16-23 अक्टूबर 2024	FDP	राष्ट्रीयः	138
7.	भारतीय ज्ञान परंपरा एवं विज्ञान	12	9-24 दिसम्बर 2024	Refresher Course	राष्ट्रीयः	134
8.	भारतीय ज्ञान परंपरा में शैक्षिक प्रबंधन एवं नेतृत्व	12	16-31 जनवरी 2025	Refresher Course	राष्ट्रीयः	146
9.	भारतीय ज्ञान परंपरा एवं मानव कल्याण	12	12-28 फरवरी 2025	Refresher Course	राष्ट्रीयः	115

10.	शिक्षणशास्त्रीय एवं शोध उपकरणों का प्रयोग एवं अनुप्रयोग	6	18-25 मार्च 2025	FDP	राष्ट्रीयः	93
TOTAL						1178

केन्द्रेण द्वादश (12) आनलाइन-राष्ट्रीय-एन.ई.पी. अभिमुखीकरण-संवेदीकरण-कार्यक्रमाणां सफलतया आयोजनं कृतम्। अस्य कार्यक्रमस्य मुख्यः उद्देशः तस्य प्रभावी-कार्यान्वयनं सुनिश्चितं कर्तुं प्रतिभागिनः एनईपी-2020 इत्यस्य प्रमुख-विषयेषु अभिमुखीकर्तुं संवेदनशीलान् च कर्तुं अस्ति। कार्यक्रमः गूगल्-मीट्-नामके माध्यमे आनलाइन-प्रकारे आयोजितः आसीत्। एते सर्वे कार्यक्रमाः प्रेरण-सत्रेण आरब्धाः, यत्र केन्द्रस्य निदेशिका प्रो. अमिता पाण्डेय भारद्वाज महोदया प्रतिभागिनः स्वागतम् अकरोत् तथा च तान् कार्यक्रमस्य प्रमुख-विषयैः तस्य महत्त्वपूर्ण-निर्देशैः च अवगतवती। एतेषाम् अष्टकार्यक्रमाणां कृते एम.एम्. टी.टी.पी. पोर्टलस्य माध्यमेन प्राप्तानि आहत्य-पञ्जीकरणानि 780 आसन्, येषु 540 प्रतिभागिनः कार्यक्रमं सफलतया समापितवन्तः। कार्यक्रमानुसारं विवरणं तिथयः, पञ्जीकृत-प्रतिभागिनां तथा लाभार्थिनां संख्या च तालिका-II मध्ये प्रस्तुतं कृतम्।

सारणी - II : एनईपी अभिमुखीकरणस्य संवेदीकरणस्य च कार्यक्रमविवरणम्

क्र.सं.	दिनांकः	पञ्जीकृतप्रतिभागी	सफलप्रतिभागी (लाभार्थी)
1.	1-10 अप्रैल 2024	56	26
2.	15-25 अप्रैल 2024	118	81
3.	6-15 मई 2024	58	34
4.	20-30 मई 2024	98	69
5.	5-14 जून 2024	77	55
6.	18-28 जून 2024	45	31
7.	15-25 जुलाई 2024	53	44
8.	5-14 अगस्त 2024	50	47
9.	20-30 अगस्त 2024	66	54
10.	14-23 अक्टूबर 2024	52	29
11.	20-29 जनवरी 2025	48	31
12.	11-21 मार्च 2025	59	39
TOTAL		780	540

एम.एम.टी.सी. सूचानायाः विवरणकानुसारं NEP इत्यस्याषयः 8 प्रमुखविषयाणां पूर्तये सर्वे कार्यक्रमाः 16 सत्रेषु सञ्चालिताः आसन्। ते यथा- समग्रबहुविषयकशिक्षा, भारतीयज्ञानप्रणाली, शैक्षणिकनेतृत्वम्, प्रशासनप्रबन्धनम्, अनुसन्धानविकासः, उच्चशिक्षा तथा समाजः, कौशलविकासः, छात्रविविधता तथा समावेशिशिक्षा, सूचनासम्प्रेषणप्रद्योगिकी इति।

ड. शिक्षणाधिगमकेन्द्रे कार्यरतकर्मचारिणां विवरणम् (पदवारम्)

क्र.सं.	पद नाम	कर्मचारीणां संख्या
1.	निदेशकः	01
2.	प्राध्यापकसदस्याः	02
3.	प्रशासनिकाधिकारी	01
4.	लेखाधिकारी	01
5.	परियोजनासहायकः	01
6.	सङ्गणकसहायकः	01
7.	सहायककर्मचारी	01

महिला-अध्ययन-केन्द्रम्

क. केन्द्रविषये

महिलाध्ययनकेन्द्रस्य स्थापना 2005 तमे वर्षे दशमयोजनायाः अन्तर्गत्वेन कृता। संकायसदस्यानां नियुक्तिः मार्चमासे 2006 तमे वर्षे कृता। केन्द्रम् अप्रैलमासे 2006 तमे वर्षे स्वकार्यं समारब्धवत्। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः महिलाध्ययनकेन्द्रयुक्तः एकमात्रं गौरवप्राप्तं संस्कृत-विश्वविद्यालयः वर्तते। अधुना केन्द्रस्य अध्यक्षतां प्रो. मीनूकश्यपवर्या कुरुते।

संस्कृतविश्वविद्यालयस्य पारम्परिकवातावरणे महिलाध्ययनकेन्द्रस्य काचिद् विशेषा कार्यसूची वर्तते।

ख. केन्द्रस्योद्देश्यानि-

- भारतीयमहिलानाम् अतीतगौरवसम्मानानां पुनर्जीवनम्।
- गतसमयस्य महिलानां उपलब्धीनां पूर्णतानाम् अनुकरणाय आकर्षरूपेण उपस्थापनम्।
- महिलाध्ययनदृष्ट्या प्राचीनग्रन्थानाम् अवलोकनम्।

ग. कार्यक्रमस्य आयोजनम्-

क्र.सं.	कार्यक्रमनाम	दिनाङ्कः
1.	मानवतास्वास्थ्यशिक्षा-फाउण्डेशन् (निःशुल्कपरीक्षणशिविरम्) आयोजितः।	9-10.04.2024
2.	सफलता: मन से मंजिल तक इति कार्यक्रमः आयोजितः।	23.10.2024
3.	साईबर-अपराधविरुद्धजागरूकता (विशिष्टव्याख्यानम्) दशदिवसीयात्तरक्षाकार्यशाला-स्पेशल-पुलिस-यूनिट-फॉर- विमेन-एण्ड-चिल्ड्रन इति कार्यक्रमः आयोजितः	11.11.2024 11.11.2024-25.11.2024

4.	Walkathon	05.03.2025
5.	आहारः एवं पोषणम् इति विषये व्याख्यानकार्यक्रमः	06.03.2025
6.	क्रीडाकार्यक्रमः (Sports Events)	06.03.2025
7.	द्विचक्रिकायात्रा (साइकिल रैली)	7.03.2025
8.	अन्ताराष्ट्रीयमहिलादिवसस्य व्याख्यानम् (International Women Day)	08.03.2025
9.	पोस्टर-निर्माणप्रतियोगिता	10.03.2025
10.	लोकगीतगायनप्रतियोगिता	11.03.2025
11.	भाषणप्रतियोगिता	12.03.2025
12.	लैङ्गिकजागरूकता तथा लैंगिकसंवेदीकरणे फौडेशन पाठ्यक्रमः	17-28.03.2025
13.	महिलाकौशलम् एवम् उद्यमिता मेला	21.03.2025
14.	विशिष्टव्याख्यानमालास्वास्थ्यसंरक्षणे आयुर्वेदस्य भूमिका	27.03.2025

सङ्गणककेन्द्रम्

क. केन्द्रविषये

विश्वविद्यालयस्य संगणककेन्द्रं विगतवर्षेषु परिसरे तकनीकिसम्बद्धसेवानां केन्द्ररूपेण कार्यं कृतवत्। विश्वविद्यालयस्य सॉफ्टवेयर-विकासे कम्प्युटरकेन्द्रस्य महत्त्वपूर्णा भूमिका वर्तते। केन्द्रं विश्वविद्यालयस्य सर्वेभ्यः संकायसदस्यानां कर्मचारिणां छात्राणां कृते विविधसेवाः प्रददाति। विश्वविद्यालयस्य संगणककेन्द्रं व्यापक-अन्तर्जालेन सह आईटी-आवश्यकतायै विशिष्टस्थितौ वर्तते। केन्द्रमिदम् एकडेटासेन्टर, उच्चनिष्पादनं, संगणकसौविध्यं, प्रशिक्षणकेन्द्रम्, अत्याधुनिकसर्वर, भण्डारण-विभिन्न-उन्नत-एप्लिकेशनसाफ्टवेयर इत्यादीनां सौविध्यं प्रददाति। संगणककेन्द्रम् विश्वविद्यालयस्य (जी.बी.पी.एस. फाइबर-ऑप्टिक नेटवर्क) इति व्यापकवेगवत् कर्तुं प्रयतते। केन्द्रं सर्वान् शैक्षणिकविभागान् छात्रवासं पुस्तकालयानां भवनानि अन्यकेन्द्राणि च सौविध्येन योजयति। संगणककेन्द्रम् ई-कैम्पससौविध्यं प्रददाति। यत्र अन्तर्जालं सम्मिलितं वर्तते। यच्च उच्चगतिना सह निर्बाधसक्रियतया 24x7 इत्यर्थे उद्घटितं वर्तते। प्रयोगशाला, छात्रवासः, पुस्तकालयश्च वायर्ड-गीगाबिट-लैन-कनेक्टिविटी-वायरलेस-एक्सेस-पॉइंटदीनां माध्यमेन संगणकीय-सौविध्यं प्रददाति। केन्द्रेण विश्वविद्यालयपरिसरः वाईफाई इति समक्षरूपेण ई-कैम्पस प्रमाणेन परिणीतः। संगणककेन्द्रं विश्वविद्यालयसमुदायाय संगणकीयसौविध्यम्, प्रशिक्षणम्, शिक्षणम्, ई-मेल, वेबसाइट-होस्टिंगविकास-प्रबन्धनम् इत्यादिगुणवत्तापूर्ण-सौविध्यं प्रददाति। अत्र शोधकर्तारः मूल्ययुक्तप्रदत्तविश्लेषणे साहाय्यं प्राप्नुवन्ति। विश्वविद्यालये अन्तर्जालसौविध्यानां विस्तारः कृतोऽस्ति। वर्ल्ड-वाइड-वेब इति यावत् सामर्थ्यं सक्षमता प्राप्ता। विभिन्नपाठ्यक्रमच्छात्राणां कृते प्रयोगशालासौविध्यं प्रदीयते।

ख. वर्तमानम् आईटी-भौतिकसंसाधनम्

- विश्वविद्यालयस्य पार्श्वे अन्तर्जाल-एक्सेस इत्यनेन सह सम्यक् सुसज्जिताः तिस्रः वातानुकूलित-प्रयोगशालाः सन्ति। छात्राणाम् अधिगमनाय कौशलेषु परिष्काराय नवारणाह्वानानि सज्जीकर्तुं पाठ्यक्रमस्यानुसारं विभिन्नशिक्षणोपकरणं रक्षितम्। यथा- इण्टरैक्टिव-बोर्ड, एलसीडीटीवी, मल्टीमीडिया, प्रोजेक्टर विभिन्नशैक्षिकसॉफ्टवेयर इत्यादीनाम् उपयोगः क्रियते।

- विश्वविद्यालये 126 संगणकानि अन्यावश्यकानि आईसीटी-उपकरणानि, तत्र शिक्षाविभागाय भाषाप्रयोगशाला, शैक्षणिकप्रौद्योगिकीप्रयोगशाला, संगणकप्रयोगशाला इत्यादयः प्रयोगशालाः सन्ति।
- एतदतिरिक्तम् अनुसन्धानच्छात्राणाम् उपचारात्मक-नेट-पाठनकक्षायै आईसीटी-उपकरणानि स्मार्टकक्षाः च उपस्थापिताः।
- विश्वविद्यालयस्य कार्यक्रमाणाम् आयोजनाय स्वर्णजयन्तीसदने भूमितले इण्टरैक्टिवपैनलद्वयं स्थापितम्।
- विश्वविद्यालये शिक्षामन्त्रालयस्य एनकेएन-प्रोजेक्ट इत्यनुसारेण 1.0 जी.वी.पी.एस पीआरआई-इण्टरनेट कनेक्टिविटी इत्यादिभिः सह अन्तर्जालसौविध्यं कृतम् अस्ति। अत्र छात्राः संकायाः, अनुसन्धानकर्तारः सर्वविभागानां विभिन्नस्रोतोभ्यः, विविधप्रकारकसूचनाः प्राप्तुं सामग्रीसंकलने च साहाय्यं प्राप्नुवन्ति।
- परिसरे अन्तर्जाल-वाईफाई-समुपलब्धता-विश्वविद्यालये शिक्षामन्त्रालयस्य दिशानिर्देशानाम् अनुसारेण जियो-नेटवर्क-माध्यमेन छात्राः, संकायाः, विभागाः वाईफाई-सौविध्यं प्राप्नुवन्ति। विश्वविद्यालये इण्टरनेट-सेवा नेटवर्कमूलसंरचना च उपलभ्यते।
- विद्यालयः एमओओसी-यूजीसी इत्यस्य स्वयं पोर्टलनिमित्तं विभिन्नविषयेषु चलच्चित्रव्याख्यान-संरक्षणाय वर्चुअल-ईकक्षोऽपि स्थापितोऽस्ति।
- विश्वविद्यालयस्य त्रिभाषी अन्तर्जालसङ्केतः संस्कृत-हिन्दी-अंग्रेजी-संस्करणेषु अनुरक्ष्यते। काले-काले इनहाउसविधिना अद्यतनः क्रियते।
- विश्वविद्यालये 550 एक्सटेंशन-डिजिटल-एनालॉग-लाइन इत्यादिभिः सह ईपीएवी एक्ससौविध्यमपि वर्तते।

ग. सङ्गणककेन्द्रेण प्रदीयमानानि सामान्यसौविध्यानि

सङ्गणक-केन्द्रं विश्वविद्यालयाय सङ्गणकीय-सौविध्येषु, विद्युत्सङ्केतः (e-mail), अन्तर्जालीयायोजनम् (website hosting), विकासः प्रबन्धनञ्च इत्यादिषु गुणवत्तापूर्णां सेवां प्रददाति। एतत् केन्द्रं शोधकर्तृभ्यः तेषां बहुमूल्यदत्तांशविश्लेषणे सहायकं भवति, विश्वविद्यालये अन्तर्जालसौविध्यानां विस्तारं करोति, विश्वजालस्य प्रवेशं सक्षमयति, विश्वविद्यालयस्य छात्राणां कृते प्रयोगशालासौविध्यानि च प्रददाति। इदं केन्द्रं विश्वविद्यालयस्य अधोलिखितावश्यकताः पूरयति।

जेम् इत्यस्य माध्यमेन विश्वविद्यालये सर्वेषां सूचनाप्रौद्योगिकीमूलसंरचनानां क्रयणं स्थापना च।

- एतेषां एएम्सी सहितं सर्वेषां सङ्गणकानां, आनुषङ्गिकसामग्रीणां, जालकृतीनां च परिपालनकरणम्।
- विश्वविद्यालयस्य सामाजिकमाध्यमपुटलेखानाम् अर्थात् यूट्यूब, फेसबुक, ट्विटर इत्यादीनां प्रबन्धनम्।
- विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां विविधजालवितरकस्य अनुरक्षणम्। (Server management)
- विश्वविद्यालयस्य विभिन्नशिक्षण-शिक्षणोत्तरविभागेषु, कर्मचारिनिवासस्थानेषु, छात्रावासे, अतिथिगृहेषु इत्यादिषु अन्तर्जाल-प्रवेशप्रदानम्।

- विभिन्नविभागेषु, छात्रावासे, कर्मचारिणाम् आवासेषु, अतिथिगृहे इत्यादिषु दूरसञ्चारसौविध्यानां प्रदानं तथा च सञ्चारप्रणालितन्त्रांशानां प्रबन्धनम्।
 - विश्वविद्यालयस्य जालकृतीनां बाह्यभञ्जकैः संरक्षणं, जालकृतिषु भाराणां सन्तुलनम्, अनपेक्षित-सम्मर्दानां शोधनम्, अवाञ्छितानाम् अन्तर्जालीयसामग्रीणाम् अवरोधनं तथा च प्राथमिकतां निर्दिश्य जालकृतेः सम्मर्दानां सुव्यवस्थितं कर्तुं दहनदुर्गप्रणाल्याः प्रबन्धनम्।
 - विश्वविद्यालये कार्यं कुर्वतां कर्मचारिणां जालकृति-दूरसंचार-यन्त्रांशसम्बद्धानां समस्यानां समाधान-करणम्। सूचनाप्रौद्योगिक्या आधारभूतसंरचनायाः प्रबन्धनम्, विश्वविद्यालयप्रयोगशालानां संजाल-सम्बद्धानां विषयाणां समाधानम्।
 - विश्वविद्यालये नियोजितैः अभियन्त्रणकर्मचारिभिः पद्धतेः यन्त्रांशस्य च आन्तरिकसम्यक्करणम्।
 - विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणः छात्राः च कुत्रापि स्थित्वा स्वस्य विद्युत्सङ्केतलेखानां प्रवेशं कर्तुं सङ्केततन्त्रांशस्य साहाय्येन जालवितरकस्य प्रशासनं कर्तुं प्रभवेयुः।
 - प्रतिलिखितम् (Backup) पुनर्प्राप्तिश्च (Recovery)-भण्डारण/सञ्चिकाजालवितरके उपयोक्तृभिः गृहनिर्देशिकानां साप्ताहिकरूपेण प्रतिलेखनं क्रियते।
 - सङ्गणककेन्द्रेण विश्वविद्यालये समर्थद्वारिकायाः (Samarth Portal) विद्युत्परिपालन- (e-governance) परियोजनायाः च कार्यान्वयनम् आरम्भम् अस्ति तथा च प्रवेशः, प्रवेशघटकाः (input modules) चेत्यादीनां सफलतया आरम्भः कृतोऽस्ति।
 - सङ्गणककेन्द्रं AISHE द्वारिकायां (Portal), केन्द्रियविश्वविद्यालयद्वारिकायाञ्च (Portal) इत्यादिषु दत्तांशानां प्रबन्धनम्, उपारोपणं च करोति।
- विश्वविद्यालयस्य आधिकारिकजालस्थलस्य प्रबन्धनम्-विश्वविद्यालयेन सह सम्बद्धानां सामान्य-सूचनानाम् अतिरिक्तं विश्वविद्यालयस्य जालस्थल-उपयोक्तृभ्यः निम्नलिखितसौविध्यानि प्रदत्तानि सन्ति।
- विश्वविद्यालयस्य जालपुटं त्रिभाषिकम् वर्तते, अर्थात् संस्कृतभाषायां, हिन्दीभाषायाम्, आङ्ग्ल-भाषायाञ्च अस्ति।
 - विकाशनम् (निविदा) आजीविका (कैरियर्) च- उद्भरणस्य/विकाशनानाम् उद्योगविज्ञापनानां प्रकाशनम्।
 - विभिन्नप्रकाराणां, पत्र-परिपत्र-अधिसूचनादीनां प्रकाशनम्।
 - ई-संसाधनम्- संकायाध्यापकानां छात्राणां च कृते जे-गेट्, शोधगङ्गा इत्यादीनां ई-संसाधनानाम्/पत्रिकाणां उपलब्धीकरणं यत् तेषां शोधकार्यस्य कृते उपयोगि स्यात्।
 - पूर्वविद्यार्थिनः पञ्जीकरणम्- विश्वविद्यालयस्य पूर्वविद्यार्थिनः जालस्थलमार्गेण स्वयमेव पञ्जीकरणं कर्तुं शक्नुवन्ति।

- प्रवेशसम्बद्धसूचना- जालस्थलप्रवेशप्रक्रियया सम्पूर्णसूचनायाः, प्रवेशपरीक्षायाः, परिचयनियमावल्याः, अन्यसम्बद्धसूचनायाः, आवेदनपत्रस्य, परिणामस्य च पूर्णं विवरणं प्रदीयते।
- जालस्थलमाध्यमेन विद्यमानाः सूचनाः- विश्वविद्यालयस्य सम्बद्धविभागानाम् आग्रहानुसारं सङ्गणककेन्द्रेण आन्तरिकरूपेण अद्यतन्यः क्रियन्ते।

घ. प्रशिक्षणं पाठ्यक्रमश्च

विभिन्नेषु विषयेषु नियमितसंगणकविषयान् अतिरिच्य संगणककेंद्रं छात्राणां, अनुसंधातृविदुषाम्, शैक्षणिक-अशैक्षणिकसहकर्मिणां शिक्षणप्रशिक्षणकार्यक्रममपि आयोजयति, येन ते संगणककौशलम् एवं विभिन्न-सॉफ्टवेयर-निमित्तं स्वकर्मणि ज्ञानं वर्धयन्तः भवन्ति।

I. प्रशिक्षणकार्यक्रमः

संगणककेंद्रेण सर्वान् सहकर्मिसदस्यानां विश्वविद्यालयनुसंधानविदुषां, तेषां संगणकियकौशले आगतानां समस्यानां समाधानप्रदाने साहाय्यं कर्तुं लघ्वधिकस्य संगणकप्रशिक्षणकार्यक्रमस्य आयोजनमकरोत्।

II. डिप्लोमापाठ्यक्रमः

संगणककेंद्रं व्यावसायिकेभ्यः छात्रेभ्यः च व्यावसायिककौशलम् एवं ज्ञानवर्धनाय तथा च विश्वविद्यालयः राजस्वोत्पन्नाय सप्ताहांते (शनिवासरे रविवासरे च) सेल्फ-फाइनेंस इति 01 वर्षीयः आंशकालिकस्य संगणकपाठ्यक्रमस्य संचालनं करोति।

ङ. सङ्गणककेन्द्रे निम्नलिखितशिक्षणोत्तरकर्मचारिणः पदस्थापिताः वर्तन्ते-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	कार्यकारिप्रबन्धकः	01
2.	सहायकपरिचरः	01
3.	तकनीकीसहायकः	02
4.	प्रयोगशालापरिचरः	01

च. भविष्ये सम्भावि

सर्वेषां विभागानां कम्प्यूटरीकरणाय विश्वविद्यालयप्रबन्धनप्रणालीसॉफ्टवेयरं (ई-समर्थगवर्नेन्स सूट् तथा आन्तरिकानुप्रयोगाः) आंशिकरूपेण विश्वविद्यालयेन कार्यान्वितम् तथा च निकटभविष्ये सङ्गणककेन्द्रं समर्थ-परियोजनां पूर्णतया कार्यान्वितं करिष्यति।

स्वास्थ्यसंरक्षणकेन्द्रम्

क. भूमिका

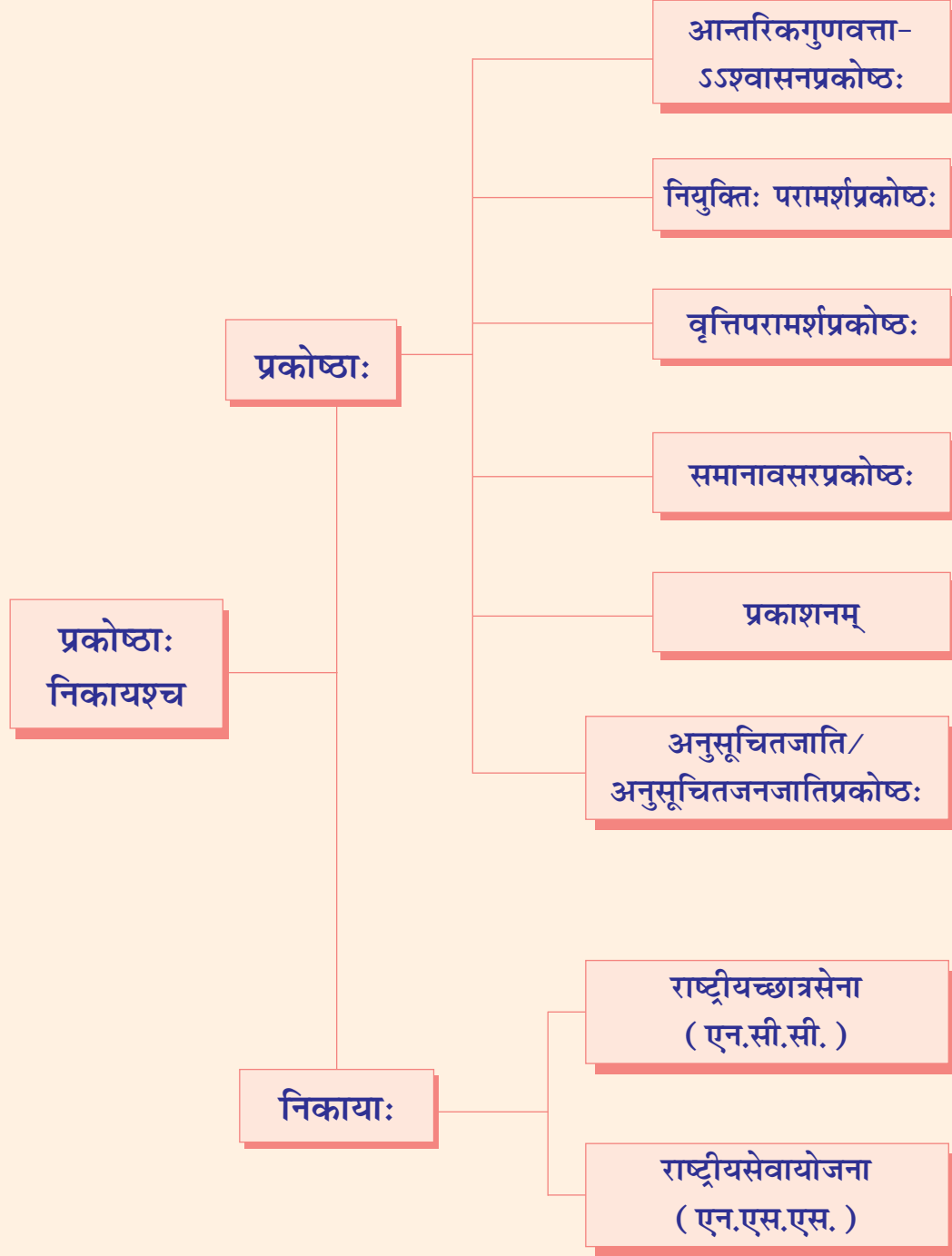
विश्वविद्यालये श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयीयस्वास्थ्यकेन्द्रं विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णकेन्द्ररूपेण कार्यं करोति, यत्र रक्तस्य, यकृतस्य, गुर्दाकार्यस्य च परीक्षणं कर्तुं सुसज्जिता अत्याधुनिकप्रयोगशाला अस्ति। अस्माकं स्वास्थ्यसेवाव्यावसायिकानां समर्पिते दले पञ्च विशेषज्ञवैद्याः सन्ति ये आयुर्वेदिकचिकित्साया सह एलोपैथिकविषये कुशलाः सन्ति, तथैव एकः चिकित्सासहायकः अपि अस्ति यः 24/7 समयेषु आपत्कालीनस्थितौ कार्यं कर्तुं प्रवीणः। अस्माकं सम्माननीयदलस्य सदस्येषु अंशकालिक-चिकित्साधिकारी डॉ. के.एल्. ठाकुरः, यः स्त्रीरोगचिकित्सकः, दन्तचिकित्सकः, आयुर्वेदिकहोमियो-पैथिक-चिकित्सा-चिकित्सकश्च विविधविशेषज्ञसमूहस्य नेतृत्वं करोति। तेषां संयुक्तविशेषज्ञता विश्वविद्यालयसमुदायस्य कृते व्यापकस्वास्थ्यसेवाः सुनिश्चिनोति। स्वास्थ्यकेन्द्रे लाभार्थिनां सौकर्यार्थं सप्ताहे द्विवारं नियमितप्रयोगशालाद्वारा प्रतिदर्शसंग्रहणस्य सौविध्यं विद्यते। एतत् समुपलब्धसौकर्यं छात्राणां, शिक्षकाणां, कर्मचारिणां च कृते विस्तरितम् अस्ति, अहोरात्रं सेवालाभः प्राप्यते। अस्माकं सौविध्यानाम् उपयोगः विश्वविद्यालयेन समये समये समीक्षितः भवति तथा च स्थापितानां नीतीनाम् अनुपालनेन च भवति।

चिकित्सकाः परामर्शसमयश्च

ख. निम्नलिखितचिकित्सकद्वारा केन्द्रमिदं सेवते

- डॉ. के.एल्. ठाकुरः (आंतरिकचिकित्सा- समयः अपराह्ण 1:00 वादनतः सायं 4:00 वादनपर्यन्तम् (सोमवासरः तः शनिवासरः))
- डॉ. मोनिकाशर्मा (स्त्रीरोगविशेषज्ञा- समयः अपराह्ण 2:00 वादनतः 3:00 वादनपर्यन्तम् (मंगलवासरः, शुक्रवासरः))
- डॉ. नवनीशमनोचा (दन्तरोगविशेषज्ञः - समयः प्रातः 11:00 वादनतः अपराह्ण 1:00 वादनपर्यन्तम् (मंगलवासरः, गुरुवासरः))
- डॉ. स्वातित्यागी (आयुर्वेदिकः - समयः प्रातः 10:30 तः सायं 5:30 वादनपर्यन्तम् (बुधवासरः))
- डॉ. वनीताकुमारः (होम्योपैथिकः - समयः प्रातः 10:30 तः सायं 5:30 वादनपर्यन्तम् (सोमवासरः))

प्रकोष्ठाः निकायाश्च

प्रकोष्ठाः निकायाश्च

आन्तरिकगुणवत्ताऽऽश्वासनप्रकोष्ठः (आईक्यूएसी)

आन्तरिकगुणवत्ताऽऽश्वासनप्रकोष्ठस्य (IQAC) स्थापना विश्वविद्यालयस्य उत्कृष्टतां प्रति प्रयत्नानाम् उपायानां च प्रसारणं सुव्यवस्थितं च कर्तुं, तथा च विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकप्रशासनिकप्रदर्शने समुन्नतिं कर्तुं जागरूक-सुसंगत-उत्प्रेरकक्रमादेशितव्यवस्थायै एका गुणवत्ता प्रणाली विकासलक्ष्येण कृता। आईक्यूएसी कुलपतेः निर्देशने कार्यं करोति तथा च गुणवत्तासंस्कृतेः अन्ताराष्ट्रीयकरणेन उत्तमप्रथानां संस्थागतीकरणेन च गुणवत्तावर्धनं प्रति संस्थागतकार्याणां उपायान् प्रवर्धयितुं भविष्यत्कार्याणां परामर्शान् ददाति। **आचार्यः देवीप्रसादत्रिपाठी (पीठाध्यक्षः, वेदवेदांगः)** आईक्यूएसी इत्यस्य निदेशको वर्तते।

अवधिमध्ये आयोजित सभा- आन्तरिकगुणवत्ताश्वासनप्रकोष्ठस्य उपवेशनम् - 01.05.2024

नियुक्तिः परामर्शप्रकोष्ठश्च

सर्वेषाम् उच्चशिक्षासंस्थानां पञ्चाङ्गे परिसरस्थापनं बहुप्रतीक्षितेषु आयोजनेषु अन्यतमम् अस्ति। नियुक्तिप्रकोष्ठः परामर्शप्रकोष्ठश्च अस्माकं छात्राणां कृते श्री.ला.बा.शा.रा.सं.वि. इत्यस्य औद्योगिकप्रतिबद्धतायाः भागोऽस्ति। एसपीओ इत्यस्य केन्द्रं छात्राणां कृते साधनानां कौशलस्य समुच्चयस्य च पूरकत्वेन सहायतां प्रदातुं भवति। तथा च अन्येषां विविधानां मृदुकौशलानां समुच्चयेन सहायताप्रदानं करोति यत् तेषां कार्यं प्राप्तुं साहाय्यं करिष्यति। प्रकोष्ठस्य आवश्यकमार्गदर्शिकाः निर्माय विश्वविद्यालयस्य छात्राणां नियुक्तेः विधीनां निर्णयाः क्रियन्ते। प्रकोष्ठः आवश्यकतानुसारं कमपि विशेषज्ञसदस्यं समावेशयितुं शक्नोति। नियुक्तिप्रकोष्ठः समुचितम् अभिलेखं रक्षति। नियुक्तिप्रकोष्ठः कार्यशालाः आयोजयति, उद्योगस्य शैक्षणिकक्षेत्रस्य च विशेषज्ञानां वार्ताम् आमन्त्रयति च। एसपीओ इति कर्मचारिणां छात्राणां च दलेन चाल्यते ये नियुक्तिसम्बद्धानां क्रियाकलापानां समन्वयस्य पालनं कुर्वन्ति। **प्रो. के. भरतभूषणः प्रकोष्ठस्य समन्वयकः** वर्तते।

वृत्तिपरामर्शप्रकोष्ठः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठस्य स्थापना 11 पञ्चवर्षीययोजनायाः अन्तर्गतत्वेन अभवत्। आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठः विविध-आर्थिक-सामाजिक-भौगोलिक-पृष्ठभूमिवतां विश्वविद्यालयच्छात्राणां व्यक्तित्वलक्षणं, संचारकौशलं च वर्धयित्वा विविध-वृत्ति-सज्जतायां साहाय्यं करोति। **प्रो. एम. जयकृष्णन् प्रकोष्ठस्य समन्वयकः** वर्तते।

समानावसरप्रकोष्ठः

भारतं विविधतायाः देशः वर्तते, अयं विविधाः जातीय-भाषिक-क्षेत्रीय-आर्थिक-धार्मिक-वर्ग-जाति-समूहानां केन्द्रं वर्तते। वर्तमानशिक्षाव्यवस्था कर्मचारिणां छात्राणां च कृते समानरूपेण व्यवहर्तुम्, तेषां जाति-वयोः, लिङ्गस्य वा विकलाङ्गतायाः वा विचारं विना समानावकाशान् प्रदातुं, उन्मुखीकर्तुं वर्तते येन तेषां विरुद्धं भेदभावो न स्यात् समानावसरश्च स्यात्। एतस्य लक्ष्यस्य प्राप्त्यर्थं श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयेन 2019

तमे वर्षे समानावसरप्रकोष्ठस्य (ईओसी) स्थापना कृता। अत्र कर्मचारिणां, विशेषतः छात्राणां कृते न्यायपूर्णः समानः अवसरः प्राप्तुं शक्यते। सर्वे अत्र समानव्यवहारस्य अपेक्षां कर्तुं शक्नुवन्ति तथा च अवैधभेदात्, उत्पीडनात् च मुक्ताः च भवन्ति। प्रो. जवाहरलाल प्रकोष्ठस्य समन्वयक वर्तते।

प्रकाशनम्

पुस्तकानां संरक्षणाय, सम्पादनाय, प्रकाशनाय च सौलभ्यं प्रदातुं शोधार्थं नामाङ्कितानां छात्राणां कृते प्रकाशन-प्रकोष्ठस्य आरम्भः कृतः वर्तते। संस्कृतभाषायाः विविधाः पुराणाः पाण्डुलिपयः प्रकोष्ठे सम्पादिताः सन्ति। प्रकोष्ठद्वारा “शोधप्रभा” इति त्रैमासिक्याः सन्दर्भित-शोध-पत्रिकायाः सम्पादनं प्रकाशनं च क्रियते, यत्र प्रसिद्धानाम् अध्येतृणां, शिक्षकाणां शोध-सहकारिणां च शोधपत्राणि च प्रकाश्यन्ते। वार्षिकशोधकार्यशालायाः आयोजनेन सह विविधविषयेषु संगोष्ठीनाम् आयोजनमपि कृतं वर्तते। यूजीसीनियमानुसारं शोधकर्तृभ्यः संशोधनविधिप्रशिक्षणं दत्तं भवति, शास्त्राध्ययनस्य विशिष्टविधिविषये अपि ज्ञानं प्रदीयते।

अनुसन्धानपत्रिकायाः ‘शोधप्रभा’याः सम्पादनं प्रकाशनञ्च।

शोधविभागस्य आचार्यशिवशङ्करमिश्रस्य अध्यक्षतायां परामर्शदातृसमित्या सम्पादकमण्डलेन च विधिवदनुशासितानां शोधलेखानां शोधप्रभायां सम्पादनं प्रकाशनञ्च कृतम्। अत्र शोधसहायकेन डॉ. ज्ञानधरपाठकेन साहाय्यं विहितम्।

शास्त्राणां संस्कृतसाहित्यस्य च संरक्षणाय प्रसारणाय च योजनाया अन्तर्गतं निम्नलिखितपुस्तकानि प्रकाशितानि सन्ति-

- I. शोधप्रभा (उत्कर्षविशेषांकः - 2024)
- II. विद्यापीठपञ्चाङ्गम् (संवत्- 2081)
- III. विश्वविद्यालयवार्ता
- IV. वास्तुशास्त्रविमर्शः 14-15 पुष्पम्

प्रकाशनानां विक्रयणम्

एम.ओ.ई.- इति पुनर्मुद्रण-योजनाया अन्तर्गतत्वेन विश्वविद्यालयेन शोधप्रभा, सुमंगली, भैषज्यज्योतिषम्, पञ्चाङ्गम्, वास्तुविमर्श इत्यादीनि विविधानि पुस्तकानि, पत्रिकाणि च प्रकाशितानि सन्ति। एतानि प्रकाशनानि विश्वविद्यालयेन न्यूनातिन्यूनमौल्येन अपि विक्रीयन्ते।

प्रकाशनानुभागे कार्यरतशिक्षणैतरकर्मचारीणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां की संख्या
1	अनुसंधानसहायकः	02
2	प्रूफ रीडर	01
3	बहुकार्य कर्मचारी	01

अनुसूचितजाति-अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः

नियुक्तेः, पदोन्नतेः, प्रवेशस्य, सहकर्म्यावासस्य आवंटनाय तथा च छात्रावासस्य आवंटनाय भारतसर्वकारस्य यूजीसी इत्यस्य च आरक्षणनीतेः कार्यान्वयनं सुनिश्चेतुम् अथ च एतदर्थं निरीक्षणाय अपि च एससी/एसटी सदस्यानां कल्याणाय विश्वविद्यालये एकस्य विशेषस्य प्रकोष्ठस्य स्थापना कृता वर्तते। प्रो. जवाहरलाल, सर्वदर्शनविभागः एससी/एसटी निमित्तं संपर्काधिकारिरूपेण कार्यरतः वर्तते। संचयपुस्तिकायामेतस्य प्रदर्शनं महत्वपूर्णं वर्तते यत् गतवर्षाणामपेक्षया SC/ST सदस्यानां शिक्षणे अशिक्षणे च कर्मचारीणाम् अपि च विभिन्नेषु पाठ्यक्रमेषु जायमाने छात्राणां नामांकनसंख्यायाः वर्धनम् अपि जातम् अस्ति।

सेलद्वारा विभिन्नशैक्षणिक-अशैक्षणिककार्यकर्तृणां रोस्टरपुस्तिकायाः अन्तिमं स्वरूपं प्रदत्तम्। विश्वविद्यालयीय-प्रशासनेन प्रकाशितानां विज्ञापनानां सम्यकरूपेण पर्यवेक्षणं विहितम्। एवं च पूर्वतनीनां रिक्तपदानां विज्ञापनाय रिकॉर्ड संस्थापितम्। SC/ST कर्मचारिसम्बन्धसाङ्ख्यिकीयवृत्तान्तं निर्मितम् अपि च मानवसंसाधनविकासमंत्रालयः, भारतसर्वकाराय यू.जी.सी. इत्यस्मै च दत्तांशः प्रस्तुतः।

शैक्षणिक-शैक्षणिकेतरपदानां विवरणम् (श्रेण्यानुसारम्)

शैक्षणिकपदानां विवरणम्

अनुमोदितपदानां सङ्ख्या	पूरितपदानां सङ्ख्या	रिक्तपदानां सङ्ख्या
139	103	36

शैक्षणिकम्	पुरुषः/महिला	सामान्यः अनु. जाति	अनु. जन जाति	अन्य वञ्चित वर्गः	दिव्याङ्ग-वर्गः	आर्थिक दुर्बल वर्गः	आहत्य	
आचार्यः (साक्षात्)	पुरुषः महिला	05 -	01 -	- -	- -	- -	06 -	
आचार्यः (सी.ए.एस. अधीनम्)	पुरुषः महिला	35 07	03 -	- -	- -	01 -	39 07	
सहाचार्यः (साक्षात्)	पुरुषः महिला	01 00	- -	- -	- -	- -	01 00	
सहाचार्यः (सी.ए.एस. अधीनम्)	पुरुषः महिला	01 01	- -	01 -	- -	- -	02 01	
सहायकाचार्यः (साक्षात्)	पुरुषः महिला	14 09	05 -	03 -	10 02	- -	34 11	
सहायकाचार्यः (सी.ए.एस. 11/12 अधीनम्)	पुरुषः महिला	- -	- -	01 -	01 -	- -	02 00	
	आहत्य	73	09	05	13	01	02	103

शिक्षणेत्तरपदेषु-आरक्षणविवरणम्

अनुमोदितपदानां सङ्ख्या	पूरितपदानां सङ्ख्या	रिक्तपदानां सङ्ख्या
136	108	28

शिक्षणेत्तरपदेषु आरक्षणविवरणम्

शिक्षणेत्तरम्	पुरुषः/महिला	सामान्यः	अनु-जाति	अनु-जन जाति	अन्य वञ्चितवर्गः	दिव्याङ्ग-वर्गः	अल्प-सङ्ख्यकः	आहत्य
'अ' वर्गः	पुरुषः	06	02	-	02	-	-	10
	महिला	02	01	-	-	-	-	03
'बी' वर्गः	पुरुषः	10	03	01	04	01 OH	-	19
	महिला	06	03	-	01	-	-	10
'स' वर्गः	पुरुषः	30	10	02	15	01 HH	-	58
	महिला	06	-	-	02	-	-	08
योगः		60	19	03	24	02	-	108

**विश्वविद्यालये अनुसूचित-अनुसूचितजनजाति-अन्यवञ्चितवर्गस्य कृते
रिक्तपदानां विवरणम् (31.03.2025 पर्यन्तम्)**

शैक्षणिकम्

क्र.सं.	पदनाम	बैकलॉग-अनुसूचितजाति- शैक्षणिकपदानां संख्या	अभिज्ञातम्	अपूरितम्	बैकलॉग-अनुसूचितजनजाति- शैक्षणिकपदानां संख्या	अभिज्ञातम्	अपूरितम्	बैकलॉग-अन्यवञ्चित- शैक्षणिकपदानां संख्या	अभिज्ञातम्	अपूरितम्
1.	आचार्यः	0	0	0	01	0	01	0	0	01
2.	सहाचार्यः	03	0	03	01	0	01	0	0	01
3.	सहायकाचार्यः	08	4	04	03	01	02	04	1	03
	योगः	11	4	07	05	01	04	06	1	05

शिक्षणेत्तरम्

क्र.सं.	पदनाम	बैकलॉग-अनुसूचितजाति- शिक्षणेत्तरपदानां संख्या	अभिज्ञातम्	अपूरितम्	बैकलॉग-अनुसूचितजनजाति- शिक्षणेत्तरपदानां संख्या	अभिज्ञातम्	अपूरितम्	बैकलॉग-अन्यवञ्चित- शिक्षणेत्तरपदानां संख्या	अभिज्ञातम्	अपूरितम्
1.	'अ' वर्गः	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	'ब' वर्गः	0	0	0	01	0	01	0	0	0
3.	'स' वर्गः (पूर्ववर्ती 'द' गुणडी-कैडरसहितम्)	0	0	0	0	0	0	02	0	02
	योगः	0	0	0	01	0	01	02	0	02

विश्वविद्यालयेन यथासमये विकलाङ्गपदानि पूर्यितुं सर्वविधाः आवश्यकताः प्रयासाः कृताः वर्तन्ते। कचित्कालं पूर्वमेव विश्वविद्यालयेन रिक्तशैक्षणिक-शिक्षणेत्तरपदसम्बन्धी विज्ञापनप्रक्रिया नूतनतया आरम्भा वर्तते। सद्यः एव, आरक्षितपदानां कृते विश्वविद्यालयद्वारा विज्ञापनसंख्या 01/2021 माध्यमेन विज्ञापितं तथा आवेदनस्य अन्तिमा तिथिः 27.7.2021 आसीत्। शिक्षणेत्तरपदानां पूर्त्यर्थं लिखितपरीक्षायाः आयोजनार्थम् इत्यस्य कृते 'राष्ट्रीयपरीक्षणएजेंसी' आवेदिता अस्ति एवं च सम्प्रति तेषाम् उत्तरस्य प्रतीक्षा अस्ति। शैक्षणिक एवं तदितरिक्तपदानां यथा शीघ्रं पूर्तिः भविष्यति इति आशासे। यदि विज्ञापनसंख्या 02/2022, 04/2022 तथा च 02/2023 इत्यनुसारं नियुक्तयः न कृताः तर्हि विशेषनियुक्त्यभियानस्यारम्भः भविष्यति।

राष्ट्रीयछात्रसेना (एन.सी.सी.)

क. राष्ट्रीयछात्रसेना (एन.सी.सी.)

एन.सी.सी छात्राः स्थापनादिवस-व्याख्यानमाला-रक्तदानशिवरादि-विविधविश्वविद्यालयीयगतिविधिषु भागं गृहीतवन्तः। एन.सी.सी छात्राः एन.सी.सी निदेशालयस्य स्वच्छभारताभियानं, एकतादिवसः, गणतन्त्रदिवसः, पूर्वशिविरम्, गणतन्त्रदिवसशिविरम्, मुख्यमन्त्रिशोभायात्राः, प्रधानमन्त्रिशोभायात्राः, युवाकार्यक्रमः अपि च चेत्यादिषु अन्यगतिविधिषु अपि भागं गृहीतवन्तः। विश्वविद्यालये एन्.सी.सी गतिविधीनां प्रभावपर्यवेक्षणाय समन्वयार्थञ्च डॉ. मीनाक्षीमिश्रः महिलावर्गस्य अधिकारिणी (लेफ्टिनेंट), डॉ. अभिषेकतिवारी, एन्.सी.सी (बालकवर्गस्य) इत्यस्य अधिकारिरूपेण च नियुक्तौ स्तः।

ख. अवधौ राष्ट्रीयछात्रसेनायाः छात्राणां प्रतिभागिता

- कैडेट-मोहिनीभारद्वाजेन 30 जुलाईमासस्य 2024 तः 15 अगस्तमासस्य 2024 पर्यन्तं लालकिलयां आयोजितस्वतंत्रतादिवसशिविरे भागः स्वीकृतः।
- 02 तृतीयवर्षस्य कैडेट्स् इत्यनेन 20 अगस्तमासस्य 2024 तः 8 सितंबरमासस्य 2024 पर्यन्तं आर्मी-अटैचमेंट-शिविरे भागः स्वीकृतः।
- 03 तृतीयवर्षस्य कैडेट्स् तथा 05 द्वितीयवर्षस्य कैडेट्स् इत्यनेन 10 सितंबरमासस्य 2024 तः 20 सितंबरमासस्य 2024 पर्यन्तं सफदरजंगमध्ये आयोजिते सीएटीसी-शिविरे भागः स्वीकृतः।
- द्वितीयवर्षस्य '02' कैडेट्स् तथा तृतीयवर्षस्य '02' कैडेट्स्-इत्यनेन 7 नवंबरमासस्य 2024 तः 18 नवंबरमासस्य 2024 पर्यन्तं 7DBN रोहिण्याम् आयोजिते ईबीएसबी-शिविरे भागः स्वीकृतः।
- कैडेट-रितुराजेन 16 दिसंबरमासस्य 2024 तः 27 दिसंबरमासस्य 2024 पर्यन्तम् त्रिपुरायायाः अगरतलायां आयोजिते शिविरे भागः स्वीकृतः।
- 30 कैडेट्स् इत्यनेन 26 जनवरी-मासस्य 2025 दिने गणतंत्रदिवससमारोहे भागः स्वीकृतः न्यायालयाय कुलपति द्वारा गार्ड ऑफ ऑनर प्रदत्ता आसीत्। ध्वजारोहणसमारोहात् अनन्तरम् राष्ट्रगानम् असीत्। गणतंत्रदिवसस्य परेड-मध्ये भाषणं, देशभक्तिगीतं विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिभ्यः तेषाम् उत्कृष्ट-योगदानाय सम्माननं च दत्तम्।
- सी-सर्टिफिकेट-परीक्षा 17 तथा 18 फरवरीमासस्य 2025 दिने आयोजिता आसीत्।
- बी-सर्टिफिकेट-परीक्षा 2 तथा 3 मार्चमासस्य 2025 दिने आयोजिता आसीत्।
- ए.एन्.ओ. लाइफ्टिनेंट डॉ. मीनाक्षीमिश्रमहोदयया 2 अक्टूबरमासस्य 2024 तः 13 अक्टूबरमासस्य 2024 पर्यन्तं आंध्रप्रदेशस्य काकीनाडायाम् आयोजितशिविरे भागः स्वीकृतः।
- ए.एन्.ओ. लाइफ्टिनेंट डॉ. मीनाक्षीमिश्रमहोदया 13 फरवरीमासस्य 2025 दिने ए.डी.जी. एन्.सी.सी. रिकमेंडेशन् मेडल् द्वारा सम्मानिता ।

- 02 CDTS अनेन 7 दिल्लीबटालियन् द्वारा मई-मासस्य 06 तः मई-मासस्य 15, 2024 पर्यन्तम् आयोजिते GD NCC, इत्यस्य नवदेहल्याः CATC इत्यस्य शिबिरे भागः स्वीकृतः, अस्मिन् CDT प्रांशुशुक्लामहोदयेन सामाजिकविज्ञाने रजतपदकं जितम्।
- 04 CDTS इत्यनेन 20 जूनमासस्य 2024 दिनाङ्के रोहिण्यां NCC भवने 3DGBN द्वारा आयोजिते योग प्रतियोगितां भागः स्वीकृतः, अस्मिन् SGT आनंदकुमारदुबे प्रतिष्ठितप्रतियोगितायां सुवर्णपथकं जीतवान्, तथा च JUO अजयकुमारदुबे ब्रॉन्ज-मेडल जीतवान्।
- 10 CDTS अनेन 7DBN द्वारा च NCC भवने, नवदेहल्याः रोहिण्याम् आयोजिते अंतर्राष्ट्रीययोगदिवसकार्यक्रमे भागः स्वीकृतः।
- 16 CDTS अनेन जुलाई-मासस्य 13 तः जुलाई-मासस्य 22, 2024 पर्यन्तम् आयोजितवार्षिक-प्रशिक्षणशिबिरे भागः गृहीतः तथा च सर्वश्रेष्ठ-कैडेटरूपेण 1 स्वर्णपदकं, सामाजिकविज्ञाने 1 स्वर्णपदकं, टेंट-पिचिंग-इत्यस्मिन् 1 रजतपथकं अपि च सामूहिकगीतगानप्रतियोगितायां 1 रजतं च जितम् आसीत्।
- 5 CDTS अनेन अगस्तमासस्य 1 तः अगस्तमासस्य 15, 2024 पर्यन्तं लालकिलायां स्वतंत्रतादिवस-शिबिरे भागः गृहितः।
विश्वविद्यालयस्य कैडेट्स-द्वारा अगस्त-मासस्य 15, 2024 दिनाङ्के SLBSNS विश्वविद्यालयस्य माननीयकुलपतिभयः गार्ड-ऑफ-ऑनर- लब्धं तथा च कैडेट्स इत्यस्य कृते रैंक प्राप्तम्।
- SGT- आनंदकुमारदुबे इत्यस्य कृते सितंबर-मासस्य 19, 2024 दिनाङ्के समूह-C नवदेहल्यां सफदरजंगएन्क्लेव इत्यस्य मुख्यालये, ADG दिल्ली DTE तः च अवार्डऑफ् एक्सीलेन्स् इति लब्धम्।
- 8 CDTS इत्यनेन अक्टूबर-मासस्य 5 तथा 6, 2024 दिनाङ्के दिल्लीकैट् इत्यत्र स्थितस्य हरबख्शास्टेडियम् इत्यस्मिन् आयोजिते प्लेटिनम् जुबली, ट्यूटोरियल् आर्मी मेले इत्यस्मिन् भागः गृहीतः।
- 10 CDTS इत्यनेन अक्टूबर-मासस्य 15 तः नवंबर-मासस्य 6, 2024 पर्यन्तम् आयोजिते JLN हॉकी-टूर्नामेंट् 2024 इत्यस्मिन् भागः स्वीकृतः।
- 4 CDTS इत्यनेन नवंबर-मासस्य 7 तः नवंबर-मासस्य 18, 2024 पर्यन्तं 7 DBN द्वारा रोहिण्याम् आयोजितस्य EBSB इत्यस्य शिबिरे भागः स्वीकृतः, अस्मिन् LCPL राधेमोहनमिश्रः टग ऑफ वॉर इत्यस्मिन् रजतपदकं जीतवान् तथा च तेन नृत्यप्रतियोगितयाम् अपि भागः स्वीकृतः।
- CSM शेखरचमोली, CQMS रोहितकुमारः, SGT आलोकमिश्रः त्रयः इत्येते नवंबर-मासस्य 16 तः नवंबरमासस्य 24, 2024 दिनाङ्कपर्यन्तम् गुजरातस्य राजपीपलायाः सरदारपटेलनर्मदाट्रेकिंग-शिबिराय अगच्छन्।
- 12 CDTS इत्यनेन जनवरी-मासस्य 2 तः जनवरी-मासस्य 13, 2025 दिनाङ्कपर्यन्तम् असमस्य डिब्रूगढे NER EBSB शिबिरे भागः गृहीतः, तथा च उत्तरपूर्वीक्षेत्रस्य संस्कृति-भाषा-जीवनशैलीनां विषये ज्ञातम्।

- मार्चमासस्य 4, 2025 दिनाङ्के महाराजा-अग्रसेन-इंस्टीट्यूट-ऑफ-टेक्नोलॉजी-महाविद्यालये एकस्मिन् फेस्ट-मध्ये JUO अजयकुमारदुबे बेस्ट-कैडेट् प्रतियोगितायां द्वितीयस्थाने तथा च SLBSNSU कृते वॉलीबॉलप्रतियोगितायां द्वितीयस्थानं च लब्धम्।
- NCC B सर्टिफिकेट-परीक्षा मार्च-मासस्य 1 तथा च 2, 2025 दिनाङ्के आयोजिता तथा च अस्मिन् 20 कैडेट्स् भागः गृहीतः।

राष्ट्रीयसेवायोजना (एन.एस.एस.)

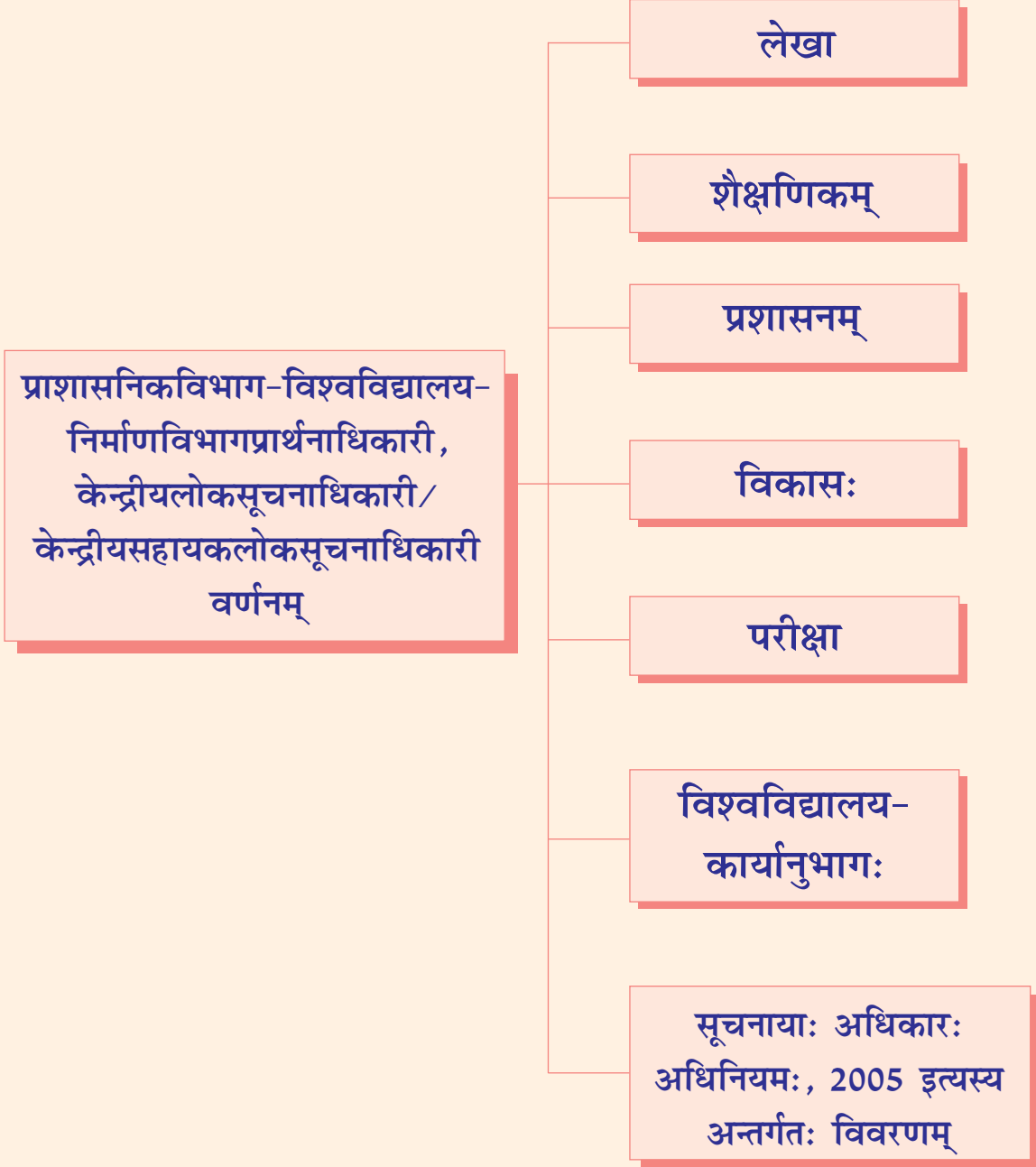
क. राष्ट्रियसेवायोजनायाः विषये

विश्वविद्यालयस्य राष्ट्रियसेवायोजना एतादृशकार्यक्रमाणाम् आयोजनं करोति येषु एतस्याः स्वयंसेवकाः भागं गृह्णन्ति तथा च तत्कालसमुदायं सेवन्ते। अत्र रक्तदानशिबिरैः सह अनेके अभिमुखीकरण-जागरूकता-कार्यक्रमाः अपि आयोजिताः सन्ति। अनया आपदासु निवारणकार्याणि अपि क्रियन्ते, विशेषशिबिराणाम् आयोजनं च क्रियते। विश्वविद्यालये एन् एस् एस्-क्रियाकलापानाम् प्रभावपर्यवेक्षणाय समन्वयाय च डॉ. सौरभ-दुबे एन् एस् एस्-अन्वितौ एसोसिएट् एनएसएस-कार्यक्रम-अधिकारी अस्ति।

ख. अवधौ राष्ट्रियसेवायोजनायाः स्वयंसेवकानां सहभागिता

- मतदाता-जागरूककार्यक्रमस्य आयोजनम् 01.05.2024
- विश्वपर्यावरणदिवसस्य आयोजनम् 05.06.2024
- स्वच्छता-पक्षस्य प्रथमचरणस्य आयोजनम् 01.09.2024-15.09.2024
- स्वच्छता-पक्षस्य द्वितीयचरणस्य आयोजनम् 27.09.2024
- स्वच्छता-पक्षस्य तृतीयचरणस्य आयोजनम् 30.09.2024
- स्वच्छता-पक्षस्य आयोजनम् 02.10.2024
- 'एक पेड़ मां के नाम' इति कार्यक्रमस्य आयोजनम् 22.10.2024

प्राशासनिकविभाग-विश्वविद्यालयनिर्माणविभाग-
प्रार्थनाधिकारी, केन्द्रीयलोकसूचनाधिकारी/
केन्द्रीयसहायकलोकसूचनाधिकारी वर्णनम्

अनुभागाः विश्वविद्यालय-कार्यनुभागाश्च

लेखा

लेखाविभागः वित्तपदाधिकारिणः अधीनं कार्यं करोति। अस्मिन् उपकुलसचिवः, सहायककुलसचिवः, अनुभागाधिकारी, सहायकः, वरिष्ठलिपिकः/कोषाध्यक्षः, कनिष्ठलिपिकः च कार्यरताः सन्ति। विश्वविद्यालयः विश्वविद्यालयानुदानायोगाद् अनुदानं प्राप्नोति। विश्वविद्यालयस्य दैनन्दिनकार्ये लेखाविभागस्य महती भूमिका अस्ति। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयाय अनुदानं विश्वविद्यालयानुदानायोगेन सामान्यतया (1) वेतनम्, (2) आवर्ती (3) मूलधनम् चेति त्रयाणां शीर्षकाणाम् अन्तर्गतं स्वीकृतं भवति। लेखाविभागस्य कार्याणि अधिककुशलरूपेण प्रबन्धयितुं काश्चन समितयः निर्मिताः सन्ति। अत्र द्वे महत्त्वपूर्णैः समित्यौ स्तः- 1. वित्तसमितिः 2. निवेशसमितिश्च। विश्वविद्यालयस्य लेखाविभागः अतीव प्रगतिशीलः पूर्णतया सङ्गणकीकृतः च अस्ति।

यत्र एतद्द्वयं महत्त्वपूर्णम् अस्ति।

1. वित्तसमितिः
2. निवेशसमितिः

विश्वविद्यालयस्य लेखाविभागः प्रगतिशीलः सङ्गणकाधारितः च अस्ति।

लेखानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति :-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	वित्ताधिकारी	01
2.	उपकुलसचिवः	01
3.	सहायकः कुलसचिवः	01
4.	अनुभागाधिकारी	01
5.	सहायकः	03
6.	वरिष्ठलिपिकः	01
7.	कनिष्ठलिपिकः	02
8.	बहुकार्यकर्मचारी	01
	योगः	11

शैक्षणिकम्

विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकविभागस्य उद्देश्यं शैक्षणिकक्रियाकलापानां सौविध्यकरणं भवति। विश्वविद्यालयस्य विविधपाठ्यक्रमेषु, कार्यक्रमेषु, अन्येषु च सम्बद्धेषु विषयेषु छात्राणां नामाङ्कनस्य सौविध्यं चास्ति। अयं विभागः अध्ययनस्य अनेकक्षेत्रेषु छात्रपरामर्शदानेन संकायस्य सहायतां कर्तुं समर्थः अस्ति। शैक्षणिकविभागः विभिन्नेषु पाठ्यक्रमेषु, कक्षासु, विषयेषु च छात्रनामाङ्कनस्य सूचनां, विवरणं प्रदातुं तथा च विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकक्रियाकलापयोः भागं गृहतां छात्राणां कृते परामर्शं प्रदातुं उत्तरदायी अस्ति। अयम् अनुभागः छात्राणाम् उपस्थितेः निरीक्षणम्, तस्याः विस्तृतसूचेः संरक्षणं च करोति।

शैक्षणिकानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति -

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायकः कुलसचिवः	01
2.	अनुभाग-अधिकारी	01
3.	सहायकः	01
4.	वरिष्ठलिपिकः	02
5.	बहुकार्यकर्मचारी	02
योगः		07

राष्ट्रीयपरीक्षणसंस्थायाः (NTA) माध्यमेन प्रवेशः

स्नातक-स्नातकोत्तरकार्यक्रमेषु प्रवेशार्थं राष्ट्रिय-परीक्षण-संस्था (NTA) प्रवेशपरीक्षायाः संचालनं कृतम्।

प्रशासनम्

प्रशासनिककार्यस्य सुचारुरूपेण कार्यं सुनिश्चित्य खण्डत्रयेषु विश्वविद्यालयप्रशासनस्य वर्गीकरणं कृतम्। प्रत्येकखण्डस्य संक्षिप्तवर्णनं अधः प्रदत्तम्-

प्रशासनम् I (शैक्षणिकम्)

प्रशासनं (I) (शैक्षणिकम्) विश्वविद्यालयस्य महत्वपूर्णः अनुभागः अस्ति, यः कुलसचिवस्य निर्देशने स्वकर्तव्यं निर्वहति। अयम् अनुभागः मुख्यतया विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः-2020 इत्यस्य च नियमविनियमानाम् अनुपालनेन विश्वविद्यालयशिक्षकप्रशिक्षकाणां नियुक्तिसम्बद्धानां कार्याणाम् उत्तरदायित्वं निर्वहति।

प्रशासनानुभागे-I कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति -

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायकः कुलसचिवः	01
2.	अनुभागाधिकारी	01
3.	सहायकः	01
4.	वरिष्ठलिपिकः	01
5.	कनिष्ठलिपिकः	01
6.	बहुकार्यकर्मचारी	01
योगः		06

शिक्षणेतरकर्मचारिणां कृते अनुभागेन निम्नलिखितकार्यशालाः आयोजिताः

क्र.सं.	दिनांक	विषयः	प्रतिभागिनः
1.	6.6.2024	एडमिनिस्ट्रेशन वर्क में प्रेरणा, प्रोत्साहन पुरस्कार की भावना राजभाषा का कार्यान्वयन राजभाषा : एडमिनिस्ट्रेशन वर्क	56
2.	24.6.2024	आशुभाषणप्रतियोगिता	22
3.	26.6.2024	निबंध लेखन प्रतियोगिता : नेशनल करियर के लिए हिंदी वर्क, हेल्प	16
4.	18.9.2024	कौशल विकास की भारतीय भाषा की भूमिका	71
5.	23.12.2024	देवनागरी लिपि का निर्माण : प्रशासनिक हिंदी	40
6.	25.3.2025	टेक्निकल सब्जेक्ट में हिंदी मीडियम या प्रयोग	29

प्रशासनम्-II (शैक्षणिकेतरम्)

प्रशासनानुभागः - II विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णः भागः अस्ति, यः कुलसचिवं कुलपतिं च प्रति प्रतिवेदनं प्रददाति। अयम् अनुभागः विश्वविद्यालये निवृत्तिवेतनधारकसहितानां शिक्षणेतरकर्मचारिसेवासम्बद्धानां सर्वेषां विषये निर्वहति। संस्कृतविश्वविद्यालयस्य 2020 तमवर्षस्य अधिनियमानुसारं विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं यूजीसी एवं भारतसर्वकारस्य नियमान् नीतिः च तदा तदा प्रकाशयति गृह्णाति च। सम्प्रति विश्वविद्यालये 136 शिक्षणेतरपदानि स्वीकृतानि सन्ति, तेषु 111 कर्मचारिणः कार्यरताः सन्ति।

प्रशासनानुभागे- II कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायककुलसचिवः	01
2.	अनुभागाधिकारी	01
3.	वरिष्ठलिपिकः	01
4.	कनिष्ठलिपिकः	01
	योगः	04

प्रशासनम्-III (सामान्यप्रशासनम्)

सामान्यप्रशासनानुभागः स्वकर्तव्यानामाधारेण सम्पूर्णविश्वविद्यालयाय प्रशासनिकं तार्किकञ्च साहाय्यं प्रददाति। अनुभागः कुलसचिवस्य पर्यवेक्षणे मार्गदर्शने च कार्यं करोति। अयं सर्वेषां शैक्षणिक-शैक्षणिकेतर-कर्मचारिणां दैनन्दिन-आवश्यकताः पूरयति, एवञ्च तेभ्यः तदनुसारं सम्बद्धकार्यालयानां सुचारुकार्याणां सौविध्यं प्रददाति।

अयमनुभागः सामान्यप्रशासनसुरक्षासेवाः, भण्डारस्य क्रयणं, भारतसर्वकारस्य विभिन्नसामुदायिक-मुख्यकार्यक्रमाणां कार्यान्वयनं करोति। एवञ्च उत्सव-वैधानिकविषय-आवासविनियोग-चिकित्साप्रतिपूर्त्यादिषु विषयेषु विविधसर्वकारीयनिजसंस्थानां समन्वये अपि महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वहति। सामान्यप्रशासनानुभागस्य नेतृत्वं सहायक-कुलसचिवः (जीएडी) करोति यः अनुभागाय वितरितानां कर्तव्यानां दायित्वानाञ्च निरीक्षणं करोति। सामान्यप्रशासनानुभागः विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां शैक्षणिक-शैक्षणिकेतर-समुदायानां कृते समग्रसेवा-सौविध्यसमन्वयान्वितरूपेण कार्यं करोति।

प्रशासनानुभागे-III कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायकः कुलसचिवः	01
2.	अनुभागाधिकारी	01
3.	वरिष्ठलिपिकः	01
4.	बहुकार्यकर्मचारी	01
	योगः	04

विकासानुभागः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य विकासानुभागस्य स्थापना विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां प्रस्तावानां, कार्यक्रमणाम्, उपक्रमाणां च आयोजनस्योद्देश्येन कृता। विकासानुभागाय समग्रविकासस्य विश्वविद्यालयवार्षिकरणनीतिसञ्चालनयोजनानां प्रभाविकार्यनीतीनां परिचालनयोजनानाञ्च, प्रभाविकार्यान्वयनस्य कार्यं प्रदत्तम्। येन विश्वविद्यालयस्य दीर्घकालीना दृष्टिः परिभाषिता भवेत्। अयमनुभागः विविधनिर्णयस्वीकरण-प्रक्रियायां साहाय्यं करोति येन शैक्षणिकक्षेत्रैः सहैव प्रशासनिकक्षेत्रेष्वपि उपलब्धयः प्राप्येरन् तद्दृढाश्च भवेयुः। अस्मै अनुभागाय आन्तरिकगुणवत्ताऽऽश्वासनप्रकोष्ठ (आईक्यूएसी) सचिवालयनिबन्धनस्य, विश्वविद्यालयानु-दानायोग-विशेषसहायताकार्यक्रमस्य (एसएपी) क्रियान्वितीकरणनिरीक्षणयोः, विविधस्ववित्तपाठ्यक्रमेषु धनप्रबन्धनस्य, विश्वविद्यालयेषु संगोष्ठीनां/सम्मेलनानां आयोजनस्य अन्येषां प्रमुखाणां कार्यक्रमणां वार्षिकप्रतिवेदनसञ्जीकरणस्य च विविधदायित्वानि प्रदत्तानि। विकासानुभागः कर्मचारिभ्यः छात्रेभ्यश्च चिकित्सासौविध्यानां, भोजनशालासौविध्यानां, राष्ट्रियसेवायोजनायाः (एनएसएस), विश्वविद्यालयस्य अन्यासां संस्थानाम् (एजेसी) संस्थानानां विश्वविद्यालयस्य भूमिगतस्थानस्य, संगोष्ठीभवनानां, व्याख्यानप्रकोष्ठानाञ्च वितरणस्य, स्वास्थ्यरक्षणान्वितेः-कार्याणामपि संरक्षणं करोति। विकासानुभागः कुलसचिवस्य पर्यवेक्षणे मार्गदर्शने च कार्यं करोति। विकासानुभागस्य नेतृत्वम् उपकुलसचिवः (लेखः विकासश्च) करोति, यः अनुभागाय वितरितानां कर्तव्यानां दायित्वानाञ्च निरीक्षणं करोति।

विकासानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	उपकुलसचिवः	01
2.	सहायककुलसचिवः	01
3.	निजीसचिवः	01
	योगः	03

परीक्षानुभागः

परीक्षाविभागेन षण्मासिकप्रणाल्याः माध्यमेन नियमितकक्षाणाम् अंशकालिकपाठ्यक्रमाणाञ्च वर्षे द्विवारं परीक्षाः आयोज्यन्ते। छात्राणाम् आवेदनपत्रपूरणादारभ्य परीक्षापरिणामस्य घोषणां यावत्, सर्वाणि कार्याणि क्रियन्ते, अंकपत्रवितरणम्, अस्थायिप्रमाणपत्रवितरणं, दीक्षान्तसमारोहे उपाधिवितरणं चेत्यादीनां कार्याणाम् उत्तरदायित्वम् अस्ति।

परीक्षानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	परीक्षानियन्त्रकः	01
2.	उपकुलसचिवः	01
3.	अनुभागाधिकारी	01
4.	सहायकः	01
5.	वरिष्ठलिपिकः	01
6.	कनिष्ठलिपिकः	02
7.	बहुकार्यकर्मचारी	04
	योगः	11

विश्वविद्यालयकार्यानुभागः (यू.डब्ल्यू.डी.)

भूमिः भवनं च

विश्वविद्यालयनिर्माणविभागेन विश्वविद्यालयपरिसरस्य अधोलिखितभूमेः भवनस्य च रक्षणं क्रियते।

विश्वविद्यालयपरिसरः दक्षिण्यां देहल्यां शहीदजीतसिंहमार्गे कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रे 10.65 एकड़क्षेत्रे लघुभूखण्डे स्थितोऽस्ति। अयं विश्वविद्यालयपरिसरः भारतीयप्रौद्योगिकिसंस्थानं, राष्ट्रियशैक्षिकानुसन्धान-प्रशिक्षणपरिषद्, राष्ट्रियशैक्षिक-योजनाप्रशासनविश्वविद्यालयः, भारतीयविदेशव्यापारसंस्थानं, आईएमआई, जवाहरलालनेहरूविश्वविद्यालयः, आईएसआई, केन्द्रीयविद्यालयसंघटनम् चेत्यादीनाम् अन्येषां राष्ट्रियान्ता-राष्ट्रियशैक्षणिकसंस्थानानां पार्श्वे प्रमुखभूमौ स्थितोऽस्ति।

अयं परिसरः सौविध्यजनकस्थाने स्थितोऽस्ति। सम्यग्रीत्या युक्तोऽस्ति। सम्यग्रूपेण प्रबन्धितोऽस्ति। एवञ्च अस्य संरक्षणं सम्यक् रूपेण कृतोऽस्ति। अष्टावासीयभवनेषु एकः विश्रामालयः, एकः छात्राणां छात्रावासः विद्यते, यस्मिन् चत्वारि शैक्षणिकभवनानि च सन्ति। सर्वाणि भवनानि राजमार्गेण सह सम्यक्तया संयुक्तानि सन्ति। परिसरे अनेकानि लघूनि उद्यानानि यथा विश्रान्तिवाटिका स्वर्णजयन्ती-उद्यानञ्च विद्यन्ते। उपयुक्तबाह्यप्रकाशव्यवस्थां सुनिश्चेतुं परिसरे उच्चद्रव्यमानप्रकाशप्रणालीनामुपयोगः क्रियते। परिसरे एका वेधशाला विद्यमाना अस्ति यत्र अनेकानि यन्त्राणि निर्मितानि सन्ति, अत्र अहोरात्रं समेषां राशीनां विषये समयेन विश्वविद्यालयीयाचार्यैः शोधः कार्यते। अन्येभ्यः परिसरेभ्यः अपि अनेकवारम् इमां वेधशालां द्रष्टुं जनाः आगच्छन्ति।

विश्वविद्यालये चत्वारि शैक्षणिकभवनानि -

1. **शैक्षिकसदनम्** - इदमत्यन्तं पुरातनं द्वितलयुक्तं भवनमस्ति। शैक्षिकानुसन्धानविभागः पुस्तकालय-विभागश्च अस्मिन्नेव स्थितोऽस्ति। अस्मिन्नेव भवने दर्शनशास्त्रसङ्कायस्य साहित्यसंस्कृतिसङ्कायस्य च विभागाः सन्ति।
2. **सारस्वतसाधनासदनम्** - इदं पञ्चतलयुक्तं भवनमस्ति। अस्मिन् भवने एका उन्नयनी (Lift) अस्ति। अत्रैव कुलपतिसचिवालयः, सङ्गणकप्रयोगशालासहितानि सङ्गणककेन्द्राणि, सङ्गोष्ठीप्रकोष्ठाः (वाचस्पतिसभागारः) समितिप्रकोष्ठाः च स्थिताः सन्ति।
3. **बृहस्पतिभवनम्** - इदं द्वितलयुक्तं भवनं विद्यते। अस्मिन् वेदपौरोहित्यविभागाः सन्ति। अस्मिन्नेव परिसरे एका कर्मकाण्डप्रयोगशालाऽपि अस्ति। छात्रान् अधिगमाय इष्ट-योगप्रयोगशाला निर्मिता अस्ति।
4. **स्वर्णजयन्तीसदनम्** - इदं पञ्चतलयुक्तं भवनमस्ति। अस्मिन् भवने तिस्रः उन्नयन्यः (Lifts), चत्वारि सोपानानि च सन्ति। अस्य भवनस्य निर्माणम् उपनियमानामनुसारेण कृतम्। अस्मिन् भवने प्रशासनविभागाः यथा प्रशासनं, वित्तं, शैक्षणिक-विकासः, सांख्यिकीयप्रकोष्ठः, केन्द्रियभण्डारः चेत्यादयः सन्ति। कुलसचिवस्य, वित्ताधिकारिणः कुलानुशासकानाञ्च कार्यालयाः अपि अत्रैव सन्ति। सहैव ज्योतिष-वास्तुशास्त्र-व्याकरण-धर्मशास्त्र-शैक्षणिकविभागाः, शिक्षाशास्त्रविभागः, समिति-प्रकोष्ठः, शिक्षणाधिगमकेन्द्रमित्यादयः अपि अस्मिन्नेव भवने विद्यन्ते।

इतोऽपि विश्वविद्यालयकार्यविभागे विश्वविद्यालयपरिसरे अधोलिखितानां संरचनानां विकाससम्बद्धानि नूतनानि कार्याणि कृतानि। यथा-

वास्तुशिल्पयोजनानामनुमोदनाधारेण सीपीडब्ल्यूडी इत्यनेन निम्नलिखितानां तिसृणां भवनपरियोजनानां कृते संशोधितानुमानितप्रस्तावाः प्रस्तुताः-

1. बालकच्छात्रावासनिर्माणाय- रु. 56,88,12,600/-
2. बालिकाछात्रावासनिर्माणाय- रु. 35,40,52,200/-
3. शिक्षासदननिर्माणाय- रु. 162,33,10,000/-
4. सञ्चालनसंरक्षणभ्याम् - रु. 25,32,29,661/-

विश्वविद्यालयस्य प्रबन्धनसमित्या (बीओएम) एतेषामनुमानानां कृते स्वीयानुमतिः प्रदत्ताऽस्ति। प्रस्तावः शिक्षामन्त्रालयाय प्रेषितः।

अधोलिखितशिक्षणेतरकर्मचारिणः विश्वविद्यालयनिर्माणविभागे कार्यरताः सन्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	कार्यकारिणी-अभियन्ता	01
2.	सहायकाभियन्ता	01
3.	कनिष्ठाभियन्ता	02
4.	वरिष्ठलिपिकः	01
5.	विद्युत्कारः	01
6.	कनिष्ठलिपिकः	02
7.	बहुकार्यकर्मचारी	05
	योग	13

केन्द्रीयलोकसूचनाधिकारी/केन्द्रीयसहायकलोकसूचनाधिकारी (सूचनायाः अधिकारः अधिनियमः, 2005 इत्यस्य अन्तर्गतः) इत्यस्य विवरणम्

सूचनायाः अधिकाराधिनियमः, 2005 इत्यस्य प्रभाविकार्यान्वयनार्थं विश्वविद्यालयस्य निम्नलिखित-कर्मचारिणः, अधिकारिणः केन्द्रीयजनसूचनाधिकारिणः (CPIO)/केन्द्रीयसहायकजनसूचनाधिकारिरूपेण नामाङ्कितः सन्ति।

क्र.सं.	नाम, पदनाम एवं सम्पर्क सूत्रम्	पदस्य नाम	सूचनायाः क्षेत्रम्
1.	श्री संतोषकुमारश्रीवास्तवः वित्ताधिकारि कुलसचिवः च (प्रभारी) 011-46060567 fo@slbsrsv.ac.in	प्रार्थनाधिकारी	कोऽपि जनः यः सी.पी.आई.ओ./सी.ए.पी.आई.ओ. तः निर्दिष्टसमये सूचनां/उत्तरम्/निर्णयं न प्राप्नोति च यदि स पीडितः तर्हि आर.टी.आई 2005 वर्षस्य अधिनियमानुसारं प्रार्थनाधिकारिणे प्रार्थनां कर्तुं शक्नोति।
2.	श्री अजयकुमारटण्डनः, उपकुलसचिवः (लेखा एवं विकासः) 011-46060521 tandon@slbsrsv.ac.in	पारदर्शिताधिकारी	सूचनाः वेबसाइटमध्ये प्रकाशन (अपलोड) सम्बद्धपारदर्शिता।
3.	श्री बनवारीलालवर्मा प्रणालीप्रबन्धकः 011-46060616 bl.varma@slbsrsv.ac.in	नोडल अधिकारी एवं केन्द्रीयसहायक- जनसूचनाधिकारी	सूचनायाः अधिकाराधिनियमः, 2005 तमवर्षस्य प्रदत्तानां नोडल अधिकारी और केन्द्रीय-सहायकजन-सूचनां कृते अधिकारिणां कर्तव्यानि तथा उत्तरदायित्वम्।
4.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः पीठप्रमुखः, पुराणविद्या 011-46060518 shitla@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	पुराणविद्यापीठसम्बद्धाः सूचनाः।
5.	प्रो. ए.एस.आरावमुदन्, पीठप्रमुखः, दर्शनपीठम् 011-46060623 arvamudan@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	दर्शनपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
6.	प्रो. मीनू कश्यपः, पीठप्रमुखा, आधुनिकविषयः एवं निदेशिका, महिला-अध्ययनकेन्द्रम् 011-46060527 minu@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	आधुनिकविषयपीठसम्बद्धाः सूचनाः।

7.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी पीठप्रमुखः, वेदवेदांगः एवं निदेशकः, आई.क्यू.ए.सी. 011-46060643 devi@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	वेदवेदांगपीठसम्बद्धाः सूचनाः। आंतरिकगुणवत्ताप्रकोष्ठसम्बद्धाः सूचनाः। एंटी-रैगिंग-प्रकोष्ठसम्बद्धाः सूचनाः।
8.	प्रो. कल्पना जैनः, पीठप्रमुखा, साहित्य-संस्कृतिः 011-46060518 kalpana@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	साहित्य-संस्कृतिपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
9.	प्रो. रचनावर्मा मोहनः, पीठप्रमुखा, शिक्षा 011-46060636 rachna@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	शिक्षापीठसम्बद्धाः सूचनाः।
10.	प्रो. नीलमठगोला संपर्क-अधिकारी-आरक्षणप्रकोष्ठः (अनुसूचित-जनजातिप्रकोष्ठः) 011-46060621 neelam@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	अनुसूचित-जनजातिप्रकोष्ठसम्बद्धाः सूचनाः।
11.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः, विभागाध्यक्षः, शोधविभागः एवं छात्रकल्याणपीठप्रमुखः 011-46060609 sankar@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	शोध-प्रकाशनविभागसम्बद्धाः सूचनाः। छात्रकल्याणपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
12.	प्रो. वीरसागरजैनः विभागाध्यक्षः, योगविज्ञानम् 011-46060560 veersagar@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	योगविज्ञानविभागसम्बद्धाः सूचनाः।
13.	प्रो. के. भरतभूषणः आचार्यः एवं नोडल-अधिकारी, आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठः 011-46060689 bharat@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठसम्बद्धाः सूचनाः।
14.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा, मुख्यसतर्कता अधिकारिणी 011-46060668 diwakardutt@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	सतर्कतासम्बद्धाः सूचनाः।

वार्षिकप्रतिवेदनम् 2024-2025
श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

15.	प्रो. जगदेवकुमारशर्मा प्रमुखः (हिन्दी राजभाषासमितिः) 011-46060525 jagdev@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	केन्द्रीयराजभाषासम्बद्धाः सूचनाः।
16.	प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः आचार्या, निदेशिका (शिक्षण-अधिगम-केन्द्रम्) 9811580637 amita@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	PMMMNMTT (TLC) परियोजनासम्बद्धाः सूचनाः।
17.	प्रो.सुमनकुमारझा, आचार्यः एवं नोडल-अधिकारी (सी.सी.सी.) 011-46060546 suman@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	स्थाननप्रकोष्ठसतर्कतासम्बद्धाः सूचनाः।
18.	प्रो. सुन्दरनारायणझा, आचार्यः एवं छात्रावास-अधिष्ठाता 011-46060353 sunder@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	छात्रावाससम्बद्धाः सूचनाः।
19.	डॉ. मनोजकुमारमीणा, सहाचार्यः (शारीरिकशिक्षा) 011-46060528 manoj@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	शारीरिकशिक्षा / क्रीडागतिविधिः / व्यायामशालासम्बद्धाः सूचनाः।
20.	डॉ. अभिषेक तिवारी सहाचार्यः, एन.सी.सी. प्रमुखः 011-46060608 abhishek@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	एन.सी.सी. छात्रवर्गसम्बद्धं परिज्ञानम्।
21.	डॉ. सुरेन्द्रमहतो, सहायकाचार्यः (शिक्षाशास्त्रम्) एवं सम्पर्काधिकारी (ओ.बी.सी) 011-46060637 mahto@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	सम्पर्काधिकारी (ओ.बी.सी) इत्यनेनसे सम्बद्धाः सूचनाः।
22.	डॉ. मीनाक्षी मिश्रा सहायकाचार्या एवञ्च एन.सी.सी. प्रमुखाः (छात्रावर्गः) 011-46060525 meenakashi_dharm@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	एन.सी.सी. छात्रावर्गसम्बद्धं परिज्ञानम्।

23.	डॉ. कान्ता उप-कुलसचिवः (परीक्षा) 011-46060520 kanta@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	परीक्षाविभागसम्बद्धं परिज्ञानम्।
24.	श्री रमाकान्त उपाध्यायः, कार्यकारी-अभियन्ता (सिविल) 011-46060323 ramakant@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन सूचनाधिकारी	अभियान्त्रिकीविभागसम्बद्धाः सूचनाः।
25.	श्री राजेशकुमारपाण्डेयः सहायक-पुस्तकालयाध्यक्षः 011-46060531 rajeshpandey@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	पुस्तकालयसम्बद्धाः सूचनाः।
26.	श्रीमति सुषमाडेमला, सहायक-कुलसचिवा (लेखा) 011-46060559 sushma@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	लेखा एवं वित्तानुभागसम्बद्धाः सूचनाः।
27.	श्री सुच्चासिंहः सहायक-कुलसचिवः (शैक्षणिक) 011-46060548 sucha@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	शैक्षणिकानुभागः, छात्राणां संबंधितविषयाः तथा एससी/एसटी/ओबीसी/पीएच आदि सम्बद्धसूचनाः।
28.	श्री मञ्जीतसिंहः सहायक-कुलसचिवः (सामान्य प्रशासन-II, जी.ए.डी. एवं एस.सी./एस.टी. प्रकोष्ठः) 011-46060556 manjit@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	1. गैर-शैक्षणिकविभागसम्बद्धाः तथा जनसूचनाधिकारविषयसम्बद्धसूचनाः। 2. मन्त्रालयः/यूजीसी के सांसदीयप्रश्न, कोर्ट केस तथा चयन आदि सम्बद्धाः सूचनाः।
29.	श्रीमती भारतीत्रिपाठी सहायक-कुलसचिवा (प्रशासन-I) 011-46060501 bharti.tripathi@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	1. शैक्षणिकविभाग एवं जनसूचनाधिकार सम्बद्धसूचनाः। 2. मन्त्रालय/यू.जी.सी. के सांसदीयप्रश्न-कोर्ट, हिंदी-राजभाषा तथा चयनादि-सम्बद्धसूचनाः।
30.	श्रीराजेशकुमारः सहायक-कुलसचिवः (विकासः) 011-46060682 rajesh@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	विकासानुभागः, नैक-वार्षिकप्रतिवेदनम्- स्वास्थ्यकेन्द्रसम्बद्धाः सूचनाः।

31.	विपिनकुमारत्रिपाठी शोध सह-सांख्यिकी अधिकारी एस.सी./एस.टी. प्रकोष्ठः, ओ.एस.डी. कुलपतिकार्यालयः 011-46060604 Bipin@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	अनुसूचितजाति/अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः एवञ्च सम्बद्धताप्रकोष्ठसम्बद्धाः सूचनाः।
32.	श्री प्रमोदचतुर्वेदी निजी-सचिवः (कुलपतिः) 011-46060605 pramod@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	कुलपतिकार्यालयसम्बद्धाः सूचनाः।
33.	श्री ज्ञानचंद शर्मा सहायक-प्रोग्रामर (सङ्गणकम्) 011-46060645 gyan@slbsrsv.ac.in	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	सङ्गणकीयकेन्द्रसम्बद्धाः सूचनाः।

जनसूचनाधिकारः वार्षिकप्रत्यर्पितसूचनाप्रणाली-

सी.आई.सी. इत्यस्य अनिवार्यावश्यकतायाः अनुसारं विवरणं मानवसंसाधनविकासमंत्रालयाय, भारत-
सर्वकाराय प्रस्तुतमस्ति।

केन्द्रीयग्रन्थागारः - मूलसंरचना सौविधानि च

क. ग्रन्थागारविषये

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य केन्द्रीयग्रन्थालयः स्वस्थापनाकालादेव विश्वविद्यालयसमुदायस्य कृते आवश्यकसूचनानां ज्ञानसंसाधनानां च अभिगमनं सौविध्यपूर्णं कर्तुं संरक्षणलक्ष्येण निष्पक्षशिक्षणेन अनुसन्धानवातावरणपर्यन्तमभिगमनसामर्थ्यसमुत्पादनलक्ष्येण च सह अस्तित्वे आसीत्। ग्रन्थालयः महामहोपाध्यायः पद्मश्रीः डॉ. मण्डनमिश्रग्रन्थालयः इति नाम्नाऽपि ज्ञायते। अस्मिन् ग्रन्थालये वेद-पुराण-उपनिषद्-धर्मशास्त्र-योग-ज्योतिष-व्याकरण-वास्तुशास्त्र-साहित्य-दर्शन-पौरोहित्य-आयुर्वेदसहितानां प्रमुखसंस्कृतग्रन्थानां व्यापकः संग्रहोऽस्ति। शिक्षा-दर्शन-मनोविज्ञान-हिन्दी-आङ्ग्लादीनाम् अन्यसमसामयिकविषयाणां च अयं ग्रन्थालयः ज्ञानस्य अभूतपूर्वभण्डागारः अस्ति।

अस्मिन् केन्द्रीयग्रन्थालये प्रयोक्तृणां कृते प्रौद्योगिक्याधरिता सेवा आरब्धाऽस्ति -

1. साहित्यिकचौर्यकार्यान्वेषकः मृदूपागमः (साफ्टवेयर)-
केन्द्रीयग्रन्थालयः इनफ्लिबनेट इति माध्यमेन प्रदत्त-मूलनामक-पीडीएस इति साहाय्येन च सङ्कायसदस्यानां शोधपत्रेषु शोधाध्येतृणां शोधप्रबन्धेषु साहित्यिकचौर्यकार्यनिरीक्षणे संलग्नः अस्ति।
2. आरएफआईडी प्रौद्योगिकी इति।
3. स्वयं निरीक्षण इन/आउट प्रणाली (कियोस्क) इति।
4. दृष्टिबाधितप्रयोक्तृणां कृते सौलभ्यम्।
5. रिमोट-एक्सेस-सौविधानि केन्द्रीयग्रन्थागारेण उपभोक्तृणां कृते एकं सिंगल इंटीग्रेटेड डिस्कवरी प्लेटफॉर्म दातुं नॉलेज डिस्कवरी प्लेटफॉर्म, निम्बस इत्यस्य कृते सब्सक्राइब् कृतम्। अस्य सौविध्याय उपभोक्तृणां कृते सब्सक्राइब् तथा ओपन् एक्सेस् रिमोर्सपर्यन्तं ऑफ-कैम्पस एक्सेस् च लभ्यते।
6. ग्रामरलीसेवा।

7. एडज्टरः 5000+ राष्ट्रियान्तर्राष्ट्रियवार्तासु पत्रिकासु संगृहित-डिजिटलप्लेटफॉर्म ।
8. इंडियास्टैट : सांख्यिकीयदत्तांशाः प्राध्यापकानाम् तथा च विद्यावारिधिच्छात्राणां कृते च सोशियो-इकोनॉमिक् डेटा एक्सेस् कर्तुं अवसरो लभ्यते।
9. नॉटनुल : एकं हिंदी-दत्तांशाधरितं भवति अस्मिन् 5000+ हिंदीपुस्तकानि , पत्रिकाः, जर्नलस् इत्येतेषां संग्रहणं कृतम्।
10. डेलनेट : रिसोर्सशेयरिंग कृते शैक्षणिकसदस्यत्वम्।

ख. ग्रन्थागारस्य संग्रहः-

ग्रन्थागारस्य सेवाविधः	क्रीयित-प्रपत्राणां संख्या 2024-25	मूल्यम् (INR)
पाठ्यग्रन्थाः	1526	1334468
सन्दर्भ-ग्रन्थाः	856	
ई- ग्रन्थाः	392	1235283
पत्रिकाः	124	172881
ई-पत्रिकाः	08	169092
'डिजिटलडेटाबेस' इति	-	-
सान्द्रमुद्रिका चलचित्राणि च अन्याः (उल्लेखिताः)		

ग. ग्रन्थागारे निम्नलिखितपुस्तकालयसॉफ्टवेयरमपि स्वचालितं भवति-

ILMS तन्त्रांशस्य	स्वचालनस्य प्रकृतिः (पूर्णरूपेण अथवा आंशिकरूपेण)	संस्करणम्	स्वचालनवर्षम्
LIBSYS	पूर्णरूपेण	10	2010-11
SOUL	पूर्णरूपेण	3.0	मार्च 2025

घ. संग्रहित-संसाधनानां विवरणम्

संग्रह-संसाधनानि	मार्च 2025
ग्रन्थाः	1,21,141
शोधपत्रिकाः	124
शोधप्रबन्धाः	656
सान्द्रमुद्रिकाः	131

ड. परिसंचरण-सांख्यिकी

सर्कुलेशनपीठिकाग्रन्थागारस्य अन्ते बहिश्च अध्ययनसामग्र्याः अवधानाय अस्ति, मूलभूतदिशात्मक-सूचनात्मकप्रश्नानां समाधानाय, ग्रन्थागारस्य विशेषाधिकारविषयकजिज्ञासासमाधानाय, शुल्क-दण्ड-सम्बन्धितकार्याय अपि अस्ति।	
परिसंचरण-संसाधनानि (अप्रैल 2024-मार्च 2025)	संसाधनदत्तांशस्य संख्या
निर्गमनम्	11236
प्रत्यर्पितम्	9286
नवीकरणम्	3693
अन्या पुस्तकेतरसामग्री	2350
योगः	26565

च. ई-संसाधनानां विवरणम् (प्रत्यक्षसदस्यता)

छात्राणां शोधाध्येतृणां च हिताय, केन्द्रीयग्रन्थालयेन विद्युत्सामग्रीणां विशालपरिधिं विविधताञ्च नियन्त्रयितुं पद्धतयः कार्यनीतयश्च विकसिताः सन्ति। इदं अनुसन्धानं विद्युत्संसाधनानामुपयोगमापने कलायाः स्थितेः निरीक्षणं करोति, विद्युत्संसाधनानामुपयोगकाले विश्वविद्यालयस्य महत्त्वे बलं ददाति।

संसाधनानि	2024	2025												
		अप्रैल	मई	जून	जुलाई	अगस्त	सित.	अक्तू.	नम्ब.	दिस.	जन.	फर.	मार्च	योगः
ज्ञानकोषः-पुस्तकालय एवं सूचना प्रबंधन जर्नल	सदस्यता	0	0	12	6	6	1	30	9	18	0	0	0	82
ज्ञान और संचार प्रबंधन जर्नल	सदस्यता	0	0	15	3	6	0	20	6	22	0	0	0	72
ग्रन्थागार हेराल्ड	सदस्यता	0	0	14	6	6	2	16	0	40	0	0	0	84
ग्रन्थागार सूचना विज्ञानस्य च पत्रिका	सदस्यता	0	0	14	10	0	3	9	2	25	0	0	0	63
सूचनाविज्ञानस्य पत्रिका विश्वडिजिटलग्रन्थागारः	सदस्यता	0	0	12	6	13	0	12	0	28	0	0	0	71
भारतीय समाजशास्त्र समीक्षणम्	सदस्यता	2	0	14	0	1	4	23	0	1	0	0	0	45
सामाजिकविमर्शः	सदस्यता	0	0	12	0	3	3	7	0	12	0	0	0	37
त्रैमासिकभारत	सदस्यता	2	0	5	0	2	5	8	0	14	0	0	0	36

छ. पुस्तकालयद्वारा आयोजितकार्यक्रमस्य विवरणम्-

क्र.सं.	कार्यक्रमस्य नाम	दिनांकः
1.	डिजिटल-पीडी -एस -सॉफ्टवेयर इत्याधारेण कार्यशाला	09 मई , 2024

ज. अवधौ पुस्तकालयस्य कर्मचारिणां विविधकार्यक्रमेषु सहभागिता-

क्र.सं.	कार्यक्रमस्य नाम	दिनांकः	प्रतिभागीनां संख्या
1.	विकसितभारतस्य कृते विरासत-पुस्तकालयेषु अभिलेखागारेषु च गौरवं प्राप्तुम् अन्तर्राष्ट्रीयसम्मेलनम्	17-19 अक्टूबर, 2024	02
2.	पुस्तकालयः सूचनाविज्ञानं च विषये द्विसप्ताहात्मकः प्रशिक्षणकार्यक्रमः (ISC-LISP-01)	9-20 दिसंबर, 2024	01
3.	विक्षितभारत/2047 कृते NEP-2020 सन्दर्भे संस्कृतपुस्तकालयानां परिवर्तनविषये संगोष्ठी	16-28 मार्च, 2025	02

केन्द्रीयग्रन्थागारे कार्यरतकर्मचारिणां विवरणम् (पदवार)-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारीणां संख्या
1.	सहायक-पुस्तकालयाध्यक्षः	01
2.	प्रोफेशनल-सहायकः	04
3.	सेमी-प्रोफेशनल-सहायकः	02
4.	पुस्तकालयसहायकः	03
5.	पुस्तकालयपरिचरः	02

आहारसदनम्

विश्वविद्यालयस्य परिसरे आहारसदनस्य व्यवस्थाऽस्ति, यस्य प्रवन्धनं तृतीयपक्षस्य भोजनदातृणां भवति। विश्वविद्यालयस्य छात्राणां कर्मचारिणाञ्च कृते उत्तमगुणवत्तायुक्तानि विविधप्रकारकभारतीयव्यञ्जनानि, अल्पाहारव्यञ्जनानि च अतिन्यूनशुल्केन दीयन्ते। परिसरस्य आहारसदने उत्तमा पाकशाला विद्यते। पाकशालायाः कर्मचारिणः छात्राणां कर्मचारिणाञ्च कृते पौष्टिकानि स्वादिष्टानि च व्यञ्जनानि दातुं यथा-संभव-प्रयत्नान् कुर्वन्ति। सर्वेषु कार्यदिवसेषु आहारसदनं प्रातः 9:30 तः सायं 6:00 वादनपर्यन्तम् उद्घाटितं भवति।

दिव्याङ्गानां कृते सौविध्यानि

विश्वविद्यालयः दिव्याङ्गजनानां कृते सौविध्यानि प्रदातुमुत्सुकः अस्ति। अस्माकं विश्वविद्यालयस्य परिकल्पना, निर्माणञ्च दिव्याङ्गजनानां मूलभूतानाम् आवश्यकतानां मनसि निधाय मैत्रीपूर्णं वातावरणं प्रदातुं कृतमस्ति। अयं सर्वविधदिव्याङ्गजनानां कृते अनुकूलः परिसरः विद्यते। अस्माकं विश्वविद्यालयः शारीरिकरूपेण दिव्याङ्गजनानां कृते चक्रासन्दाः, रुग्णकटेत्यादीनि भौतिकसौविध्यानि प्रददाति। परिसरे प्राकारावृत्त (रैम्प) इति सौविध्यमपि विद्यते। दिव्याङ्गानाम् अनुकूलाः शौचालयाः अपि उपलभ्यन्ते।

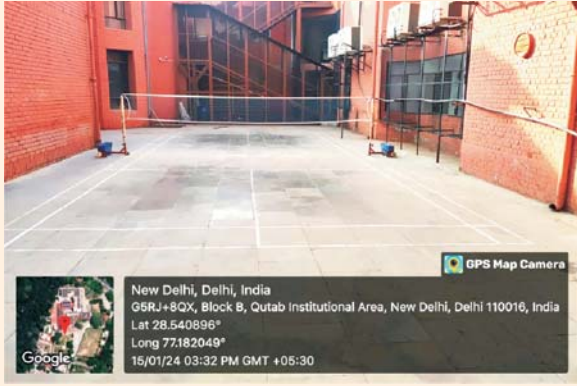
पर्यावरणसुरक्षितपरिसरः

विश्वविद्यालयस्य हरितवर्णीयः परिसरः केवलं दृश्यं न अपितु पर्यावरणदायित्वं प्रति प्रतिबद्धोऽस्ति, OASIS हरितवातावरणम् 24x7 संरक्षणम् एवं ई-चार्जिंग-स्थानकैः सह व्यवस्थितं वाहनस्थापनस्थलम् – प्रमुखस्थानेषु नीत्यनुरूपं योजनाबद्धरूपेण च सीसीटीवी इति चित्रग्राहकाः स्थापिताः सन्ति, चतुर्विंशतिहोराः यावत् निरीक्षणं सुनिश्चितं कृतमस्ति, सर्वेषां कृते सुरक्षितं वातावरणं प्रदातुं महिलासुरक्षिकाभिः सह बहूनां सुरक्षारक्षकाणां समर्पितं दलं निर्मितम्। सौविध्यानि वर्धयितुं, वाहनस्थापनास्थलानां विस्तारः कृतः एवञ्च स्थायिभविष्यं प्रति प्रतिबद्धतया गौरवेण च सह ई-चार्जिंगस्थानकानि प्रदत्तानि सन्ति।

क्रीडाक्षेत्रम्

विश्वविद्यालये सावधानेन सज्जीकृतं क्रीडाक्षेत्रं, यत्र क्रीडा सौहार्दञ्च सहैव दृश्येते। उन्मुक्तबैडमिण्टन-क्रीडाक्षेत्रं (168 मीटर), वॉलीबॉलक्रीडाक्षेत्रं (880 मीटर) मल्लयुद्धक्षेत्रं (750 मीटर), क्रिकेटक्रीडाक्षेत्रं (3900 मीटर) बास्केटबॉलक्रीडाक्षेत्रं (810 मीटर), बाह्यशारीरिकस्वास्थ्यरक्षणं चेत्यादीनां पर्याप्तं क्षेत्रमस्ति। एतानि विविधक्रीडाङ्गणानि न केवलमुत्साहयुतस्पर्धानामायोजनं कुर्वन्ति अपितु समग्रं विकासं वर्धयन्ति, येन एतेषु पवित्रेषु क्षेत्रेषु स्मृतीनां रेखा निर्मायते।

बहुमुखिस्थानम्-अत्याधुनिकसौविध्यानां शैक्षणिकानुभवानां च वर्धनम्

अस्मिन् विश्वविद्यालयपरिसरे चतुःशतस्य (400) जनानाम् आसनक्षमतायुक्तः बहूद्देशीयः बृहदालयः विद्यते, यः उन्नतध्वनिप्रणालिभिः, परिष्कृतप्रकाशव्यवस्थया आधुनिक-सौविध्येन च सुसज्जितः अस्ति। अयं भव्यायोजनानां शैक्षणिकचर्चानां केन्द्ररूपेण कार्यं करोति। एवञ्च विंशतितः अशीतेः जनानामासनव्यवस्थायुक्तानां सप्तसमित्यालयानां निर्माणमपि कृतमस्ति, येषु प्रत्येकं समित्यालयेषु प्रक्षेपणयन्त्रं, पटानि (स्क्रीन्), ध्वनिमुद्रणयन्त्राणि च सन्ति। एते आलयाः सहयोगात्मकचर्चानां प्रस्तुतीनां सद्यस्क (Online) सङ्गोष्ठीनां च कृते निर्मिताः सन्ति, ये अस्माकं शैक्षणिकस्थानानां बहुमुखप्रतिभां वर्धयन्ति।

आभासीयकक्षाकक्षः/स्टूडियो

विश्वविद्यालयेन केन्द्रीकृत-रिकार्डिङ्ग-नियन्त्रणमञ्चेन सह आभासीयकक्षः/स्टूडियो स्थापितमस्ति यस्योपयोगः सर्वाधिकः सुलभोऽस्ति तथा च समृद्ध-माध्यम-लाइव-वेबकास्टिंग-सामग्रीप्रबन्धनस्य, वेब-मोबाइल-वितरण-प्रणाल्याः च कृते सर्वोत्तमः-समर्थितश्चास्ति। यस्मिन् हार्डवेयरसॉफ्टवेयरसहितं पूर्णतया एकीकृतसमाधानम् अस्ति, सञ्जालीकरणं, श्रव्यदृश्यसम्मेलनं, नियन्त्रणप्रणाली केन्द्रीकृतं रिकार्डिङ्गं नियन्त्रणप्रणाली च समावेशिसंकुलं भविष्यति।

विश्रान्तिनिलयम्/अतिथिगृहम्

अतिथिगृहं विश्रान्तिनिलयमिति नाम्ना विश्वविद्यालयस्य एका अव्यावसायिकान्वितिरस्ति। एवञ्च अस्योपयोगः शैक्षिकोद्देश्यानां पूर्त्यर्थं क्रियते। विश्वविद्यालयपरिसरे द्वितलयुक्तम् अतिथिगृहभवनमस्ति। अस्मिन् द्विपर्यङ्कयुक्ताः अष्ट प्रकोष्ठाः, अत्यन्तं महत्त्वपूर्णानां जनानां कृते पूर्णसौविध्ययुक्तं बृहत्प्रकोष्ठद्वयं, भोजनक्षेत्रं कार्यालयक्षेत्रञ्चास्ति। अतिथिगृहेण अनुरोधे कृते सति राष्ट्रियान्तराष्ट्रियप्रतिनिधयः/शैक्षणिकानुसन्धान-गतिसम्पादकेभ्यः समागतगणमान्यजनेभ्यः आतिथ्यं प्रदातुं शक्यते।

छात्रावासः

विश्वविद्यालये छात्राणां कृते छात्रावासः अस्ति। यत्र 51 प्रकोष्ठेषु 99 छात्राणाम् आवासव्यवस्था सुनिश्चिता अस्ति। शोधार्थिभ्यः वरिष्ठछात्रेभ्यश्च एकस्थानीयाः 16 प्रकोष्ठाः सन्ति, इतरेभ्यः द्विस्थानीयाः 18 प्रकोष्ठाः, त्रिस्थानीयाः 17 प्रकोष्ठाः च वर्तन्ते। छात्रावासः अत्याधुनिकव्यवस्थाभिः युक्तः अस्ति। यत्र लोकल एरिया नेटवर्क, संगणकम्, दूरदर्शनं दूरवाणी, सामान्यप्रकोष्ठः, भोजनसभागारः, पाकशाला, खाद्यद्रव्यागारः च वर्तन्ते।

डॉ. सुन्दरनारायणझावर्यः 2021-2022 तमे वर्षे छात्रावासस्य प्रभार्यधिष्ठातृरूपेण कार्यं निर्वहति।

मनोरञ्जनकक्षम्

विश्वविद्यालयस्य महिलाकार्यकर्त्रीभ्यः मनोरञ्जनार्थं परस्परमेलनार्थञ्च विश्वविद्यालये मनोरञ्जनप्रकोष्ठः निर्मितोऽस्ति। महिलाभ्यः तासां रिक्तसमये विश्रान्तिम्, अध्ययनम् अनौपचारिकसम्भाषणञ्च कर्तुं प्रकोष्ठः निर्मितः। तत्र आन्तरिकक्रीडा स्वास्थ्यसंरक्षणोपकरणानि च विद्यन्ते। पीडानिवारणाय पूर्णशरीरसम्मर्दनयन्त्राणि उपलब्धानि सन्ति। सामुदायिकवाचनालये कर्मचारिणामुपयोगाय वार्तापत्रिकाः पत्रिकाश्च उपलब्धाः सन्ति।

व्यायामशाला

विश्वविद्यालये सर्वेषां छात्राणां कृते अत्युत्कृष्टव्यायामशालायाः सौविध्यमुपलब्धमस्ति। स्वस्थशरीरे स्वस्थं मनः निवसति इति प्रसिद्धिः। छात्राणां कृते व्यावसायिकरूपेण प्रबन्धितं वातावरणं स्थाप्यते। जनानां शारीरिकं मानसिकञ्च स्वास्थ्यं तेषां समग्रकल्याणे आवश्यकं कारकमस्ति। परिसरे पूर्णतया वातानुकूलिता आन्तरिक-गुणवत्तायुक्ता व्यायामशाला अस्ति, या छात्राणां सर्वाङ्गीणविकासस्य लक्ष्यं मनसि निधाय निर्मिताऽस्ति। अस्यां व्यायामशालायाम् उच्चस्वास्थ्ययुक्तोपकरणानि यथा- धावकयन्त्रं (ट्रेडमिल) अन्यानि उत्कृष्टयन्त्राणि सन्ति। संक्षेपेण व्यायामशाला छात्रेभ्यः शारीरिक-मानसिकरूपेण विकासयितुं स्वस्थं वातावरणं प्रददाति।

देवसदनम् (मन्दिरम्)

विश्वविद्यालयपरिसरे स्थितस्यास्य देवसदनस्य अत्र दैनन्दिनजीवनस्य सर्वेषु पक्षेषु महत्त्वपूर्णा भूमिकाऽस्ति। इदं देवसदनं न केवलं स्वीयधार्मिकविशेषतानां कृते, अपितु सांस्कृतिक-सामाजिकशैक्षणिकगुणानां कृतेऽपि उल्लेखनीयमस्ति, यदिदं संस्कृतविश्वविद्यालयपक्षतः समुदायाय प्रेरणां प्रददाति। मन्दिरं हिन्दूधर्मस्य दैनिकजीवनाय महत्त्वपूर्णः आयामः अस्ति। हिन्दूजनानां कृते मन्दिरं दर्शनीयायाः प्रशंसनीयायाः संरचनायाः अपि अधिकं समादरणीयमस्ति। एतत् दैनन्दिनजीवनस्य बौद्धिक-कलात्मक-आध्यात्मिक-शैक्षिक-सामाजिकतत्त्वानां केन्द्रं वर्तते। विश्वविद्यालये प्रतिवर्षं विशिष्टार्चनया सहैव नूतनसत्रस्यारम्भः भवति।

आवासीयभवनानि

विश्वविद्यालये शैक्षणिकशैक्षणिकेतरकर्मचारिणां कृते 48 आवासीयभवनानि निर्मितानि सन्ति। तेषु 7 आवासीयभवनानि वर्ग-V इत्यस्य कृते, 8 आवासीयभवनानि वर्ग-IV इत्यस्य कृते, 8 आवासीयभवनानि वर्ग-III इत्यस्य कृते, 8 आवासीयभवनानि वर्ग-II इत्यस्य कृते, 16 आवासीयभवनानि वर्ग-I इत्यस्य कृते च सन्ति। एतदतिरिक्तं कुलपत्यावासभवनं निर्मितमस्ति।

शिशुसदनम्

कार्यकर्त्रीणां मातृणां कृते शिशूनां सुरक्षा सर्वदा चिन्तायाः मुख्यः विषयः भवति। विश्वविद्यालये कार्यकर्त्रीणां मातृणां (शैक्षणिक-गैरशैक्षणिककर्मचारिणीनां) गृहस्य च कार्यालयस्य च द्विगुणितायाः भूमिकायाः परिपालने सहयोगप्रदानार्थम् एकं शिशुसदनं निर्मितम्। येन तासां बालानां कल्याणसम्बद्धपरिश्रान्तिः न्यूनीभवति। विश्वविद्यालयस्य शिशुसदनस्योद्देश्यं विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणीनां बालानां कृते विश्रान्तियुक्तं सुरक्षितञ्च वातावरणं प्रददाति। एतत् केन्द्रं विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणीनां कृते अत्यन्तमुपयुक्तं सौविध्यम् उपस्थापयति। यतोहि अत्र दिवसे शिशूनां लघुबालानाञ्च पर्यवेक्षणं संरक्षणञ्च क्रियते, येन तेषां पितरौ विशेषतः मातरः स्वकार्यं निरन्तरं कर्तुं समर्थाः भवेयुः।

वेधशाला

ज्योतिषविभागीयच्छात्रेभ्यः सिद्धान्तज्योतिषस्य व्यावहारिकं ज्ञानं प्रदातुं विश्वविद्यालयपरिसरे एका वेधशाला विद्यते। एषा जयपुरस्य जंतर-मंतर इत्यस्य तत्कालीनविभागाध्यक्षेण, राष्ट्रपतिपुरस्कारविजयितृणा स्वर्गीयेण एम्. पण्डितेन कल्याणदत्तशर्ममहोदयेन संस्थापिता। अस्यां वेधशालायां कर्कवलयः, तुलावलयः, मकरवलयः चेत्यादीनि यन्त्राणि उपलभ्यन्ते, यानि राशिविषयस्य ज्ञानार्थम् उपकारकाणि सन्ति। तथैव भित्तिचक्रं चक्रयन्त्रं च क्रान्तेः ज्ञानप्राप्त्यर्थं साहाय्यं कुरुतः। नाडीवलययन्त्रेण स्थानीयसमयज्ञानं सम्भवति। सम्राट्यन्त्रं याम्योत्तर-लङ्घनकालं, स्थानीयकालं मानककालं च ज्ञापयति। भारतीयतारामण्डल-नटांशः अक्षांशान्वेषणे क्रान्त्यन्वेषणे च साहाय्यं करोति।

यज्ञशाला

बृहस्पतिभवने एका यज्ञशाला निर्मिता वर्तते, यत्र राजधान्यां विद्यमानानाम् अर्चकानां कृते डिप्लोमा तथा प्रशिक्षणपाठ्यक्रमः आयोजितः वर्तते। अस्मिन् वर्षे यज्ञशालायां नैकानि यज्ञानुष्ठानानि आयोजितानि। यज्ञशालायां

वैदिकानुष्ठानानां यज्ञविधानानां च कृते विविधप्रकारकाणि भद्रमण्डलानि निर्मितानि सन्ति। यथा - सर्वतोभद्रमण्डलं, चतुर्भद्रमण्डलं, वास्तुमण्डलं, एकषष्टिपदवास्तुमण्डलं, नवग्रहमण्डलं, षोडशमातृकामण्डलं, सप्तघृतमातृकामण्डलं, क्षेत्रपालमण्डलं, योगिनीमण्डलम् एवं विविधप्रकारकाणि मण्डलानि चित्रितानि सन्ति। यज्ञशालायां गुरुशिष्यपरम्परया अध्ययनम् अध्यापनं च भवति। गुरुः शिष्यश्च विधिवत् भूमौ कटे उपविश्य विशिष्टवेशभूषायां स्वाध्यायम् अध्यापनं च कुरुतः। एतदतिरिच्य यज्ञशालायां प्रत्यक्षरूपेण विभिन्नाः गतिविधयः सम्पाद्यन्ते।

श्रौतयज्ञ प्रयोगशाला

यथा वयं सर्वे जानीमः यत् सर्वेषां धर्माणां मूलसिद्धान्तः वेदाः एव, ये कर्मज्ञानयोः माध्यमेन धर्मं प्रवर्तयन्ति। एतेषु कर्ममार्गः यज्ञधर्मरूपः। अधिकांशः वेदाः एतस्य यज्ञविद्यां प्रस्तावयन्ति। एते सर्वे यज्ञप्रयोगाः प्रत्यक्षतया वैज्ञानिकप्रयोगाः सन्ति। प्राचीनऋषिवैज्ञानिकाः मानवजातेः हिताय विविधान् यज्ञप्रयोगान् कुर्वन्ति स्म। यथा अद्यत्वे वैज्ञानिकाः विविधप्रयोगान् कर्तुं कस्याः अपि प्रयोगशालायाः उपयोगं कुर्वन्ति, तथैव ते प्राचीनऋषिवैज्ञानिकाः अपि एतान् वैज्ञानिकयज्ञप्रयोगान् कर्तुं यज्ञशालानाम् उपयोगं कुर्वन्ति स्म। अतः नानायज्ञप्रयोगान् कर्तुं यज्ञशालाः समानप्रयोजनानुसारं परिकल्पिताः भवन्ति। यज्ञेषु अहिताग्नियजमानेन आजीवनं केचन यज्ञाः कर्तव्याः भवन्ति। एतादृशानां यागानां कृते एतादृशः इष्टियागविहारः इव स्थायी यगशल्लाः विहितः अस्ति। अस्मिन् विहारे अग्निहोतृयजमानस्य सम्पूर्णयुषः ये यागाः करणीयाः सन्ति, यथा नित्यं सायं-प्रातरग्निहोत्रः, दर्शपूर्णमसेष्टियागः, आग्रहणेष्टियागः इत्यादयः। यतो हि एषा वेदी सर्वेषां यज्ञसंस्काराणाम् आधारः अस्ति, यदा कदापि अस्माभिः यज्ञसम्बद्धः कोऽपि संस्कारः अध्ययनं वा कर्तव्यं भवति तदा तादृशीं वेदीं विना असम्भवम्। वेदीयाः एताम् आवश्यकताम् अवगत्य माननीयकुलपतिः प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः श्रौतयज्ञप्रयोगानाम् अध्ययनार्थं वेदविभागस्य छात्रान् आमन्त्रितवान्। प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः इत्यनेन कात्यायनश्रौतसूत्रानुसारं निर्मितस्य विश्वविद्यालयस्य परिसरे “श्रौतेष्टियागविहारः” इति नामकश्रौतयगशाला निर्मिता अस्ति।

वर्षाजलसञ्चयनप्रणाली

विश्वविद्यालये 2004-05 तमे वर्षे केन्द्रीयभूमिगतजलपरिषदः, जलसंसाधनमन्त्रालस्य, भारतसर्वकारस्य वरिष्ठवैज्ञानिकानां च मार्गदर्शने C.G.W.B. इत्यस्य च प्रस्तावानुसारं चतुर्षु भिन्नभिन्नस्थानेषु आहत्य सप्तवर्षाजलसंचयनगर्तान् (बोर) निर्माय वर्षाजलसंचयस्य समुचितव्यवस्था क्रियते।

छदिः-सौर-ऊर्जासंयत्रम्

मैसर्स एज्योर पावर रूफ टॉप वन प्रा. लिमिटेड एजेंसी इति भारतसर्वकारस्य छदिसौर-उर्जा-संयन्त्रस्य, नवीनस्य नवीकरणीयस्य ऊर्जामन्त्रालयस्य च सौर-ऊर्जानिगमाधीनमस्ति। भारतसर्वकारेण विद्यमानविश्व-विद्यालयभवनच्छदिषु रेस्को मोड इत्यस्मिन् 151.27 KWp इति सौर-ऊर्जासंयन्त्रं स्थापितम् अस्ति।

मलजलशोधनसंयन्त्रम्

विश्वविद्यालयेन 2006-07 तमे वर्षे फिल्टर प्रेस इत्यनेन सह (120 कि.ली. प्रतिदिनं क्षमतायाः) एकं नवीनतमं एफ.ए.बी प्रकारकं सीवेज ट्रीटमेंट प्लांट स्थापितम् अस्ति। विश्वविद्यालयीयपरिसरस्य पाकशालासु, स्नानागारेषु, शौचालयादिषु उत्पन्नस्य अवशिष्टस्य जलस्य उपयोगः विश्वविद्यालयीयपरिसरेषु आवासीयेतर-भवनानां शौचालयेषु शुद्धयर्थं कृषिकार्यार्थञ्च पुनरुपयोगस्य उद्देश्येन स्थापितमस्ति। विश्वविद्यालयः शतप्रतिशद्-अशुद्धापशिष्टजलस्य उपयोगं एस.टी.पी इति माध्यमेन करोति तथा च प्रभावरूपेण अस्य उपयोगः आवर्ष विश्वविद्यालयस्य वाटिका-उद्यानादीनां सुव्यवस्थायै विकासाय, (वर्षतौ कानिचन् दिनानि विहाय) आवासेतरभवनानां शौचालयस्वच्छतायै च क्रियते। अपशिष्टजलस्य उपचारानन्तरमुत्पन्नस्य स्थूलापशिष्टस्य फिल्टर प्रेस इत्यनेन उर्वरकरूपेण परिवर्तनं क्रियते। यस्योपयोगः कृषिकार्येषु भवति। एवं प्रकारेण विश्वविद्यालयः सम्पूर्णवर्षे उपचारितापशिष्टजलस्य उपयोगं करोति। सीवेज ट्रीटमेंट प्लांट इति अहर्निशं कार्यं करोति। कृषिकार्यार्थञ्च पुनरुपयोगस्य उद्देश्येन स्थापितमस्ति। विश्वविद्यालयः शतप्रतिशद्-अशुद्धापशिष्टजलस्य उपयोगं एस.टी.पी इति माध्यमेन करोति तथा च प्रभावरूपेण अस्य उपयोगः आवर्ष विश्वविद्यालयस्य वाटिका-उद्यानादीनां सुव्यवस्थायै विकासाय, (वर्षतौ कानिचन् दिनानि विहाय) आवासेतरभवनानां शौचालयस्वच्छतायै च क्रियते। अपशिष्टजलस्य उपचारानन्तरमुत्पन्नस्य स्थूलापशिष्टस्य फिल्टर प्रेस इत्यनेन उर्वरकरूपेण परिवर्तनं क्रियते। यस्योपयोगः कृषिकार्येषु भवति। एवं प्रकारेण विश्वविद्यालयः सम्पूर्णवर्षे उपचारितापशिष्टजलस्य उपयोगं करोति। सीवेज ट्रीटमेंट प्लांट इति अहर्निशं कार्यं करोति।

क्रीडा, शैक्षणिक-पाठ्येतरगतिविधयश्च

क्रीडासम्बन्धिनः गतिविधयः

विश्वविद्यालयः छात्राणां कर्मचारिणां च कृते पर्याप्तक्रीडासुविधाभिः सुसज्जितः अस्ति तथा च छात्रसमुदायस्य हिताय क्रीडासंरचनायाः विकासे सक्रियरूपेण संलग्नः अस्ति। स्वस्थशारीरिकमानसिकस्वास्थ्यस्य कृते क्रीडायाः स्वकीयं महत्त्वम् अस्ति। एतत् मनसि निधाय विश्वविद्यालयेन छात्राणां कृते विविधाः क्रीडाः आयोजिताः। डॉ. मनोजकुमारमीणा विश्वविद्यालयस्य क्रीडाप्रभारी अस्ति। विश्वविद्यालये वार्षिकक्रीडा-प्रतियोगितानाम् आयोजनं भवति यथा-योगासन-कुश्ती-कबड्डी-क्रिकेट-बैडमिण्टनरोत्थानम् तदनन्तरं एथलेटिक-कार्यक्रमाः इत्यादयः।

विश्वविद्यालयः छात्राणां कर्मचारिणां च कृते पर्याप्तक्रीडासुविधाभिः सुसज्जितः अस्ति तथा च छात्रसमुदायस्य हिताय क्रीडासंरचनायाः विकासे सक्रियरूपेण संलग्नः अस्ति। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीय-संस्कृतविश्वविद्यालयगणः भारतीयविश्वविद्यालयक्रीडासङ्घस्य (2024-25) वार्षिकपञ्चाङ्गानुसारं अखिल-भारतीयविश्वविद्यालयक्रीडामण्डले उत्तरक्षेत्रान्तरविश्वविद्यालये च भागं गृहीतवान् अस्ति।

विश्वविद्यालयस्य क्रीडानाम तिथिः, छात्राणां संख्या, प्रशिक्षकः, प्रबन्धकश्च

क्र.	विश्वविद्यालयस्य नाम	क्रीडा/क्रीडा प्रतियोगिता	अवधि:	छात्रः/प्रशिक्षकः/ प्रबन्धक संख्या
1.	कलिंगा इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नोलॉजी, भुवनेश्वरम्, उड़ीसा	अखिलभारतीय-अंतर-विश्वविद्यालयः एथलेटिक टूर्नामेंट (पुरुषवर्गः) 2024-25	26-30 दिसंबर, 2024 पर्यन्तम्	छात्राः - 14 प्रबन्धक - 01
2.	कलिंग इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नोलॉजी, भुवनेश्वरम्, उड़ीसा	अखिल-भारतीय-अंतर-विश्वविद्यालयः तीरंदाजी प्रतिस्पर्धा: (पुरुषवर्गः) 2024-25	24-27 दिसंबर, 2024 पर्यन्तम्	छात्राः - 05 प्रबन्धक - 01
3.	कलिंग इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नोलॉजी, भुवनेश्वरम्, उड़ीसा	अखिलभारतीय-अंतर-विश्वविद्यालय-योग प्रतिस्पर्धा (पुरुषवर्गः/महिलावर्गः) 2024-25	24-28 दिसंबर, 2024 पर्यन्तम्	छात्राः - 12 प्रशिक्षकः - 01 प्रबन्धक - 02
4.	गुरु काशी विश्व-विद्यालयः, भटिंडा, पंजाब	अखिल-भारतीय-अंतर-विश्वविद्यालय-कुस्ती-फ्रीस्टाइल-एवं-ग्रीकोरोमन-स्टाइल-प्रतिस्पर्धा: (पुरुषवर्गः/महिलावर्गः) 2024-25	05-17 जनवरी, 2025 पर्यन्तम्	छात्राः - 15 प्रशिक्षकः - 01 प्रबन्धकः - 01
5.	चितकारा यूनिवर्सिटी, राजपुरा	नॉर्थ जोन इंटर यूनिवर्सिटी बैडमिंटन चैंपियनशिप (पुरुष) साल 2024-25 के लिए	30 अक्टूबर- 03 नवम्बर, 2024 पर्यन्तम्	छात्राः - 05 प्रशिक्षकः/प्रबन्धकः - 01

वार्षिकप्रतिवेदनम् 2024-2025
श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

6.	लवली प्रोफेशनल यूनिवर्सिटी	जालंधर नॉर्थ जोन इंटर यूनिवर्सिटी कबड्डी चौपियनशिप (पुरुष) साल 2024-25	13-16 नवंबर, 2024	छात्राः - 12 प्रशिक्षकः - 01 प्रबंधकः - 01
7.	गुरु काशी यूनिवर्सिटी, भटिंडा	ऑल इंडिया इंटर यूनिवर्सिटी रेसलिंग फ्रीस्टाइल और ग्रीको रोमन स्टाइल चौपियनशिप (पुरुष और महिला) 2024-25	05-17, जनवरी, 2025	छात्राः - 07 प्रशिक्षकः - 01 प्रबंधकः - 01
8.	जम्मू विश्वविद्यालय, जम्मू	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय तलवारबाजी चैम्पियनशिप (पुरुष) वर्ष 2024-25	06-10.11.2024	छात्राः - 01 प्रशिक्षकः/प्रबंधकः - 01
9.	गुरुकुल कांगड़ी यूनिवर्सिटी, हरिद्वार	ऑल इंडिया इंटर यूनिवर्सिटी वॉलीबॉल चौपियनशिप (पुरुष) साल 2024-25	22-26 नवंबर, 2024	छात्राः - 12 प्रशिक्षकः - 01 प्रबंधकः - 01
10.	दिल्ली विश्वविद्यालय	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय, क्रिकेट टूर्नामेंट (पुरुष) वर्ष 2024-25	10-19.02.2025	छात्राः - 15 प्रशिक्षकः/प्रबंधकः - 01
11.	श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय, स्पोर्ट्स ग्राउंड्स	एनुअल स्पोर्ट्स टूर्नामेंट 2024-25	10-12 मार्च, 2025	लगभग 500-600 छात्रों ने प्रतिभाग किया। 160 छात्रों को जगह मिली।

राष्ट्रियान्तर्राष्ट्रियस्तरयोः पदकं प्राप्तानां विश्वविद्यालयछात्राणां सूचिः

क्र.सं.	विश्वविद्यालयस्य नाम	क्रीडा/प्रतियोगता	आयोजन-तिथि	छात्र-विवरणम्	पदकम्
1.	गुरु काशी विश्वविद्यालय, भटिंडा	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय कुश्ती टूर्नामेंट	05-08 जनवरी, 2025	अमितसिंहः, शास्त्री प्रथम वर्ष	कांस्यपदकम्

1. मातृभाषादिवसः

प्रतिवर्षं फेब्रुवरी-मासस्य 21 दिने मातृभाषा-दिवसः आचर्यते, यस्य उद्देश्यं मातृभाषायाः प्रयोगस्य प्रोत्साहनम् अस्ति। अस्यैव प्रसङ्गे 21/02/2025 तमे दिने विश्वविद्यालय-परिसरे मातृभाषा-दिवसः समायोजितः। अस्मिन् अवसरं बहवः कार्यक्रमाः आयोजिताः, तथा च विजयेतृभ्यः सहभागिभ्यः च पुरस्काराः प्रदत्ताः।

2. अन्तर्राष्ट्रियमहिलादिवसः

अन्तर्राष्ट्रियमहिलादिवसः 8 मार्च 2025 तमे दिने आचर्यते। एषः एकः वैश्विकः कार्यक्रमः अस्ति, यः स्त्रीणां सामाजिक-आर्थिक-सांस्कृतिक-राजनीतिक-उपलब्धीनां मान्यतां ददाति। अयं दिवसः लैङ्गिक-समतायाः तथा स्त्री-अधिकाराणां शीघ्र-विकासाय आह्वान-रूपेण अपि कार्यं करोति। विश्वविद्यालय-परिसरे 3 मार्चतः 9 मार्च 2025 पर्यन्तम् अनेके कार्यक्रमाः आयोजिताः।

3. राष्ट्रिय-मार्ग-सुरक्षा-मासः

2025 तमे वर्षे जनवरी-मासस्य 1 दिनाङ्कात् 31 दिनाङ्कपर्यन्तं राष्ट्रिय-मार्ग-सुरक्षा-मासः आचर्यते। मार्ग-परिवहन-राजमार्ग-मन्त्रालयस्य (MoRTH) अस्याः उद्देश्यं विविध-क्रियाकलापैः तथा जनजागरण-अभियानैः मार्ग-दुर्घटनानां मृत्यूनां च न्यूनीकरणम् अस्ति।

4. युवा-मन्थन-आदर्श-संयुक्त-राष्ट्र-कार्यक्रमः

भारत-सरकारस्य निर्देशनानुसारं युवा-मन्थन-आदर्श-संयुक्त-राष्ट्र-कार्यक्रमः दिल्ली-नगरे श्री-लाल-बहादुर-शास्त्री-राष्ट्रीय-संस्कृत-विश्वविद्यालये आयोजितः। अस्मिन् कार्यक्रमे द्वौ भागौ आस्ताम्-2 अप्रैल 2024 तमे दिने COP29 प्रतिनिधीनां समावेशः, तथा 8 अप्रैल 2024 तमे दिने AIPPM समावेशः च आयोजिताः।

5. मादक-द्रव्य-दुरुपयोग-तथा-अवैध-तस्कर-विरुद्ध-अन्तरराष्ट्रीय-दिवसः

संयुक्त-राष्ट्र-सामान्य-सभा प्रतिवर्षं जून-मासस्य 26 तमे दिने “मादक-द्रव्य-दुरुपयोग-तथा-अवैध-तस्कर-विरुद्ध-अन्तरराष्ट्रीय-दिवसः” इति घोषिता अस्ति। अतः प्रतिवर्षं जून-मासस्य 26 तमे दिने उक्त-विषये मादक-द्रव्य-दुरुपयोगस्य तथा अवैध-तस्करविरुद्धं जन-जागरूकता प्रसार्यते। अस्य कार्यक्रमस्य उद्देश्यं जनेषु मादक-द्रव्याणां घातक-परिणामेषु जागरूकता-उत्पादनम् अस्ति। अस्य विषये विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां शिक्षकाणां कर्मचारिणां तथा छात्राणां कृते मादक-द्रव्याणाम् आपूर्ति-माङ्ग-घातक-परिणामेभ्यः परिहारार्थं

विविधाः क्रियाकलापाः यथा शोभायात्रा, संगोष्ठी, कार्यशाला, ई-प्रतिज्ञा, सामाजिक-माध्यम-मञ्चादिभिः व्यापक-प्रचारः कृतः, येन नशा-मुक्त-भारतस्य स्वप्नं साकारं भवेत्।

6. भारतीयभाषोत्सवः

सुब्रह्मण्य-भारती-जयन्तीं पुरस्कृत्य 'भारतीय-राष्ट्रीय-कांग्रेस' इति रूपेण आचरितः। भाषा-विश्वविद्यालये 11 दिसम्बर 2024 तमे दिने 'भारतीय-दिवसः' आचर्यते, तथा अयं दिवसः 'भारतीय-राष्ट्रीय-कांग्रेस' इति रूपेण अभिज्ञायते। 'भाषा-उत्सवः' नाम कार्यक्रमः विश्वविद्यालये आयोजितः, यस्य उद्देश्यं युवानां मनसि भारतीय-भाषाणां प्रति रुचिं तथा प्रचारं वर्धयितुम् आसीत्। अस्मिन् कार्यक्रमे भारतीय-भाषाणां परिचयः, वर्णाः, लिपयः, भाषाणां प्रसिद्धः इतिहासः, सामान्य-शब्दाः, सांस्कृतिक-आध्यात्मिक-एकता च इत्यादि विषयेषु प्रदर्शन्यः च स्थापिताः। भाषाक-क्रीडानां कृते स्तम्भाः (स्टॉल्स) स्थापिताः, विभिन्न-भाषाणां साहित्यिक-पुस्तकानि प्रदर्शितानि। भाषाज्ञान-प्राप्तये विविध-उपकरणानि (टूल्स), तनत्रांशः, भाषा-परिवर्तन-प्रौद्योगिकी, डाउनलोड-प्रणाल्यः तथा अन्यानि साधनानि परिचितानि कृतानि। अस्मिन् अवसरम् भाषण-प्रतियोगिताः, वाद-विवाद-प्रतियोगिताः, कविता-पाठन-प्रतियोगिताः च आयोजिताः। सांस्कृतिक-भोजनानि अपि स्थापितानि, यत्र स्वास्थ्यकर-भोजनानि, सार्वजनिक-कला-प्रदर्शनम्, नृत्य-प्रस्तुतयः, वीथि-नाटकप्रदर्शनानि तथा मञ्चे नवीन-भाषा-परिवर्तन-सम्बद्धाः कार्यक्रमाः च आयोजिताः।

7. सर्वकारस्य उपलब्धीनां तथा योजनानां प्रदर्शनी (प्रदर्शनी)

सर्वकारस्य निर्देशानुसारं, विश्वविद्यालयेन पुस्तक-आपणैः (बुक-स्टॉल्स) उल्लेखनीय-उपलब्धयः तथा जन-कल्याण-योजनाः प्रदर्शिताः। प्रगति-मैदान-स्थले, नवदेहलीनगरे 20-21-22 जुलाई 2024 तमेषु दिनेषु 'शासकीय-उपलब्धयः तथा योजनाः प्रदर्शिन्यः च 2024 तमे वर्षे आयोजिताः।

8. “मातुः नाम्ना एकः वृक्षः” (एक पेड़ माँ के नाम) अभियानम्

भारतस्य यशस्विना प्रधानमन्त्रीणा श्री-नरेन्द्र-मोदी-महाभागेन विश्व-पर्यावरण-दिवसस्य अवसर 5 जून 2024 तमे दिने “मातृनाम्ना एकः वृक्षः” इति अभियानस्य शुभारम्भः कृतः। अस्याः पुण्यकार्यक्रमस्य अनुरूपं विश्वविद्यालयेन विद्यार्थिनां, शिक्षकाणां तथा कर्मचारिणां सक्रिय-सहभागितया एतत् अभियानम् आयोजितम्। विश्वविद्यालयस्य पर्यावरण-संरक्षणं प्रति दीर्घकालिक-प्रतिबद्धतां दर्शयन् इदम् अभियानम् 2 अगस्त 2024 तमे दिने पुनः समायोज्य निरन्तरं प्रवर्तितम्। अस्यः मुख्यः उद्देश्यः वर्तमान-काले वर्धमानं वैश्विक-तापमानं निवारयितुं तथा पृथिव्याः भविष्यस्य संरक्षणं कर्तुं च अस्ति।

9. श्रीलालबहादुर-शास्त्री-जयंती तथा श्री-महात्मा-गान्धी-जयंती-महोत्सवः

2 अक्टूबर तमे दिने श्री-महात्मा-गान्धी-महाभागस्य तथा पूर्व-प्रधानमन्त्रिणः श्री-लालबहादुर-शास्त्री-महाभागस्य जयंती-अवसरे विश्वविद्यालये शिक्षण-कर्मचारिणः, अशिक्षण-कर्मचारिणः तथा छात्राः भगवद्गीतायाः पाठं कृतवन्तः।

10. दीपावालीपूजनम्

भारतीय-संस्कृतेः परम्परासु उत्सवानां विशेषं महत्त्वं विद्यते, तथा विश्वविद्यालयः एतासां परम्पराणां संरक्षणाय प्रचाराय च निरन्तरं प्रयत्नं करोति। अस्यैव प्रसङ्गे 31.10.2024 (गुरुवासरे) दीपावली-पर्वणः शुभ-अवसरे माननीय-उपकुलपतिना लक्ष्मी-पूजनम् आयोजितम्।

11. स्वच्छता-अभियानस्य अन्तर्गतः पाक्षिक-कार्यक्रमः तथा विशेष-स्वच्छता 4.0 (SCDPM) मित्र-सुरक्षा-शिविरम्

2024 तमे वर्षे 1-15 सितम्बर तथा 16-30 सितम्बर पर्यन्तं विश्वविद्यालय-परिसरे सार्वजनिक-स्थलानां तथा गृहाणां स्वच्छतायै कार्यक्रमः आयोजितः। अस्मिन् अवसरत्परिसर-स्वच्छतां दृष्ट्वा माननीय-कुलपतिः, अन्ये च शिक्षकाः, अशैक्षणिक-अधिकारिणः तथा कर्मचारिणः परिसरस्य स्वच्छतां कृतवन्तः। अमुम् अभियानं पुरस्कृत्य छात्रेषु तथा अधिकारीषु स्वच्छता-स्वास्थ्यम् (हाइजीन) प्रति भावना उत्पादिता, येन महात्मा-गान्धिनः स्वच्छ-भारत स्वप्नस्य सिद्धिः कर्तुं शक्येत।

12. जनजातीयगौरवदिवसः

भारत-सरकारस्य निर्देशानुसारं भगवतः श्रीरामस्य जयंती-अवसरे जनजातीय-गौरव-दिवसः आचरितः। बिरसा-मुण्डा-जयंती 15-26 नवम्बर 2024 पर्यन्तं आचरिता। अस्मिन् अवसरार्थं विश्वविद्यालयस्य छात्राः शैक्षणिक-कर्मचारिणां पर्यवेक्षणे बहून् कार्यक्रमान् आयोजितवन्तः।

13. संविधानदिवसः

संविधान-दिवसः 26 नवम्बर 2024 तमे दिने विश्वविद्यालय-परिसरे संविधानदिवस-समारोहः आयोजितः। शपथ-समारोहः विश्वविद्यालयस्य स्वीयेषु विभागेषु आचरितः। संविधान-दिवसः, यः “राष्ट्रीय-न्याय-दिवसः (नेशनल लॉ डे)” अपि इति कथ्यते, प्रतिवर्षं 26 नवम्बर तमे दिने भारतस्य संविधानस्य अंगीकरण-स्मरणार्थं

नियमितम् आचर्यते। 26 नवम्बर 1949 तमे दिने भारतस्य संविधानसभा भारतस्य संविधानम् अंगीकारितवती, तथा 26 जनवरी 1950 तमे दिने अयं प्रवर्तितः वर्तते।

14. गणतन्त्रदिवसः

विश्वविद्यालय-परिसरे “गणतन्त्रदिवस-सम्मेलनम्” महता उत्साहेन आचरितम्। अयं कार्यक्रमः 26 जनवरी 2025 तमे दिने प्रातः 10:30 वादने आरब्धः। उपकुलपतिना श्री-लालबहादुर-शास्त्री-महाभागः सम्मानितः। तस्य मूर्तौ पुष्पानि अर्पितानि तथा राष्ट्रिय-ध्वजः उत्थापितः। अस्मिन् अवसरम् समागताः दर्शकाः राष्ट्रगानं गायन्तः स्म। माननीय-कुलपतिना विश्वविद्यालयस्य NCC-कैडेट्स् (महिलाः एवं पुरुषाः) तेषाम् उत्कृष्ट-प्रदर्शनाय गणतन्त्रदिवस-सम्मेलने स्मृतिसूचकान् दत्तवन्तः। समारोहे, कुलपतिना विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणः अपि तेषाम् उत्कृष्ट-सेवा-समर्पणार्थं प्रमाणपत्रैः (सर्टिफिकेट्) सम्मानिताः।

15. विभाजन (विभ्यावह) स्मृति-दिवसः

विभाजन-भयावह-स्मृति-दिवसः 14 अगस्त 2024 तमे दिने विश्वविद्यालय-परिसरे आचरितः, अयं छात्राकल्याणपरिषदः अध्यक्षतयां कृतः । विभाजन-भयावह-स्मृति-दिवसः प्रतिवर्षं 14 अगस्त तमे दिने आचर्यते। अयं राष्ट्रिय-स्मृति-दिवसः 1947 तमे वर्षे भारतस्य विभाजनकाले पीडितानां बलिदानं च जनानां दुःखं च स्मर्तुं आयोज्यते। एषः दिवसः प्रथमं 2021 तमे वर्षे माननीय-प्रधानमन्त्री श्री-नरेन्द्र-मोदी महाभागस्य घोषणा-अनन्तरम् आचरणे आनीतः।

16. स्वतन्त्रादिवसः

स्वतन्त्रता-दिवसः 15 अगस्त 2024 तमे दिने विश्वविद्यालय-परिसरे स्वतन्त्रता-दिवसः उत्साहपूर्वकम् आचरितः। कुलपतिं विश्वविद्यालयस्य NCC-कैडेट्स् द्वारा गार्ड-ऑफ-ऑनर प्रदत्तः। गार्ड-ऑफ-ऑनर निरीक्षणानन्तरं कुलपतिना श्री-लालबहादुर-शास्त्री-महाभागस्य मूर्ते माला अर्पिता, तथा राष्ट्रिय-ध्वजः उत्थापितः। अस्मिन् अवसरथ्समागताः दर्शकाः राष्ट्रगानं गायन्तः स्म। विश्वविद्यालयस्य सर्वे सदस्याः, विशेषतः NCC-कैडेट्स् कुलपतिना सम्बोधिताः, ते राष्ट्रस्य मान-सम्मानं दृढीकर्तुं तथा रक्षासु आवश्यकं योगदानं दातुम् उत्साहिताः। अस्मिन् अवसरश्चकुलपतिना वृक्षारोपणम् अपि कृतम्।

17. प्रतिगृहे त्रिवर्णध्वजः (हर धर तिरंगा)

13-15 अगस्त 2024 तमे दिने विश्वविद्यालय-परिसरे प्रत्येकगृहे त्रिवर्णध्वजः उत्थापितः। विश्वविद्यालयस्य शिक्षण-कर्मचारिणां तथा कर्मचारिणां छात्राणां च मध्ये राष्ट्रिय-त्रिवर्णध्वजाः वितरिताः। विश्वविद्यालयस्य कुलपतिना श्री-लालबहादुर-शास्त्री-महाभागस्य मूर्त्याः समीपे शिक्षण-कर्मचारिणां, कर्मचारिणां तथा छात्राणां मध्ये त्रिवर्णध्वजाः वितरिताः, तान् अभिनन्द्य राष्ट्रिय-ध्वजः उत्थापितः। विश्वविद्यालय-परिसरे केवलं त्रिवर्णध्वजाः एव न अपि, अन्यानि कार्यक्रमाः अपि सह सम्पन्नान् आसन्।

18. फिट्-इण्डिया-सप्ताहः

फिट्-इण्डिया-सप्ताहः 15-31 दिसम्बर 2024 तमे विश्वविद्यालये आयोजितः। फिट्-इण्डिया-आन्दोलनम् 29 अगस्त 2019 तमे माननीय-प्रधानमन्त्रीणा आविष्कृतम्, यत् उद्देश्यं जीवनस्य प्रतिदिने स्वास्थ्य-सम्पन्नता (फिटनेस्) अनिवार्यम् अङ्गं कर्तुम्। अनेन आन्दोलनेन जनानाम् आचरणे परिवर्तनम् आनयित्वा अधिकं शरीरिक-गतिशीलं जीवनशैलीं प्रवर्तयितुम् अभिलष्यते। अस्य सिद्धये फिट्-इण्डिया निम्नलिखितं लक्ष्यम् साधयितुं विभिन्नाः प्रकाराः तथा कार्यक्रमाः आयोजयितुं प्रस्तावयति-

- स्वास्थ्य-सम्पन्नतां सुगमम्, रोचकम्, तथा निशुल्कम् इति रूपेण प्रचारयितुम्।
- विशेष-प्रचार-अभियानैः स्वास्थ्य-सम्पन्नतायै स्वास्थ्यवृद्धये च विभिन्नाः शरीरिक-गतिशीलता क्रियाः च विषये जनजागरूकतां प्रसारितुम्।
- स्वदेशीय-क्रीडाः प्रोत्साहयितुम्।
- स्वास्थ्य-सम्पन्नता प्रत्येकं शालायां, महाविद्यालये विश्वविद्यालये ग्रामे इत्यादिषु प्रसरयितुम्।
- भारतस्य नागरिकेषु सूचना-सञ्चाराय, जागरूकतायाः प्रसाराय, तथा व्यक्तिगत-स्वास्थ्य-कथाः वक्तुम् एकं मञ्चं निर्मातुम्।

19. उत्कर्षमहोत्सवः

नवदेहलीस्थ श्री-लालबहादुर-शास्त्री-राष्ट्रीय-संस्कृत-विश्वविद्यालयः केन्द्रीयविश्वविद्यालयत्वेन परिणमम् उपलक्ष्य 22-23 अगस्त 2024 तमे ऑल-इण्डिया-टेक्निकल-एजुकेशन-काउन्सिल, नेल्सन्-मन्डेला-मार्ग, वसन्तकुंज, नवदेहलीनगरे महोत्सवः आयोजितः। अस्मिन् कार्यक्रमे नवदेहलीस्थकेन्द्रीय-संस्कृत-विश्वविद्यालयः, तथा तिरुपतिस्थ राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः इत्ययोः कुलपतिभ्याम् सह अनेकाः प्रख्यात-मन्त्रिणः अपि सम्मिलिताः आसन्।

20. सतर्कताजागरूकतासप्ताहः (विजिलेंस् अवेयरनेस् वीक)

केन्द्रीय-सतर्कता-आयोगस्य निर्देशानुसारं विश्वविद्यालये 28/10/2024 तमे दिनात् 03/11/2024 पर्यन्तं “सतर्कता-जागरूकता-सप्ताहः” आचरितः। अस्य सप्ताहस्य विषयः “सत्यनिष्ठा-संस्कृत्या राष्ट्रस्य समृद्धिः” इति आसीत्। अस्मिन् सन्दर्भे विश्वविद्यालयस्य माननीय-कुलपतिना तथा केन्द्रीय-सतर्कता-अधिकारिणः (CVO) पर्यवेक्षणे सर्वे शैक्षणिकाः कर्मचारीणः तथा छात्राः विश्वविद्यालय-परिसरे शपथं गृहीतवन्तः, तथा ई-शपथ-ग्रहणार्थं जालपुटं (वेबसाइट) गन्तुं प्रेरिताः। अस्मिन् विषये विविधाः कार्यक्रमाः आयोजिताः, तथा विजयेतृभ्यः सहभागिभ्यः पुरस्काराः प्रदत्ताः।

21. अन्ताराष्ट्रीययोगदिवसः

शिक्षकैः, कर्मचारिभिः तथा छात्रैः सह सहभागेन भारतसर्वकारस्य आयुषः मन्त्रालयेन, निर्दिष्टस्य योग-प्रोटोकॉल् इत्यस्य पालनं कृत्वा आसनानि, प्राणायामादीनि अभ्यासाः कृताः।

22. सरस्वतीपूजन

विश्वविद्यालये 02.02.2025 तमे दिनाङ्के वसन्त पञ्चमीमुपलक्ष्य सरस्वतीदेव्याः पूजनम् आचरितम्। विश्वविद्यालयस्य कुलपतिमहोदयस्य अध्यक्षतायाम् एवं समस्त पीठा सदस्यानाम् उपस्थितौ डॉ. सुन्दर नारायण झा महोदयेन शास्त्रीयपरम्परानुसारं देवीसरस्वत्याः आराधना कृता।

अवधेयम् - प्रस्तुतं प्रतिवेदनं मूलरूपेण आंग्लभाषया लिखितस्य वार्षिकप्रतिवेदनस्य संस्कृतानुवादः वर्तते। यदि एतस्मिन् काचित् त्रुटिः/विसंगतिः परिलक्ष्यते, तर्हि आंग्ललिखितं वार्षिकप्रतिवेदनं मान्यं भविष्यति।